LIBRARY – THE UNIVERSITY OF JORDAN

הצפה

ב"ה, יום רביעי, י"ד ניסן תשל"ה (26.3.1975)
שנה ל"ז — גליון 11939 — המחיר 2.20 ל"י

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר-אילן ז"ל

הצטרף ל... תמר
קופת תגמולים מרכזית ל"ר
בנק דיסקונט

קיסינג'ר בפני ועדת בית-הנבחרים:

ארה"ב תעשה מאמץ עליון למנוע מלחמה חדשה במזה"ת

וואשינגטון, 25 (יתפ"ע) — שר החוץ האמריקאי הנרי קיסינג'ר הבטיח היום, כי ארה"ב תעשה מאמץ עליון בחדשים הקרובים, כדי למנוע פרוץ מעשי איבה במזרח התיכון.

בהופיעו בפני ועדת בית-הנבחרים ליחסים בינלאומיים אמר קיסינג'ר, כי אין בדעת ארה"ב להטיל את האשמה על ישראל או על מצרים.

הוא קרא למחוקקים לרכז את תשומת ליבם לצרכי העתיד ולא לעסוק בניתוח של העבר.

בהופיעו בפני הוועדה הצביע ד"ר קיסינג'ר על חומרת המצב במזה"ת והזכיר את רצח המלך פייסל.

שר החוץ הוסיף ואמר כי הוא מבדיל לצייר תמונה מפורטת של המצב המזרח תיכוני בהלהים סגורות, בגלל האופי העדין של הנושא, שעה שמנהיגי ערב התכנסו בקהיר לדון בצעדיהם הבאים. הוועדה אישרה — ב-26 קולות נגד 6 — את הצעתו של קיסינג'ר שלא לקיים דיון פומבי.

שר החוץ אמר כי כל הצדדים עשו מאמץ רציני כדי להגיע להסדר שלום חדש. הוא הוסיף כי בגלל סיבות שונות, לא יכלו הצדדים לצעוד את הצעד האחרון ולאפשר השגת הסדר.

עוד אמר קיסינג'ר כי אין כל אפשרות להמשיך בגישה של שלבים, לפחות לא באותה צורה.

כשהוא רומז להשתתפות אפשרית של בריה"מ, אמר שר החוץ כי צפוי יש להניח שמדינות אחרות יגלו פעילות גדולה יותר והשיחה יקבלו מוכנה, בשלב זה, לעשות אפילו את הצעד הראשון הקטן ביותר לקראה

(סוף בעמוד 2)

המצרים הכניסו 60 תותחים מעל המותר – לאיזור הדילול

מאת סופרנו הצבאי

המצרים לא סילקו עד כה את התותחים שהציבו באזור הדילול מסורה להעלה בניגוד להסכם ההפרדה.

ישראל התלוננה לפני ימים מספר בפני מנגנון האו"ם, כי מצרים הפרה את הסכם ההפרדה והכניסו לאיזור הדילול כ-60 תותחים מעל למותר להם. הם הציבו באיזור זה

(סוף בעמוד 2)

ייסל נרצח; אחיו חלד בן עבדל עזיז – המלך

המתנקש – אחיינו, שהוכרז כ„בלצי שפוי" * זעזוע בעולם הערבי * לוויתו תיערך היום בריאד

, 25 (ע"ר יתפ"ע ע"צ) ... מסך ערב הסעודית ... יום למהות על ידי אחי... רמון המלכותי. שלטו... ב הסעודית הודיעו כי ... ירה במלך ופצע אותו ... זות „בלתי שפוי".
בן ה-68 נורה למוות, ... לה פנים למשפחה המלכותית ... מבין אחייניו הרבים ... , כאילו ביקש לברך אותו ... רת כמה יריות. הממשיך של המלך הוא הנסיך פייסל בי... עבדל עזיז.
... ה המלכותית בחרה לתפקיד ... ערב הסעודית את חליד אבן ... ז, בן 61, אחיו של פייסל. ... מיד באחיו, הנסיך הד... אבן עבדל עזיז, כיורש

הנסיך פהאד הצעיר, בן ה-52, נחשב לאדמיניסטראטור מוכשר ומצ...

המלך פייסל

פים, כי הוא ימלא תפקיד מרכזי בתקופת השלטון החדש.

רצח פייסל זיעזע את העולם הערבי וגם בהמערב הובעו חששות. לא נמסר דבר על מניעים מדיניים של הרוצח. מקורות סעודיים בביירות אישרו, שהנסיך פייסל, אביו מעיד קיבל טיפול פסיכיאטרי כמה פעמים בתעיף שבקרבת מכה.

לוויתו של המלך פייסל תתקיים מחר (היום) בריאד. מצפים שמנהיגי מדינות ערב יגיעו לבירת ערב הסעודית, כדי להלוק כבוד אחרון לאיש שזכה ליחס של הערכה ברחבי העולם הערבי ושהיה מופקד על המקומות הקדושים ביותר למוסלמים — מכה ומדינה.

פייסל שלט במדינה במשך 11 שנים. הוא זכה להערכת שבע מיליון תושבי המדינה, לאחר שנקט בצעדים למודרניזציה של ערב הסעודית.

המלך החדש הוא אישיות בלתי ידועה ומשקיפים מדיניים בביירות מצפים כי מעתה ירכז בידיו הנסיך פאהד חלק ניכר מסמכויות השלטון. על אף העובדה שחאליד היה יורש העצר, הנוהג הוא שהמשפחה המלכותית בוחרת את המלך החדש. בהתאם לחוק המוסלמי יכלו בני המשפחה לבחור באדם אחר.

כאשר נודע על מותו של פייסל, הפסיקה תחנת הרדיו הסעודית את תוכניותיה הרגילות והשמיעה רק פרקים מן הקוראן.

יצויין כי כאשר פרצה מלחמת יום הכיפורים, היה זה פייסל שביקש להוכיח שהערבים מסוגלים להפעיל את הנפט כנשק מדיני. כזכור נקטו מדינות ערב המפיקות נפט בצעדים שפגעו קשה במערב — על ידי הטלת חרם נפט, צמצום הייצור, הפלאת המחירים.

דיניץ: פייסל רצה בהשמדת ישראל

וושינגטון, 25 (עיר) — שגריר ישראל בארה"ב שמחה דיניץ, אמר היום, כי פייסל מלך סעודיה רצה בהשמדת ישראל.

הוא אמר בראיון ברשת הטלוויזיה סי.בי.אס., כי „פייסל לא היה איש שלום. הוא היה אדם שקרא לג'יהאד, מלחמת קודש".

להלן אמר, כי עצם הרצח יכול לשמש „תזכורת לאנשים של הסכנים שעמם אנו מנהלים מו"מ במזרח התיכון".

שלים: נעלמה דמות אנטי אלית קיצונית מן הזירה

פרש המדיני בירושלים ... זה בירושלים על רצח ... יפל בסעודיה העידו על ... ינה ישראלית: מדובר ב... דמות הפטריארכלית של ... זר ייצג קיצוניות ערבית ... , אולם אין זה למובן ... שבאלטיים ישתלטו על ...

... חדש בן 64 ויורש העצר ... בין-הערביים. המלך נחשב ... ורה וידוע שהוא אדם הר... נתוה לב פתוח. לעומת ... העצר נחשב לבעל כוח פוליטי במדינה.

המלך החדש נמנה מצד אמו על אחת המשפחות החשובות השולטת סביב העיר ריאד.

בסעודיה היו התארגנויות אופוזיציוניות ב-2 כיוונים. התארגנות ימנית של משכילים צעירים ששללו את שלטון המלוכה והתארגנות שמאלנית ביחוד של צעירים שהיו תחת השפעה נאצרית. אין לדעת עדיין אם הרוצח עשה זאת על דעת עצמו או בשליחות חוג מסויים.

יש להניח שהשלטון החדש בסעודיה יופיע בפרופיל נמוך יותר בזירה הבינלאומית מאשר הופיע המלך פייסל.

רבין במרכז „העבודה":

ישראל מוכנה לחפש דרכים חדשות - אם לא עם קהיר - כדי להתקדם לשלום

אלון: להליכה לג'נווה עוד נתכנו עלילות בלתי צפויות

אם מצרים לא תרצה להמשיך במו"מ שהורשעה, מוכנה ישראל לחפש דרכים חדשות, ולאו דווקא עם מצרים, כדי להתקדם לשלום בוועידת ג'נבה, במגמה להגיע להסדר כולל, או בדרכים אחרות — אמר אתמול ראש הממשלה יצחק רבין בישיבת מרכז מפלגת העבודה, שנתכנס לדיון מדיני בבית ארלוזורוב בת"א.

שר החוץ יגאל אלון, שהשמיע את נאומו הראשון לאחר כשלון השיחות, אמר כי „לג'נבה עוד נתכנו עלילות, אבל בלי הכנה מוקדמת ובלי לדעת מראש מה הם הסיכויים, ייתכן וצפויה שם מפולת חמורה יותר".

בהחלטתו אישר המרכז פה אחד את עמדת הממשלה וקרא לעם להערך ברוח איתנה לקראת הבאות. בוויכוח בלטו חילוקי דעות רק בשאלת הקמת ממשלת ליכוד לאומי. ח"כ אבא אבן, שנרשם לוויכוח, ויתר על רשות הדיבור.

בנאומו גילה ראש הממשלה, כי תוך תהליך המו"מ נשאלה ישראל, אם תהיה נכונה לפתוח במו"מ על שלום עם סוריה, לאחר שהגיע להסדר ביניים עם מצרים. „תשובתנו היתה חיובית, ויש לי יסוד להניח, שתשובתנו זו ידועה גם למצרים וגם לסוריה, ועוד לפני שהמו"מ עלה על שרטון", אמר מר רבין.

בהתייחסו לרצח המלך פייסל, אמר מר רבין: „המזרח התיכון צופן בי חובו הפתעות רבות, כולל ההפתעה של רצח מנהיג מדינה ערבית. דבר מעין זה חייבים להביא בחשבון, שהוא יכול לקרות בעולם בו אנו חיים. שיקול מעין זה עמד בפנינו בכל עת שחשבנו על מו"מ עם כל אחת מהמדינות הערביות".

ראש הממשלה הטעים, כי מוקדם להעריך אם ניתן להמשיך היכן שהמו"מ הופסק, אם כי ישראל היתה נכונה לכך. עם זאת אנחנו חייבים להיות נכונים לאמץ את דמיוננו ולחפש דרכים מדרכים שונות כדי לקדם את תהליך חיפוש השלום.

„אנחנו חייבים לכלכל את יחסינו עם ארה"ב בזהירות, בתבונה ובאומץ — לשמור על הידידות ולקיים את עצמאותנו", אמר ראש הממשלה. הוא הוסיף, כי ייתכן שבתקופה הקרובה תהיה נטיה בקרב חוגים מסויימים בארה"ב להטיל את האשמה על ישראל ביחס להפסקת השיחות. אין זה מן הנמנע שארה"ב, אשר נטלה על עצמה תפקיד פעיל בקידום השלום, רואה את עצמה במידה מסויימת נפגעת מהפסקת השיחות.

התנגשות מצרית – סורית בקהיר בעת ועידת שרי החוץ הערביים

חאדם תקף את פאהמי על נכונותו לתמוך במדיניות השלבים * מתארגן ציר אש"ף—סוריה נגד מצרים

קהיר, 25 (יופ"ע) — בוועידת שרי החוץ הערביים, המתכנסת כאן, אירעה הבוקר התנגשות בין מצרים לסוריה על רקע שליחותו של הנרי קיסינג'ר.

מקורות דיפלומטיים ערביים אמרו, כי בכנס פרץ ויכוח קולני בין איסמאעיל פאהמי, שר החוץ המצרי ועבדל חאלים חאדם, שר החוץ הסורי, לאחר שהשר הסורי מתח ביקורת על מצרים בקשר עם נכונותה לתמוך במדיניות השלבים של הנרי קיסינג'ר.

פרוק קדומי, נציג אש"פ, השתתף בויכוח הסוער, ציינו המקורות.

המקורות אמרו, כי בחוגי ממשלת מצרים נוצר הרושם שסוריה ואש"פ הקימו ציר המכוון נגד מצריים וזאת בגלל העובדה שקהיר מאמינה ביכולתה של ארה"ב לשים קץ לסכסוך המזרח התיכוני.

עוד אמרו המקורות כי בפגישה שנמשכה שעתיים בין הנשיא אנואר סאדאת ומנהיג אש"פ סאלח חלף, הידוע גם כאבו עיאד, נידונו חילוקי הדעות המצריים-פלשתינאיים.

המקורות אמרו כי יש לייחס משמעות לעובדה שעתוני מצרים לא פירסמו ידיעה על הפגישה גם לא צילומים, על אף העובדה שצלמים נכחו במקום.

לאחר שנודע על רצח המלך פייסל הוחלט על דחיית הדיונים.

הוועידה תחדש את דיוניה במועד שייקבע על ידי מזכיר הליגה הערבית מחמוד ריאד.

מפת הצעדה בשומרון בחוהמ"פ

„ללמד בני יהודה קשת"

„סיסמת-אש" במחזור טירונים בחיל ההנדסה * ספר תנ"ך בצמוד לרובה

מאת כתב צבאי

איומים לא יפחידונו וכוחנו עימנו להדוף כל התקפה — אמר קצין הנדסה ראשי, תת-אלוף יצחק בן-דב, בטקס השבעת מחזור טירונים של יחידת הנדסה, שנערך אור ליום ג' בחורשת הולדה.

בטקס ההשבעה, שהתקיים לאור אבוקות ובהשתתפות הורי הטירונים, קרא תא"ל בן-דב לחיילי היחידה החדשה להעמיס על עצמם חובות ההתחייבות ולתת את כל אשר להם, כדי להגביר את עוצמתו של צה"ל.

בדברי ברכתו אמר עוד קצין הנדסה ראשי: „עומדים אתם להצטרף לקבוצה הגבורה של הלוחמים למען בטחונו של עם ישראל, קבוצה היונקה השראתה וכוחה ממסורת של אלפים שנות גבורה. מלחמת הקיום והבטחון שלנו נמשכת ותימשך. בימים אלה בולט מחדש הצורך בהגברת הכוננות והעצמה שלנו. בחורשת הולדה, באחד המקומות המסמלים את הגבורה הישראלית, תהדהד שבועתכם ותגיע אל כל אויבינו. זכות וחובה היא לנו היום לקיים את דבר הימנוננו הלאומי: „להיות עם חופשי בארצנו, ארץ ציון, ירושלים" — סיים תא"ל בן-דב.

ברקע של המסדר נישאה סיסמת אש: „ללמד את בני יהודה קשת". לאחר השבעתו קיבל כל טירון שנעשה לחייל שי — ספר תנ"ך.

ישראל תסביר קשיחותה של מצרים שהכשילה את השיחות

מאת סופרנו המדיני בירושלים

אין ספק שכשלון שליחותו של קיסינג'ר יגרום זעזוע ביחסים שבין ישראל וארה"ב, אך מצד שני יתכן והנובה התמוטטות ההסכמים של קיסינג'ר בדרום מזרח אסיה, מריצים בכתר ליבב חוגים מסויימים בוושינגטון מן העמדה הישראלית.

ההסברה הישראלית פותחת את המערכה בקו האומר שמצרים ניסתה לשפר את האופציה הצבאית שלה בלי לרצות לשלב בתמורה מדינית.

חוגים מדיניים סבורים, כי המצב שנוצר לאחר כשלון השיחות יחזק את מעמד הסובייטים באיזור ויצפר גם קו נוקשה יותר בעולם הערבי תוך הליכה לקראת עימות.

מדברי ד"ר קיסינג'ר אתמול לפני הקונגרס שהוא ישתף גם מדינות אחרות, ניתן להבין שהוא ינסה לחדש את ועידת ג'נבה.

תקוע: מצרים איננה מוכנה לצעוד לקראת שלום

שגריר ישראל באו"ם מר יוסף תקוע ... קיסינג'ר מוכיח שמצרים איננה

מחזקים למוחזקים!

אמנם לפי ברור דבריו של מחמדי רמטכ"לנו מר מרדכי גור שליט"א, הננו מלאי תקוה, כי אין צורך עוד במאבקנו למען תוקף עמדותנו בשומרון, שהוא לגמרי בטוחה ברורה וקיימת ב"ה. אך לקיום דברי חז"ל הקדושים שהזדריכותנו כי מחזיקים למחזיקים הננו בזה לתת ביטוי נאמן ושלם להזדהותנו המלאה וברכתנו המרובבה לכל קהל קודשנו של הצעדה המתוכננת במועד זמן חרותנו, הבא עלינו לטובה, ועל כל ישראל. כן יזכנו מקדש ישראל והזמנים הבוחר בעמו ונחלתו, למועדים ולרגלים המבורכים המוסיפים ובאים, לכל מלוא תקומת דברו על כל מרחבי ארץ חיינו בברכת זמן חרותנו ולכל שומרוננו ולכל שלמות ארצנו כולה.

צבי יהודה הכהן קוק

פרס: מהמשבר הנוכחי תצא ישראל מחוזקת

אין ספק שמהמשבר הנוכחי תצא הידידות הקיימת בין ישראל וארצות הברית מחוזקת, אם אולי לא מיד, הרי בעתיד הלא-רחוק — אמר שר הבטחון, שמעון פרס, בראיון עם סופרנו יונה כהן, המתפרסם היום ב„הצופה".

מר פרס ציין, כי הוא מאמין שבכוח הידידות הקיימת בין שתי המדינות, נתגבר על אי-ההסכמה חולפת. ישראל החליטה מה שהחליטה בשאלה שביסודה נוגעת לענייניה היא, אך גם מתוך כיבוד הדעה האמריקאית.

בתשובה לשאלה אחרת אמר שר הבטחון כי הוא בעד התנחלות בכל שטחי הארץ — אך המועדים, המקומות והשיטה צריכים להיקבע על ידי הממשלה.

באשר לדרכי הלוחמה במחבלים, אמר מר פרס, כי ישראל לא הפסיקה ולא תרפה במלחמה נגד המחבלים. מועדי פעולתה של ישראל אינם צמודים לאירוע זה או אחר, אלא לשיקולים מבצעיים של ממש.

יצא קרול פלמן – מפצועי „סבוי"

„אשוב בעוד חצי שנה לחוג את בר-מצווה של בני"

„בעוד כחצי שנה אשוב לישראל כדי לחוג כאן את בר המצוה של בני יוסף, ליד הכותל המערבי בירושלים", הבטיח אתמול בבוקר קרול פלמן, מפצועי התקפת הרצח על מלון „סבוי" בתל אביב, כאשר הועלה על גבי אלונקה למטוס ק. ל. מ. שהטיסו הביתה להולנד.

פלמן טס בלווית צוות רפואי. יחד עם רעייתו, ריבה. הוא עמד בתוקף על כך, כי לאחר שבנו נרצח בעת התקפת המחבלים, „ינתן לו לחוג את חג הפסח עם שני בניו הנותרים, רכי בן ה-13 ויוסף בן ה-12. לפיכך נעשו סידורים מיוחדים במטוס, תוך הפיכת שורה של כסאות למיטת חולים. אז הסכימו רופאיו בבית חולים „איכילוב" שאמנם יעשה את הדרך הביתה.

אנשי השגרירות ההולנדית שטיפלו אף הם בענין הבטיחו שבאמסטרדם ימתין לפלמן אמבולנס נוסף שיעבירו לבית חולים שם.

„אני יודע שאת הטיפול שקיבלתי כאן לא אוכל לקבל בשום מקום בעולם. אך הייתי מוכרח להיות עם הבנים בליל הסדר", אמר פלמן.

אנשי הקהילה היהודית באמסטרדם דאגו שאפשר יהיה לערוך את ה„סדר" ליד מיטתו בבית החולים ההולנדי שם ימשיך בטיפול.

בנמל התעופה נפרדו ממנו מר דוד יוסן, ראש שירותי הבריאות בעיריית תל אביב, והמנהל האדמיניסטרטיבי של בית חולים „איכילוב", מר י. פרמוני.

לפני עלותו למטוס הודה פעם נוספת על הטיפול המסור שזכה לו וביקש למסור לכל העם בישראל „חג שמח".

„כשנבוא לבר המצוה של יוסף נעלה גם לקברותיהם של אשר וגבריאל פה", אמר קרול פלמן באנחה.

תחזית מזג האוויר

חמים ויבש. תשקיף לפסח: מעונן חלקית עם ירידה בטמפרטורה: — ירושלים 11—25, תל-אביב 13—27, חיפה 13—28, באר-שבע 12—30, רמת-הגולן 7—24, נהריה 9—27, צפת 8—22, טבריה 12—28, נצרת 12—25, עפולה 10—29, השומרון 12—24, לוד 11—28, יריחו 10—31, עזה 13—28, אילת 18—31, מפרץ שלמה 19—30 מעלות.

הסתדרות הנוער הדתי העובד והלומד
קוראת לחבריה להצטרף
לצעדת השומרון
אשר תתקיים בע"ה ביום א' חוה"מ פסח י"ח בניסן (30 במרס)
ולהזדהות עם הנאבקים
למען התנחלות יהודית
בשומרון ויהודה
הצעדה ברשות הממשלה
פרטים על הצעדה
בסניפי התנועה

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המודרנית-החסידית
בהנהלת ברוך שוריץ
● תל-אביב, שינקין 33 טלפון 284381
— מחירים נוחים —

בהגרלה השבועית
של מבצע „כה לחי"
שהתקיימה אתמול ב„הצופה"
זכו בפרסים הבאים:
1) חסכון „צמד" בסך 500 לירות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ — מר בנימין אפרתי, הירקון 272, ת"א
2) אנציקלופדיה לגיאוגרפיה תלמודית — מר משה יעקב שטינברג, קריניצי 71 רמת-גן
3) פרחי בר מנגב עד חרמון — מר דב קורנגץ, הצנחנים 5 גבעתיים.
4) מבין במקרא — מר יוסף גיברלטר, מושב חמד
5) אגרות ארץ ישראל — עו"ד דב אלברשטין, פנקס 67, ת"א.

[מנ]גון המועצות האזוריות
(של ההתיישבות העובדת)
מברך את
חיים קוברסקי
המנהל הכללי של משרד הפנים
בקבלו את הפרס למינהל ציבורי ע"ש דוד רוזוליו
כי לו נאה כי לו יאה

נגינות — נחום בייסל מציגים:
פסטיבל הישראלי לחזנות
ירושלים „בנייני האומה" הול המועד פסח מוצ"ש 29.3 ב-8.30
תל-אביב „היכל התרבות" ... ל המועד פסח ב' 31.3 ב-8.30
בחסות משרד הדתות
בבורה עולמי של פרקי חזנות, בהשתתפות החזנים (לפי א"ב):
אנגנר בנימין, אשל יצחק, ברזון אריה, גרינבלט אליהו, דיבריך ישעיהו, זלצמן ברלה, לוי יהושע, רקובסקי יצחק, רוזנברג שלום, שכיט משה.
: גברים ותזמורת בניצוחו של מנשה לבירן.
ת האמנותית: צמד רעים, ו„שיבת ציון" להקת פופ ילד הפלא מוטי זיוננביב, מנחה: מרדכי פרימן.
הזירוע לפי שיפוט הקהל
חלוקת הפרסים ע"י שר הדתות ד"ר יצחק רפאל
...פים:
„רוקוקו" 223663, „הדרן", „קסטל", „כנף", „עתיד".
...רק: „רדיו רון", „מילצקי".
...ים: „כוונא", „בן-נאים".
ב בחסות „עולמי", חברה לנסיעות ותיירות בע"מ, ת"א רח' 66 טל' 223636. המופע יוקלט מעל גבי תקליטי ישראל ריסקי, חב' ישראלית לתקליטים בע"מ.

קפה „ניו-יורק"
תל-אביב, רח' דיזנגוף 164, טל. 225966
כשר למהדרין * משגיח קבוע * שרות אדיב
— ● —
אולמי „גיל"
פתח-תקוה, רח' נחלת צבי 31, טל. 911014
חתונות * שמחות * מסיבות
פסח כשר ושמח
הפיקוח ע"י הרב הגאון רבי שלמה ראב שליט"א חבר הרבנות הראשית לפתח-תקוה
השגחה תמידית ע"י הרב שמחה נגל רב בבית הכנסת „בית מאיר" מגדל עירוני, פתח-תקוה

להברנו
אליהו בר חמא ומשפחתו
עמך אנו באבלך הכבד במות עליך
אביך ז"ל
בעבודתך התינוכית הענפה ובנאמנות ציון וירושלים תנוחמו
חברי הצעירים / המרכז הארצי

הסתדרות הפועל המזרחי — המפלגה הדתית לאומית

חלוקת פרס שפירא

החלוקה השתים-עשרה
תתקיים אי"ה ביום שני ד' דחוה"פ י"ט ניסן (31.3.75)
בבית התנועה רח' אבן גבירול 166 תל-אביב
בשעה 5.00 אחה"צ.

התכנית:
דברי פתיחה — א. גואלמן
פרס כבוד לרב א. י. ברומברג ז"ל
נמוקי ועדת השופטים — ברוך דובדבני — חבר המרכז העולמי
נמוקי ועדת השופטים לפרס מחשבת הציונות הדתית — הרב שמחה מירון
נמוקי ועדת השופטים לפרס ספרות יפה דתית — הסופר חיים ליבשאי
הרב א. י. ברומברג ז"ל ומפעל חייו — דברי הערכה: הסופר מאיר אוריין
הערכת הספר „המעלות ממעמקים" — הרב מ. צ. נריה, ראש ישיבות בני-עקיבא
הערכת הספר „שירות ובלדות" — המשורר מאיר בוסאק
הענקת הפרס, דברי חתני הפרס

הנכם מוזמנים להשתתף בטכס חגיגי זה

חתני הפרס:
פרס הכבוד — הרב א. י. ברומברג ז"ל, על יצירתו ומפעל חייו.
למחשבה הציונות הדתית — הרב יהודה עמיטל, על ספרו „המעלות ממעמקים".
לספרות יפה דתית — שמשון מלצר, על ספרו „שירות ובלדות".

למר מרדכי ויינשטוק
ברכת מזל-טוב
להולדת הנכד
„הצופה"

...לגה הדתית לאומית / הסתדרות הפועל המזרחי תל-אביב / מחלקת התרבות

עצרת חג הפסח

...ב מוצאי שבת י"ז בניסן ש. ז. ב' דחוה"פ (29.3.75), 8.30, באולם בית סוקולוב, רח' קפלן 4 — תל-אביב
תכניות:
ד"ר יצחק רפאל — שר הדתות
ד"ר דוד רוזן צבי — חבר מועצת עירית תל-אביב
שיביאו ברכת החג
...ה: מר יצחק ורדי — חבר מזכירות הפועה"מ בת"א
התכנית האמנותית:
...ית גבל אמני מפוחיות הפה בתכניתם החדשה בניגונים ...ם וקלסים * מקהלת השיבה התיכונה עירונית ...ין — בניצוחו של משה נגל, בשירי חג העומר.

هكذا من الاصل

של המצפה

זמן חרותנו

במחזור פסח־לדורות שנוהג בימי טובה ובימי רעה, בשנות שלוה ובשנות צלילות־דם, חג יציאת מצרים תשל"ה יוחג בסימן של החלצות מ„הבה נתחכמה לו" שזומם שליט מצרים. נעזר לכך במידה רבה בידי המתווך האמריקני, שלוחץ לנסיגתנו מקו־מגן ומבארות־נפט אפילו ללא הבטחת אי־לוחמה.

הגדת־פסח מתחדשת בכל ליל־הסדר. בהיותנו מסובין דרך חרות, כדין זכירת היציאה מבית עבדים, הרינו אומרים, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקדוש־ברוך־הוא מצילנו מידם.

התגלות נס יציאת מצרים, ככתוב, „הניסה אלוקים לבוא ולקחת גוי מקרב גוי", מהדורותיה מצויות בדברי ימי ישראל. ביכינו המדינה ועליותיה, המלחמות ובלימת אויבים, ועומדת איתנה מול איומי הערבים ולחצי מעצמה־על שנסוג מן הגבולות ללא הבטחת אי־שימוש בכח. כל יהודי בפרט וכחלק מן הכלל חווית הרוחו כאילו הוא עצמו יצא ממצרים. וכל יהודי כפרט וכחלק מן הכלל שרוי בקוו האש להגנת קיומנו.

כל עוד האויב רב־הפנים של היהודים מתנכל להיותנו עם ולמדינה מסע יציאת־מצרים הולך ונמשך. כל עוד לא השתחררנו מ„תועבות מצרים" שדבקו בנו המסע טרם נסתיים. וכל עוד רוב העם שרוי בגולה הננו עדיין בדרך לגאולה. בליל שמורים השנה סדרים ייערכו. גם בעמדות־מישמר. לאורך הגבולות שלא נהיה צפויים לאפתעות קשות. הצו „בדמיך חיי" קיים ועומד מראשית ימינו ועד היום הזה.

מה תחזית העתיד הקרוב: הינסו הערבים שוב להילחם או יירתעו מפני כוחה של ישראל? שר מצרי תובע בקול בידודנו המוחלט, הוצאת ישראל מאו"ם, והגברת התביעה מארצות־הברית להפסיק סיוע צבאי כלכלי למדינה שממרה את פיה. מוקד המערכה המדינית הוא בוואשינגטון. הנשיא פורד, שר־החוץ קיסינג'ר, כמה מראשי המפלגות, התבטאו ברמז ובמפורש לסטות מהקוו המדיני הקיים בין ארצות־הברית לישראל. המכוון הוא, כנראה, קיצוץ בסיוע, כדי שישראל תתקפל כרצון הממשל האמריקני. פחות נשק, במיוחד נשק מתוחכם, פחות עזר משקי, כדי שישראל תלך בתלם.

קיסינג'ר סח, שאמר לראש־הממשלה יצחק רבין: מצרים הגדולה בכוחה להתקיים עוד אלפי שנים, בעוד ישראל בעלת שוליים צרים קיומה עלול להסתיים בטרגדיה. בכך ניסה לשכנע, שתהיה נסיגה כדי לדחות מלחמה לפרק־זמן מסויים.

ההיסטוריון קיסינג'ר, שמכיר בחוקים נורמאליים של עליות ומורדות של עמים ומדינות, אינו מכיר בחוקים האלוקיים הפועלים ב„גוי אחד בארץ אשר הלך לו האלוקים לפדות לו עם". הקיום היהודי כרוך ביסורים קשים, בהקרבה מתמדת, ובאמונה עמוקה בהשגחה עליונה של „כי ידעתי את מכאוביו". ארצות־הברית כמעצמת־על שהוכיחה בשתי מלחמות־עולם עמידה לצד נתקפים והבסת תוקפנים עריצים, המוני תושביה המחונכים על עקרונות הצדק והחרות לכל עם ומדינה, אינם מבחינים בין מדינה רחבת־שוליים למדינה צרת־שוליים. גדולתה של ארצות־הברית ניבחנת בעזרתה למדינת ישראל. בין מדינות רבות, המקובלות כדימוקרטיות באורות, היא היחידה שלא נסחפה עד כה בסחף הסחיטה של אילי־הנפט הערביים. כבודה, מעמדה ואמינותה כרוכים בתמיכתה המלאה במדינת העם היהודי.

משפחת בני ישראל בסודיה, בארץ ובתפוצות, בית אבות ליד בית אבות, משפחת „בני בכורי ישראל", שבאותו ליל עמוק אין כאחדותה ברוח ובנפש, קרויה להגיח הציצה חילוקי־דעות וחשבונות פוליטיים, ולהקים מחנה אדיר להגנת המדינה במישור המדיני והצבאי. המערכה המדינית היא בארצות־הברית. המערכה הבטחונית היא בגבולות הארץ. ממשלת־חירום לאומית היא היום ומחר יסוד חיוני לעורר אמונה ובטחון בקרב התושבים, שיהיו נכונים לכל משימה, ודוגמה ליהדות בארצות־הברית להתארגנות ולעשייה ברמה גבוהה ביותר.

קרע בין הממשל האמריקני לבין העם היהודי יהיה קשה לשני הצדדים ולעולם שוחר־הצדק כולו. הקרע יגרור תיגבור התוקפנות הסובייטית באיזור והתחזקות השפעת העריצות הקומוניסטית ברחבי תבל. העצמה האמריקנית אפשרה לנו להדוף צבאות ערב המצויידים בנשק סובייטי חדיש, בעוד ידידותו של העם היהודי לעם האמריקני עדות לשותפות בערכי צדק בסיסיים. מדינת ישראל היא מצודה כאן העוצרת את הכיבצעד הקומוניסטי האכזר להשתלטות באזור כולו. בראיית טווח ארוך ידידות עם ישראל שקולה כנגד עיסקות עם כיבטרי־ערב בנויים על בלימה נודדים כחולות המדבר, ללא יציבות מכשית. העם היהודי דינו להתגייס לשמירת הידידות בינו לבין העם האמריקני וממשלו.

חג החרות הוא, כידוע, עטור מצוות מרובות. „זכור את היום הזה אשר יצאת מארץ מצרים", ו„כל אוכל חמצה ונכרתה הנפש ההיא". העם שיצא מבית עבדים הלך ליכנס לעולם של תורה ומצוות. „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה". בשנות המדינה התנסינו בחרות שנתגלגלה לפריקת עולה על היהדות. עול של מצוות שבין אדם למקום וגם של בין אדם לחברו. הסיאוב בחיינו, שדים לו יומיום בצירים פליליים, הוא הניתוק כמורשת של ערכים ואורחות. עתידה של המדינה בעם יהודי מושרש במצוותיו והליכותיו, שזיקתו לארץ־ישראל זיקה דתית והוא דביק בה בדביקות מלאה. אין כחילוניות בצורותיה של ימינו, מתירנות המכלה את נרשאיה, סכנה מוחשית לעצם היותנו כאן. עבדים ליצרים פרועים, כראות עינינו בחברה הישראלית, מעכירים את חיינו.

החיכות של אנשי אמונה ותורה, אהבת ישראל וארץ־ישראל, באורחות חייהם הישרים והצנועים ובהיענותן לקריאה של חלוציות בהתנחלות ובהקמת מרכזי תורה, בהתגייסות ל־יחידות קרביות ובמעשי צדקה וחסד לנזקקים, הן הנושאות את עתיד המדינה לכל ישביה ולעם כולו. באנשים אלה מתקיים בפועל מכתב המאמר: „אל תקרא חרות על הלוחות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". ארץ־ישראל מגדלת דורות יהודים הנושאים ברעננות אביבית חירות של תורה ומלכות.

כלל ישראל בארץ והתפוצות בהיסבו הלילה לסדר־פסח דעתו תהיה נתונה ליציאת מצרים מאז ועד עתה, למערכתנו בכל צידיה, לציפייתנו לעליה כמזרח וכמערב, ולשלום ליהודים בכל מקום ומקום.

מיליוני יהודים בליל זה, בארץ של חופש ובארץ של שעבוד, כצאצאים לאבות שהקנו לעצמם ולעולם כולו ערכי חרות משעבוד אדם לאדם ועם לעם, עיניהם מכוונות לירושלים ולארץ־ישראל כולה ובפיהם הודיה וציפייה: „אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו".

מלך צורר יהודים

פייסל מלך סעודיה, שנרצח בידי אחיינו, מנסיכי החצר, קנה שררה רבה בארצות ערב ובעולם בזכות נהרי הנפט שב־ארצו. משליט בארץ־מידבר עניה ונידחת נעשה על־ידי ארצות־הברית אייל־הון אדיר, שמדינות רבות ביקשו להיעזר בו בשיפור משקיהן הכלכליים. הוא נעשה גורם מדיני ראשון במעלה בעולם הערבי.

ארצות־הברית, שחברותיה מפיקות נפט בסעודיה, ראתה בו ידיד החוסם בפני השפעה סובייטית בסכומי־כסף גדולים שהעניק לסאדאת ריחק את מצרים מכפיפות מוחלטת לברית המועצות. הקשרים בינו ובין שליט מצרים גרמו להטלת אמברגו על נפט במאבק הפוליטי נגד מדינות התומכות בישראל. נשק רב־כוח שפועל עד היום במדיניות הבינלאומית. ארצות־ערב שנוצחו במלחמת יום־הכיפורים השיגו הישגים מדיניים בכוח הנפט של סעודיה.

היה צורר שטוף איבה אפילה ותהומית ליהודים וליהדות. המלך המוסלמי, ממונה על המקומות המקודשים של האיסלאם, מכה ומדינה, אליהם עולים־ברגל המוני מושלמים, השתמש ב„פרוטוקולים של זקני ציון", כתב־נאצה אנטישמי־נוצרי, בשיסויו שלוח־הרסן בעם ישראל ובתורתו. הוא אסר על פקידי־ממשל ועיתונאים ממוצא יהודי, שנשלחו על־ידי ארצות לא־יהודיות, לבקר בסעודיה.

בשנאתו לעם־ישראל סיפק כסף רב למצרים וסוריה לקנות נשק רב, וקרא את העולם הערבי „לשחרר את ירושלים מידי הכופרים". הוא הבטיח להגיע לירושלים ולערוך תפילתו במסגד עומר.

רציחתו בידי אחד מבני משפחתו מגלה את המידבר ותככיו האכזריים מאחורי ארמונות־הפאר של בית־המלוכה. לדברי החצר, הרוצח „בלתי שפוי בדעתו". ייתכן שגורמים פוליטיים עמדו מאחוריו. במקומו הומלך אחיו הנסיך חאלד. הרצח גרם זעזועים בסעודיה ובעולם הערבי כולו. פייסל נרצח בשיא כוחו הפוליטי.

מלך ערבי צורר יהודים ירד מן הבמה.

חוסיין מטיל על ישראל את האחריות לכשלון השיחות

רבת עמון, 25 (יופ"י) — חוסיין מלך ירדן הטיל היום על ישראל את האחריות לכשלון שליחות קי־סינג'ר וקרא לערבים „להגיב בחריפות על אכזבה זו".

בנאום שהשמיע בעצרת לציון יום הולדתו של הנביא מוחמד אמר המלך כי עמדתה הנוקשה של ישראל מוכיחה שאין היא מעוניינת להשגת השלום או הצדק.

הוא קרא לאו"ם להוכיח את יעילותו ואמר, כי עמדתה של ישראל מסכנת את השלום באיזור ובעולם כולו.

תגובות בעולם על רצח פייסל:

וושינגטון: אבדה גדולה לארה"ב

פורד: ידיד טוב לארצנו * לונדון: ערבי גדול * פריס חוששת מפני הגברת המתיחות במזרה"ת לנוכח כשלון שיחות קיסינג'ר * אבל וזעזוע במדינות ערב.

וושינגטון 25 (יופ"י עו"ר פ"ע) — משרד החוץ האמריקאני אמר היום, כי רצח המלך פייסל עלול לפגוע קשות במקמה של ארה"ב במזה"ת.

דובר אמריקאני ציין שפייסל תמך במאמצי שר החוץ הנרי קיסינג'ר לנסות ולהחזיר על כנו את השלום במזרח־התיכון.

רכת העולם כולו.

שר החוץ הנרי קיסינג'ר נפגש עם הנשיא פורד, כדי לדון עימו על השלכות הרצח.

כשנשאל קיסינג'ר אם ברצונו לנסוע לערב הסעודית לשם הלוויה הוא אמר „איני סבור כך".

● מקהיר נמסר שהנשיא סאדאת יעמוד בראש המשלחת המצרית שתצא לערב הסעודית ביום ד' כדי להשתתף בלווייתו של פייסל.

סוכנות הידיעות הבטחה תיכונית מציינת שסאדאת, טילפן למלך חליד ולאחיו הנסיך סולטן, כדי להביע להם את השתתפותו בצערם.

● גם נשיא סוריה חאפז אל־אסאד משתתף בהלוויית פייסל — על כך נמסר היום רשמית בדמשק. ממשלה סוריה הכריזה על 14 יום אבל.

ראש ממשלת לבנון ראשיד אל־סולח תיאר את מותו של המלך פייסל כאבידה גדולה לערבים ולמוסלמים.

ראש ממשלת לבנון מצביע על תמיכתו של פייסל בענין הפלשתיני ועל דרישתו החוזרת ונישנת „לשחרור ירושלים".

● בבון הביע הקאנצלר הלמוט שמידט את הזדעזעותו נוכח רציחתו של המלך פייסל.

הדובר הוסיף ואמר, שלא ברור עדיין אם הרצח היה חלק מקשר נגד השלטון בערב הסעודית.

הנשיא פורד הביע „צער עמוק" נוכח מותו של המלך פייסל, שאותו תיאר כ„ידיד קרוב של ארה"ב".

בהודעה שפורסמה בוואשינגטון מציין הנשיא „שמעתי בצער עמוק על מותו הטראגי של הוד מלכותו המלך פייסל". פורד מעלה על נס את דמותו של המלך שנרצח ומתאר אותו כידיד של ארה"ב ומנהיג, שהישיג רבות לעצמו, לעמי ערב ולעמים המוסלמים. נשיא ארה"ב מתאר את פייסל כאדם בעל תבונה, שזכה להערכה...

● מזכיר האו"ם קורט ולדהיים העלה היום על נס את דמותו של המלך פייסל ותיאר אותו כאחד האישים הגדולים ביותר של זמננו.

● נשיא איטליה ג'ובאני ליאונה פירסם הודעה, שבה נאמר כי בפגישתו עם המלך הוא התרשם מתבונתו המדינית.

בראבאט הורה המלך חסאן השני על שלושה ימי אבל לאומי לזכר פייסל.

● מקור רשמי בירושלים ציין כי רצח המלך פייסל אינו אלא „שיטה מצערה וראויה לגינוי של הערבים להביא לשינוי השלטון".

רצח זה מהווה תזכורת העבידה על חוסר היציבות של המשטרים הערביים, הוסיף ואמר המקור.

המקור ציין שאם יתפוס את השלטון בערב הסעודית משטר שמאלני, יש לצפות לשינויים מסוכנים במאזן הכוחות במזרח־התיכון.

● ממשלת בריטניה הביעה רשמית את צערה העמוק בעקבות רציחתו של המלך פייסל.

משרד החוץ הבריטי דחה בדקות מספר את מסיבת העתונאים היומית שלו, כדי להמתין לאישור הידיעה.

● פקידים של ממשלת צרפת הביעו היום דאגה, שמא יגביר מותו של המלך פייסל, בעקבות התמוטטות שליחות השלום של קיסינג'ר, במידה מסוכנת את המתיחות במזה"ת.

מותו של פייסל מציין את העלמותו מן הזירה של מנהיג אחד המשטרים הפרו־מערביים ביותר בעולם הערבי, אמרו פקידים צרפתיים.

צבא ערב הסעודית מצהיר על נאמנותו למלך החדש

ריאד 25 (ע"צ יופ"י) — האמיר סולטן בן עבדול עזיז, שר ההגנה והתעופה, הודיע היום כי הכוחות המזויינים הסעודיים ישמרו אמונים למלך החדש חאלד בן עבדול עזיז וליורש העצר פאהד בן עבדול עזיז. הוא ציין כי נתקבלו הודעות תמיכה מכל מפקדי הצבא הסעודי.

המצרים הכניסו

(סוף מעמוד ראשון)

תשעים עד מאה תותחים בני 122 מ"מ בו בזמן שמותר להם 36 קנים בלבד.

הכנסת מספר כזה של תותחים מהווה תגבור משמעותי במערך הארטילרי של המצרים מבוזה לתעלה. ישראל מתייחסת בחומרה להפרה המצרית, ומושפים, כי היא מהווה רק ראשונה בהפרות.

ישראל ביקשה מד"ר קיסינג'ר שהוא הבטיח לפעול אצל המצרים להוציא את התותחים. למרות כך לא פורסמה גם תלונה. אולם לאחר שהמצרים לא נענו לפניית קיסינג'ר הוחלט לא לעכב יותר את הפרסום.

צעירים מחו"ל יערכו סדרים בבסיסי צה"ל

עשרות תלמידים מחו"ל הלומדים בישראל בבית המדרש לתורה של המחלקה לחינוך תורני בגולה של ההנהלה הציונית יצאו לערוך את סדר הפסח בבסיסי צה"ל. כמו כן הכינו התלמידים תכניות בידור אמנותיות שיוגשו בפני החיילים במסגרת ערבי הווי דתיים במהלך ימי החג.

הדגמה „ליל סדר" לעולים חדשים, שזה להם הסדר הראשון בישראל, נערכת במרכזי עולים ברחבי הארץ ע"י המדור להווי דתי במחלקה לעלייה וקליטה בסוכנות היהודית ובשיתוף תנועת האשה הדתית לאומית.

לקראת החג חולקה לעולים מרומניה חוברת הסברה על חג הפסח בשפה הרומנית. החוברת יצאה לאור מטעם המדור להווי דתי ובעריכתו של הרב שלמה רבינוביץ. כמו כן גוייסו ע"י המדור קבוצה של בני ישיבות שיצאו להכשרת והגעלת הכלים של העולים. כל זאת — בנוסף לכלים חדשים וסכו"ם שניתנו לעולים לקראת החג.

„הגוש ליכוד ותמורה" קורא להשתתף בצעדת השומרון

המועצה המדינית של סיעת „ליכוד ותמורה" במפד"ל שקיימה ישיבתה בח' בניסן ש. ז. (20.3) בתל־אביב, שמעה סקירה מדינית מקיפה מד"ר יצחק רפאל, שר הדתות.

המועצה אישרה את עמדתם של נציגי המפד"ל בממשלה בדיונים על הצעות הסדר הביניים עם מצרים ומעודדת את הממשלה בעמידתה התקיפה מול לחצים ואיומים.

המועצה המדינית מקדמת בברכה את החלטת הממשלה שנתקבלה לאחרונה, בדבר הקמתו של המרכז העירוני מעלה אדומים ורואה בכך צעד מבורך לקראת פעילות התנחלותית נרחבת.

המועצה המדינית רואה בהתנחלות בכל חלקי ארץ ישראל משום מצוות ישוב הארץ. מפעל חלוציות אדיר זה נישא ברובו על ידי חוגי הנוער הדתי הלאומי, חניכי תנועות הנוער ומוסדות החינוך של התנועה הדתית־הלאומית, ומהווה ביטוי מרגש בחידוש הגשמתו של רעיון החלוציות בימינו. המועצה המדינית קוראת לכל חלקי הציבור לפעול במאוחד להפצת רעיון ההתנחלות בארץ ישראל והגשמתו. ממשלת ישראל נקראת להשאר נאמנה לקווי היסוד שלה ולפתח תכנית נרחבת של התנחלות עירונית וכפרית, הלכה למעשה.

המועצה המדינית מקדמת בברכה את הצעדה לשומרון הנערכת באישור ממשלת ישראל שתתקיים בחול המועד פסח המכוונת להעמיק זיקתנו לנחלת אבותינו ולחזק אהבתנו וקשרינו אליה. המועצה קוראת לחברי „ליכוד ותמורה" בכל הסניפים להשתתף בצעדה בקבוצות מאורגנות.

המלך שהפך את הנפט לנשק פוליטי

ביירות, 25 (ע"ר ע"צ יד־פ"ע). פייסל מלך ערב הסעודית שנרצח היום, נולד ב־1906, כבנו השלישי של המלך אבן סעוד, מייסד המדינה הסעודית המודרנית.

כאשר נולד, איש לא ידע שערב הסעודית שוכנת על ים של נפט, אשר בתרוצת הזמן הפך את המדינה לאחת העשירות ביותר בעולם. המלך שנרצח אף הפך את הנפט לנשק פוליטי נגד ישראל.

ערב הסעודית היתה מדינה מדברית ועניה ובתחילת המאה היה ידוע רק על שלושה אירופים שחדרו לשטחה במאה הקודמת.

פייסל חי חיי צנע של איש המדבר ויצא לעתים קרובות בראש חיילי אביו נגד שבטים שלא רצו להכיר בשלטונו של אבן סעוד.

שלטון זה התבצר בהדרגה ובשנת 1925 התייצב פייסל בראש כוח של 45,000 בדואים והצליח לכבוש את העיר מכה, מקום הולדתו של הנביא מוחמד. לאחר שסילק את שריף חוסיין, אב סבו של המלך חוסיין, שליט ירדן.

פייסל היה למעלה מבן 40 כאשר זכתה ערב הסעודית בהכנסות ראשונות וצנועות מחברת הנפט „ארמקו".

המלך הנרצח הצהיר כי הוא רוצה לבוא לירושלים ולהתפלל במסגד, שנבנה באותו מקום, שם עלה — לפי האגדה הערבית — מוחמד לשמיים כשהוא רוכב על סוסו בוראק. פייסל הכריז, כי מגוי וגמור עימו לצאת למסע צליינות זה, מבלי שרגלו תדרוך על אדמה ישראלית.

ואכן נתקיימה נבואתו...

דמותו של המלך החדש

ביירות, 25 (יופ"י) — המלך חאלד, שנתמנה לתפקיד סגן ראש הממשלה ב־1962 ונבחר ליורש העצר שלוש שנים לאחר מכן ידוע כאדם שמרני — לא פחות מאשר פייסל.

ידידיו מתארים אותו כ„סטורטי" ואומרים כי הוא מתחמק מהופעות בפרהסיה. הוא היה מקורב ביותר לפייסל ומניחים שימשיך במדיניות קודמו ללא שינויים.

חג חרות שמח לכל בית ישראל.
מפעל הפיס

ב"ה

ועדת חרום למען מוסדות החינוך והקליטה
„מחנים" קרית גת

לאחינו בני ישראל נדיבי הלב בכל מקום שהם!

מפעל האדירים של מחנים המתנהל על ידי חבר עסקנים רבי מרץ ויראי שמים, הצליח בשנות קיומו לחולל מהפכה בכל שטחי התורה והדת בעיר הפיתוח קרית גת. מאות רבות של בני נוער בכל הגילים מקבלים חינוכם הטהור במסגרת מפעליו הברוכים. קהילות העליה החדשה הם למופת ודוגמא הודות לפעילות הנמרצת והעקבית של אנשי „מחנים".

החובות העצומים שנצטברו, ועובדת היות מפעל זה משוחרר מכל תלות מפלגתית מסכנים את המשך קיום מפעל ענקי זה, על מנהלי המוסדות רובצת מעמסת חובות גדולה מנשוא, מעמסה שהכבידה לאחרונה עולה ביתר שאת בהיות תלויים ועומדים נגד הנהלת המוסד כמה תיקי הוצל"פ וכו' וזה חודשים מספר לא שולמו משכורותיהם של עשרות המורים המדריכים והגננות.

עתיד חיי הדת של עיר גדולה זו תלוי במידה ניכרת בעזרת הציבור בשעה גורלית זו!

אנו פונים בקריאה דחופה ונרגשת לכל אחד ואחת מבני ובנות ישראל להרים בערב החג או בחולו של מועד תרומה ניכרת להצלחת מפעלי התורה והחינוך של קרית גת, וזכות גדולה זו תעמוד להם להתברך ממעון הברכות ברב טוב בגו"ר ולגאולת עולמים בעגלא דידן.

בברכת חג הפסח כשר ושמח
הועדה

את התרומות אפשר לשלוח אל:
„מחנים" בית רסקו 208 קרית גת.
או להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 4288286.
בנק המזרחי חשבון מס' 310831 קרית גת.
בנק דיסקונט חשבון מס' 9512 קרית גת.

מברכת הרב הראשי לישראל, הגר"ש גורן

אמונה ובטחון

אחי היקרים בארץ ובתפוצות, שלומכם ישגא לעולם.

לקראת חג הפסח — חג הגאולה והחירות הבא עלינו לטובה, קבלו נא את ברכתי הלבבית מציון, לחג שמח וכשר לכלל ולפרט, ונזכה שכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו ה' נפלאות.

פונה אני אליכם בשעה גורלית קשה וחמורה זו לעמנו ולארצנו בקריאה גדולה: „אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום", שמי ישראל קדרו שוב בימים אלה, כאשר תקוותנו וציפיותנו לשלום בארץ נגוזו לעת עתה, ואויבי ישראל מסביב שוב מרימים ראש ומעריכים סוד, באמרם „לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד". שכנינו לוטשים עינם בנחלת ה', זוממים דברי שטנה ומשטמה ורוקמים תכניות השמדה נגדנו.

צו השעה והחובה הקדושה המוטלת עלינו כיום היא לחזק בלבנו את האמונה בהשגחה העליונה העמוקה עלינו לטובה, ובשליחות המשיחית עלינו לבצע, באשר אנו מגשימים את חזון הגאולה השלישית של נביאי ישראל כפי שהבטיחו לנו חז"ל באמרם: אתה מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכר אמונה ככתוב: „פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים". וכן אתה מוצא שלא נגאלו אבותינו במצרים אלא בזכות האמונה. גאולה זו השלישית אין לה הפסק ואין אחריה שיעבוד. כמו שדורש בתנחומא פרשת שופטים את המקרא בזכריה „והשלישית יוותר בה" — מלמד שאין ישראל מתיישבים בארצם אלא בגאולה שלישית. גאולה ראשונה — זו גאולת מצרים, גאולה שניה — זו גאולת עזרא. השלישית אין לה הפסק. וכן דורשו רבותינו ז"ל בתלמוד הירושלמי במסכת שביעית את המקרא: „והביאך ה' אלוקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והטיבך והרבך מאבותיך" — אבותיך אע"פ שנגאלו חזרו ונשתעבדו אבל אתם כשאתם נגאלים אין אתם משתעבדים.

כל גינוני הסדר ומצוות החג לא באו כדי להזכיר רק את העבר, ולשמוח עם הניסים שהיו. עיקר מטרתם לשמש דוגמה ומנוף לקראת העתיד בעת הגאולה השלישית.

מאז גלות ישראל מארצו חגגנו את מועדי ישראל ושמחנו עם העבר והעתיד בלבד, משום שלא היה לנו הווה. לכן לא נהגנו לשתות כוס חמישית. כעת עלינו לחדש את ההלכה הקדומה בזמן שישראל היו שרויים על אדמתם, בשתיית כוס חמישית, כפי שכתבו הגאונים הקדמונים, שתיקנוה כנגד בשורת הארץ, ככתוב „והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'".

אני פונה בזאת לכל עורכי הסדר בארץ ובתפוצות לחדש מנהג הקדמונים בשתיית כוס חמישית. כדי לחזק בלבנו ובלב כל ישראל את האמונה בקיום דבר ה' לאברהם בברית בין הבתרים „לזרעך נתתי את הארץ הזאת", ואת הקשר שלנו עם ארץ ישראל המקודשת.

כמו כן יש להקפיד על מצות הכנסת אורחים בליל הסדר, ולהזמין לכל משפחה ובית בישראל עולים חדשים, שזכו זו השנה הראשונה להסב בחג הפסח כבני חורין בארצם, ולתת להם להרגיש את אהבתנו אליהם.

לעת כזאת כאשר אויבי ישראל עומדים בשער ומאיימים על חרותנו ומולדתנו, נפגין בליל החרות, הוא ליל השמורים לכל בני ישראל לדורותם, את אמונתנו ובטחוננו בצדקת דרכנו וזכויותינו על נחלת האבות. נצא מחג גאולים זה מלוכדים ומאוחדים מלאי אמונה ובטחון.

חזקו ידים רפות וברכים כושלות אמצו, אמרו לנמהרי לב חזקו אל תיראו הנה אלוקיכם הוא יבא וישיעכם.

חג כשר ושמח לכל ישראל.

קיסינג'ר

(סוף מעמוד ראשון)

מעמה אופי רב־צדדי יותר.

קיסינג'ר, שנפגש לאחר מכן עם עיתונאים, סירב שוב להטיל את האשמה על צד כלשהו ובמיוחד על ישראל, בקשר עם כשלון מאמציו המזרח תיכוניים.

הוא אמר כי ההערכה החדשה של מדיניות ארה"ב, עליה הודיע הנשיא פורד ביום ב', מטרתה, לחתור להשכנת שלום באיזור. „אין מקום לחששות ישראליים" הוסיף וציין שר החוץ.

כשנשאל אם תצמצם ארה"ב את הסיוע לישראל, השיב קיסינג'ר „איש לא דיבר על קיצוצים ניכרים בסיוע לישראל".

דובר משרד החוץ אמר היום, כי קיסינג'ר שלח איגרת דיפלומטית לכ־30 ממשלות ובה מסר הסבר על כשלון סיבובו עם ישראל ומצרים.

דובר משרד החוץ רוברט אנדרסון אמר, כי הוא סבור כי האגרת אינה מטילה אשמה על ישראל או על מצרים בקשר עם התמוטטות השיחות.

הכתבים שאלו את אנדרסון אם מתכוון קיסינג'ר לרמוז שישראל לא היתה מוכנה לפשרה. הוא השיב „אין כוונה להטיל אשמה על אחד מבין הצדדים".

מברכת הרב הראשי לישראל, הראשל"צ הגר"ע

חירות גופני וחירות רוחני

בבואי לברך השנה את כל בית ישראל בארץ ובתפוצות, לקראת חג הפסח השל"ה הבעל"ט, הנני מתייחס לשתי בעיות בוערות המתרחשות לעינינו במדינת ישראל, אשר עיני כל ישראל נשואות אליה.

בעיה ראשונה היא בעיית העניים המשפחות הנתונות במצוקה כלכלית. מזה חודשים אחדים מאז ההכרזה על המדיניות הכלכלית החדשה, הורע מצבן של אלפי משפחות בישראל, משפחות ברוכות הילדים, השכבות החלשות מבחינה כלכלית.

ההלכה הראשונה בהלכות פסח בשולחן ערוך, אורח חיים סי' תכ"ט ס"א, עוסקת במצוות חלוקה לעניים לצורך פסח וכל אדם חייב להשתתף במצווה זו. הנימוק למצווה זו מוסבר היטב ברמב"ם, הלכות חמץ ומצה פרק ז', האומר כי „אפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו מארבעה כוסות", וזאת משום שכל איש מישראל חייב לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים מעבדות לחירות. לכן מוטלת על כל אדם מישראל החובה לבוא לעזרת ה' בגבורים ע"י גמילות חסדים, עידוד וחיזוק המשפחות הזקוקות לכך במשך כל השנה, ובפרט בימי חג הפסח, חג החירות.

הבעיה השניה היא בעיית מצבנו הבטחוני והמדיני. אני חוזר ואומר בכל הזדמנות. שחס לנו ליפול אל זרועות הייאוש, כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב. „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". יציאת מצרים שהיו[...] ארוע מרכזי ב[...] ישראל, יצא מעבדות [...] הר מכן יצא לחירות [...] לה התורה על הר־סיני, נזכ[...] ירינו פעמים בכל יום בזמן [...] שמע. בכך אנו מבטאים את [...] הגופנית שהיא תנאי להירו[...] נית. לכן גם שיבתנו לארץ [...] בדור זה, היציאה מהגלויות [...] העליה לארץ ישראל, צריכ[...] לבוא בחירות רוחנית. על יד[...] שלמה אל מקורות מסורתנו [...] ארת, תורת ישראל, שלקיומ[...] ישראל ישנה משמעות מיוח[...] היא המבטיחה את המשך קיו[...] עם גאה וחופשי. כמאמר חז"ל על הלוחות, אל תקרי חרות [...] חירות על הלוחות.

לכן נתעודד ונתחזק ע[...] ות חג הפסח חג החירות, [...] מכנו כוחות נפשיים לעמוד [...] בתהפוכות הזמן המתרגשות [...] באלקים נעשה חיל והוא יבו[...] נו.

הנני מברך את כל בית [...] בארץ ובתפוצות, ובמיוחד [...] חיילי צה"ל העומדים על מש[...] צנו ועוי אלקינו בכל מקו[...] בברכת חזקו ואמצו, חג [...] שמח, מועדים לשמחה וזמנים [...] לששון, תזכו לשנים רבות [...] וטובות.

מברכת הרב הראשי לצה"ל, אלוף הרב מ. גורן

בעמידה על המשמר

חיילי צה"ל — שומרי משמרת העם!

בימינו חש העם כולו וחשים במיוחד אנו חיילי צה"ל במשמעות ההיסטורית המיוחדת שברעיון החירות, כאשר זכינו בחסדי שמים לעצמאות מדינית מחודשת בארצנו אבל עדיין אנו מצווים להיאבק מדי יום ביומו ומידי שעה בשעה על חירותנו ופדותנו במאבק רב־ממדים בעמידה על המשמר ובשדה הקרב.

בליל החירות השתא נספר לא רק על ליל יציאת מצרים בימים ההם אלא אף על לילות גבורה הקוממיות בזמן הזה, כאשר מתוך פרקי ההגדה עתיקת היומין עולה לנגד עינינו חזון ישועת ה' לעמו בעברו הממלא את ליבנו רוח איתנה ותחושה של ביטחון לקראת העתיד.

ואתם, חיילים, שתעמדו ליל החג, על המשמר ב[...] בעמדות ובמוצבים ובשט[...] אליכם מופנים דברי מקו[...] תוקף הנסיבות הבטחוני[...] אתם לקיים את מצות [...] שלא בתנאים המקובלים [...] חברים ביחידה, בסדר צבא[...] דתי או עם הורים וקרו[...] בים ליד שלחן חגיגי ב[...] מצות סדר הפסח הנהוג [...] יומו על ידכם ב„חפזון" [...] שקויימו על ידי אבותינו [...] ממצרים ובצורה מאולתרת [...] ייתכן כי אין אפילו [...] לקרוא את ההגדה במלוא[...] לדלג על קטעים מסוי[...] להלכה.

ברם, דומני כי שבורה [...] תעבר רוחכם, החיילים, [...] ותאפיל על שמחת החג שב[...] היפך הוא הנכון. זכות [...] בחלקכם ואתם, בעמידתכם [...] משמר, ב„ליל שמורים" [...] את בני ישראל ממצרים, [...] מאפשרים קיומם של סדר[...] ביים ושמחים במדינת ישר[...] אתר ואתר, ובארצות הגול[...]

עמידתכם על המשמר [...] שות של ביטחון ושלווה [...] אחינו ויוצרת קשר בל [...] הצם בעורף, לחיילינו [...] ביים של החזית.

בלילה זה, ליל החירות, [...] אתם על שכמכם את מש[...] רות של האומה השמה [...]

חג כשר ושמח [...] לכם ולמשפחותיכם ולכל בי[...]

פורד שיגר הרמטכ"ל לסייגון

וואשינגטון, 25 (ע"ר יופ"י) הנשיא פורד הורה לראש ה[...] כללי של הצבא פרדריק וו[...] לצאת לסייגון לשם הערכת [...] צבאי וכדי לעמוד על הצ[...] רום לדרום וייטנאם — ע[...] דיע היום דובר הבית הלבן.

הדובר רון נסן אמר לכת[...] החלום לשגר את וייאנד בי[...] דרום וייטנאם, מאחר שהו[...] „יחסים טובים" עם הנשיא [...] עם העם הדרום וייטנאמי.

וייאנד שימש בעבר כמפ[...] ארה"ב בדרום וייטנאם.

נסן ציין שהנשיא פורד [...] השליח המיוחד ימסור לפר[...] וייטנאמי שהנשיא תומך ב[...] דיע לו שמר פורד עושה [...] יון כדי להבטיח לו סיוע נוס[...]

ישראל תסבי[...]

(סוף מעמוד ראשון)

שלום באזור.

מר תקוע דיבר עם שגר[...] מל בן גוריון, לפני שובו ל[...] לקראת סיום כהונתו ביו[...] וכניסתו לתפקידו החדש כ[...] ניברסיטת בן גוריון בנגב.

„הבעיה העומדת כיום ב[...] דור ובפני כל הגורמים הפו[...] השגת הסדר במזה"ת היא, [...] שכנע את מצרים לסגת א[...] השוללת כל התקדמות לש[...] המבחן העיקרי", אמר הש[...]

להלן אמר השגריר, שבעק[...] לון שליחות קיסינג'ר יש ל[...] חידוש התביעה לנסיגות יש[...] ישראל לבין הערבים, כאח[...] עים הנקיפים באמצעות ס[...] הצליחו.

וזכו בהגרלת ה[...]

בסך — 500,000.— ל"י זכה .530760

בסך — 100,000.— ל"י זכה .063990

בסך — 50,000.— ל"י זכה .408108

בסך — 10,000.— ל"י זכו ה[...] 345418 304182

בסך — 5,000.— ל"י זכו [...] הבאים: 228445 072513 06012 391921 384825 330564 .593618 560990

בסך — 1,000.— ל"י זכו ה[...] שמספריהם מסתיימים ב־ 30374 58344 39424 28135 .75275 71337 70892

בסך — 500.— ל"י זכו ה[...] המסתיימים ב־ 6691 07134 6831 74684 57380 55679 .95253 92578

בסך — 200.— ל"י זכו ה[...] שמספריהם מסתיימים ב־ 24 .9048

בסך — 100.— ל"י זכו ה[...] שמספריהם מסתיימים ב־ 14 222 1067 1052 0898 0475 384 2532 2216 1887 1618 160 4714 4499 3493 3175 330 6438 6386 6061 5691 112 7940 7714 7292 7102 131 9622 9253 8951 8247 .9852 9834

בסך — 6.— ל"י זכו כל ה[...] הרגילים שמספריהם מסתיי[...] בספרה: 5.

אגודת חסידי חב"ד בארצנו הקדושה ת"ו

הננו מביאים בזה את מכתבו השני של הרבי מליובאוויטש שליט"א

(בפרוס חג הפסח תשל"ה — תרגום חפשי מאידיש)

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ה, ברוקלין נ.י.

אל בני ישראל בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה,

בהמשך למכתב מראש־חודש ניסן, שבו נידון הענין של „זמן חרותנו" במשמעותו הכפולה: חרות בני ישראל וחרות השכינה, כביכול, כפי שהדבר מצויין בפסוקים ובמאמרי חז"ל רבים, שהרי כשבני ישראל נמצאים בגלות, נמצאת גם השכינה (בגלות) אתם („גלו למצרים — שכינה עמהם"); משום כך גם הגאולה היא באופן של „גוי ואלקיו". במכתב גם הובהר כיצד צריכה החרות האמיתית להתבטא בחיים — בשאיפה מתמדת לחרות ולרחבות, הן ביחסים שבין אדם למקום („טוב לשמים") והן ביחסים שבין אדם לחברו („טוב לבריות"), (בין אדם לאלקים, בין אדם לגוי).

— נתעכב כאן על נקודה עמוקה יותר בנידון; והיא: בנוסף לחרות ולרחבות בשני התחומים האמורים — דורשת החרות האמיתית שכל פעולה, הן פעולה בקו של „טוב לשמים" והן פעולה בקו של „טוב לבריות" — הכלול את קרבה את שני הקווים, ובאופן של אי־הגבלה ורחבות בשניהם.

— דבר שהוא גם, דרך אגב, צעד להעמקת השלמת הענין של אחדות אמיתית בכל הבריאה — שזו הרי משימתו של ישראל, כיחיד וכעם: „גוי אחד — בארץ", על־פי הפירוש: גוי העושה (מגלה) את ה„אחד" (גם) בעניני „ארץ" (דברים ארציים וגשמיים).

* *

ולדוגמא: — הזיל בחג הפסח, אנו רואים שכאשר יהודי ניגש לערוך את ה„סדר", באופן הטוב ביותר של „טוב לשמים" — הדור בהכרת טובה לקב"ה על הגאולה וכשהוא חי מחדש את גאולתו העצמית, לפי הנוסח: „אשר גאלנו" (יחד עם —) „וגאל את אבותינו" — עליך לפתוח את ה„סדר" בהכרזה על „כל דכפין" ו„כל דצריך", למשוך מיד אל הסדר את אלה שאינם מסוגלים לערוך בעצמם את ה„סדר".

יתר על כן: כל סדר ההגדה מבוסס על „והגדת לבנך" — לספר לזולת (ולהשפיע עליו).

— והרי משמעות „לבנך" היא — לכל הבנים, לכל „ארבעת הבנים".

וכן, לפי פירוש חכמינו ז"ל: „לבניך — אלו התלמידים", הכוונה, אף כאן, אינה לבניו שלו בלבד, כי אם גם לכל אחד שאפשר להשפיע עליו ולקרבו ליהדות.

הוא הדבר גם בקשר לחג השבועות, זמן מתן תורתנו, שבהתאם לפירוש האמור לגבי „זמן חרותנו", הכוונה גם כאן: התורה שלנו, שנתן לנו הקב"ה, ותורת ה', התורה והמצוות שהקב"ה בכבודו ובעצמו, כביכול, שומר אותן, כפי שהמדרש מסביר את הפסוק: „מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטיו לישראל", שהם דבריו, חקיו ומשפטיו, דברים, חוקים ומשפטים שהקב"ה מקיים. גם בענין זה של תלמוד תורה, הרי „תלמוד תורה כנגד כולם". כשאדם לומד את תורת ה', התורה שהקב"ה משתעשע בה „וקורא כנגדו" — לא די בכך שהוא לומד בעצמו, אלא, כאמור, צריך להיות „ושננתם לבניך — אלו התלמידים". יתר על כן: האופן הנעלה ביותר בתלמוד־תורה הוא — תלמוד תורה דרבים, ואימתי אדם מסוגל להבין היטב את התורה — כאשר הוא לומד עם הזולת, „מתלמידי יותר מכולם".

כך גם בקשר לחג הסוכות, שמיני עצרת ושמחת־תורה, זמן שמחתנו, אשר משמעותו, כפי שהוסבר, השמחה הכפולה: שמחת בני ישראל (בקב"ה ובתורה) ושמחת הקב"ה והתורה (בישראל) — צריכה השמחה הזאת, ככל שמחת החג בכלל, להיות באופן של „ושמחת בחגך, אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", שהשמחה תקיף לא רק את האדם עצמו כי אם גם את בני־ביתו, עד לכל הסביבה כולה, עד אף ל„גר" ולכל אלה העומדים עדיין „בשעריך".

* *

כך גם בשטח של „טוב לבריות", אימתי ישנה בו החרות האמיתית — כשהוא (גם) „טוב לשמים". שכן אם הפעולה שהוא עושה בין אדם לחברו באה מצד שכלו שלו או מצד הרגש שלו — הרי היא מוגבלת ומכוונת בהתאם לשכל המצומצם והרגש המצומצם שלו. הוא עושה זאת בגלל ה„טבע" שלו, ונובעת מן המסגרת הטבעית שלו, כפי שהוסבר הענין בהזדמנויות שונות.

* *

וכשם שזה בקווים של תורה וגמילות־חסדים, כאמור, כך גם בקו של עבודה — זו תפילה.

כידוע, הוסדרו התפילות יום־יום במקומם של הקרבנות, כשלפי פשוטו של דבר הכוונה לקרבן התמיד, הוא הקרבן היום־יומי שהוקרב בבית־המקדש בבוקר ובערב, קרבן התמיד — יחד עם היותו עולה, „כליל לה'", היה צריך להיות קרבן צבור, בהשתתפות והתאחדות כל בני ישראל, ע"י „מחצית השקל", (שתרם כל אחד מבני ישראל).

— ובמיוחד לפי המוסבר בספרי־מוסר, שאחד הרמזים במחצית השקל, הוא שיהודי מגיע לשלימות רק כשהוא מתאחד עם יהודי אחר. דבר זה מודגש עוד יותר ע"י ההוראה שכשיהודי עומד להתפלל, אפילו ביחידות, עליו לומר לפני התפילה: „הריני מקבל עלי מצות עשה של: ואהבת לרעך כמוך".

* *

כיוון שהגאולה מן הגלות הנוכחית תהיה „כימי צאתך מארץ מצרים", אשר כאמור, היתה באופן של „הנושעת גוי ואלקים", מובן מזה שההתנהגות והמדה המקרבות את הגאולה היא — ההשתדלות לעשות בשני התחומים, ב„טוב לשמים", לסייע לגאולת „שכינתא מגלותא" (= השכינה מן הגלות), וב„טוב לבריות", שכוס יהודי לא ילך, חלילה, לאיבוד, בגלות.

— באמצעות העבודה בכל שלושת הקווים של תורה, עבודה וגמילות־חסדים, בחרות אמיתית, כפי המוסבר לעיל.

יהי רצון, שעל־ידי כך שבני ישראל יהיו „כולנו כאחד", יראו מיד ובגלוי את ה„ברכנו אבינו", ויקויים מיד „ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", על־ידי ה„עבודה" של „גוי אחד בארץ". — ואלקים מלכי מקדם פועל ישועות בקרב הארץ, בגאולה האמיתית השלימה על־ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכת חג הפסח כשר ושמח
מנחם שניאורסאהן

גלו... שכינה: מגילה כט, א. ספרי למטי לה, לד (ומסיים: לאדום שכינה עמהם. וידוע הדיוק שבכ"מ בדא"ח מביא גלו למצרים ובכ"מ — גלו לאדום). הפירוש: אגה"ק סי"ט. הנוסח: כביכול (שבמקום ברכת) הנסים דהושיע (רע"י בס' האורה, אבודרהם). פסחים קטז ב. יחד עם: ואדרבא מקדימה לגאל את אבותינו. לפתוח את הסדר: קודם ל„והגדת לבנך" (ובתור הקדמה לזה — שלכן נכלל בסימן „מגיד"). מבוסס... לבנך: שלכן נקראת הגדה (אבודרהם). והגדת לבנך: שמות יג, ח. וראה פירש"י שם (ובהגדה) שבבן הכי קטן — שאינו יודע לשאול — הכתוב מדבר. ובירוש' פסחים (פ"י הי"ד) שהוא למטה מבן שימש. לזולת (ולהשפיע עליו): או על עצמו בתור „זולת". וראה פירש"י עה"פ זכור את יום השבת (שמות כ, ח). תני לב: (וידועים דברי הרמב"ם ה' חמץ רפ"ז (ובסהמ"צ מ"ע קנז) דלמדים זכור דיציאמ"צ מזה דשבת. וראה פסחים קיז, ב. שבע"ד סי' בא. מפרשי הרמב"ם שם). המדרש מסביר: שמו"ר פ"ל, ט. מגיד... לישראל: תהלים קמז, יט. ובבידור בפסוד"ז ד"ה זה: מגיד ל' המשכה ממהות למהות שלא בדרך עילה ועלול. משתעשע בה: משלי ח, ל. תניא קרי"ח. לקו"ת ד"ה זה. סד"ה ויצא תרס"ט. — ולהעיר שבכתוב (שם) ב"כ ב' הענינים: שעשועים גו' לפניו גו' את בנ"א. וראה סד"ה ואהי' אצלו, תרי"ל. קורא כנגדו: תדבא"ר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד. וראה לקו"ת נצבים, סד"ה כי המצוה הזאת. מתלמידי יותר מכולם: תענית ז, א. ושמחת... בשעריך: דברים טז, יד. החרות האמיתית... טוב לשמים: יתרה מזה בתור שי"ס (ס"ט. ד"ה והדבר) דע"י תקריבון אלי מבורר ספקות כו'. מוגבלת ומכוונת בהתאם: להעיר מד"ה אשר ברא, תרפ"ט פי"ד ואילך. תפלה... קרבנות. תמיד: ברכות כו, ב. וגם מוספים. כליל לה': שמואל א' ז, ט. ספרי מוסר: בינה לעתים ועוד. להמר... הריני מקבל... כמוך: אדה"ז בסידורו (מטא"ר בפע"ח שי"ה פ"א „שיקבל עליו"). וראה שיחת ל"ג בעומר תשי"ח (לקו"ד ח"ג) בזה מהבעש"ט. הה"מ והדה"צ. כימי... מצרים: מיכה ז, טו. וראה אוה"ת עה"פ (ע"פ הזהר ומד"ר, עיי"ש) בסופו: נפלאות גדולות יותר מביצ"מ. כולנו... אבינו: ראה תניא פ' לב. ביום... אחד: זכרי' יד, ט. ואלקים... הארץ: תהלים עד, יב. ובב"ר (פמ"ד, ג) דבתקן השכר קודם הפעולה, מקדם.

(מובא ע"י צעירי אגודת חב"ד באה"ק)

הרב שלמה גורן

הכוס החמישית וזכויותינו על א"י

ארבעה טעמים מפורשים בתלמוד ירושלמי במס' פסחים (פ"י הלכה) למצוות ארבע כוסות בליל פסח. חילוקי טעמים אלו מובאים גם דרש רבה בראשית פרשה פ"ח (ה'). ולעומתם לא נזכר בתלמוד בבלי ם טעם למצוה זו. אם כי היא מדברי סופרים החמירו בה חכמים ביותר. ו ששנינו במשנה בריש ערבי פסחים (צ"ט ב') „ולא יפחתו לו מארבע את של יין ואפילו מן התמחוי". רש"י הרמב"ם על המשנה הביאו הטעם הראשון שבירושלמי ובמדרש הנ"ל: „ארבע כוסות; כנגד כע לשוני גאולה האמורים בגלות מצרים, והוצאתי אתכם, והצלתי כם, וגאלתי אתכם, ולקחתי אתכם, בפרשת וארא", עכ"ל רש"י.

לפי טעם זה תמוה, למה לא תיקנו כוס חמישי כנגד לשון גאולה ישית הכתובה שם בתורה: והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את לתת אותה וגו', שהוא המשך הסיום של ארבע לשונות הגאולה ל. וכי ההבטחה מפי הגבורה על הארץ אינה חשובה דיה כדי לתקן דה כוס חמישי, בייחוד כאשר היא צמודה לארבע ההבטחות האחרות, גדין תיקנו חז"ל ד' כוסות בליל הסדר?

והנה במס' פסחים (קי"ח ב') שנינו: „רביעי גומר עליו את ההלל ר עליו ברכת השיר". ומביאה הגמ' (בדף קי"ח א'), ברייתא האומרת: ר רביעי גומר עליו את ההלל ואומר הלל הגדול דברי ר"ט וי"א ה' י לא אוהר". זוהי הגירסא של רש"י, הרשב"ם וסיעתם.

שיטת הגאונים והרמב"ם

אולם, גירסת הגאונים בדברי ר"ט שונה מזו שלפנינו כמו שמצינו יף על אתר: חמישי אומר עליו הלל הגדול דברי ר"ט. וכן הוא הנוסח רבנו חננאל. אלא שהמגיהים שיבשו בטעות את הגירסה הנכונה. היא גירסת רב סעדיה גאון, רב שרירא ורב עמרם גאון, כמבואר צר הגאונים לפסחים וכן היתה גירסת הרמב"ם והרא"ש כמו שיתבאר ן. והיא הגירסה בכתב יד ב' שבדקדוקי סופרים במס' פסחים הנ"ל. גם לשיטת ר"ט לפי גירסה זו של הגאונים והרמב"ם, אין כוס חמישי ה כי אם רשות. כמו שמצינו בתשובת רב שרירא גאון לאנשי קירואן: ן ד' כוסות חובה חמישי רשות, אם רוצה לשתות ישתה ואומר הלל ל רשותו. ובהלכות גדולות אספמיא נמי כתוב: ואם רצה לשתות אחר ארבע כוסות אותו כוס חמישי ואומר עליו הלל הגדול הודו לה' זב וכו'. וכן הוא בסידור רב עמרם גאון וכן מפורש ברמב"ם בפ"ח חמץ ומצה, ה"י: ויש לו למזוג כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול ז להי כי טוב עד על נהרות בבל. וכוס זה אינו חובה כמו ארבע ת, ע"כ. והרא"ש בערבי פסחים כתב: לפי גירסת הספרים משמע טרפון וי"א כוס חמישי הרי ליה חובה, ונהגו העולם לעשות רשות. תב הר' יוסף טוב עלם ז"ל שאם הוא תאב לשתות יעשה כוס חמישי. לדעת בעל המאור חולקים ר"ט וי"א על המשנה וסוברים שכוס חמישי חמש כוסות תיקנו בפסח. המשנה סוברת שד' כוסות תיקנו בפסח זמש.

ברם, כבר הוכיח הר"ן בפירושו על הרי"ף שלפי גירסת הגאונים תם הנ"ל, אין ר"ט וי"א באים לחלוק על המשנה אלא ד' כוסות חובה שי רשות. ואם רצה לשתות אומר עליו הלל הגדול. אי נמי דמצוה מובחר לשתות כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול. והיינו לישנא ר עליו הלל הגדול, וכך מסיק דברי הרמב"ם ז"ל, עכ"ל הר"ן.

הנה הראב"ד בהשגותיו על בעל המאור כתב הטעם לכוס חמישי ר"א: „הד' כוסות סמכום באגדה כנגד ד' גאולות, והוצאתי, תי, וגאלתי, ולקחתי, והה' כבר סמכוה בהגדה כנגד והבאתי". ואין דרשים על איזו אגדה רמז הראב"ד; כי פרט לברייתא שבבבלי לפי ז הגאונים, לא נזכר בשום מקור אחר כוס חמישי. אלא שבארחות היא הלכות ליל פסח סימן י"א הביאו זאת בשם הירושלמי שכן כתב „הראב"ד ז"ל כתב גרסינן בירושלמי ד' כוסות הללו כנגד ד' גאולות עד במצרים והוצאתי וכו'. ור' טרפון היה מביא חמישי כנגד והבאתי". ובספר „הירושלמי כפשוטו" להגרש"ש ליברמן על פסחים פ"א הלכה זך על כך לומר שאכן גם באי"י היו רגילים בכוס חמישי. אבל אין נראה כך. כי ייתכן שהרישא שבדברי הראב"ד מתייחסת לירושלמי, הסיום, ור' טרפון וכו' אינם מהירושלמי, אלא סברת עצמו היא, שכתב בהשגותיו על בעל המאור כנ"ל. נכון שהיתה מחלוקת מנהגים עצמה ביחס לכוס חמישי, כמו שהביא ב„הירושלמי כפשוטו" הנ"ל, רא שהו ה' כוסות ובמוצביות רק ארבע. אבל אין כל ראיה על מנהג מכיון שלא נזכר בירושלמי כוס חמישי כלל.

ם אם נכונה השערתו של הראב"ד אליבא דר"ט, ולשיטת הגאונים ב"ם שכוס חמישי תיקנו כנגד „והבאתי אתכם אל הארץ"; אין זה ב את התמיהה הנ"ל. כי עלינו לשוב ולשאול למה כנגד ארבע ות הגאולה תיקנו ד' כוסות של חובה וכנגד „והבאתי" תיקנו כוס י כרשות בלבד ולא כמצוה. וכי בשורת א"י אינה חשובה כמו ז מצרים?

ההבטחה „והבאתי" תלויה גם בידי ישראל

נראים הדברים שיש לחלק בין ארבע לשונות הגאולה המתייחסות רת יציאתם של ישראל ממצרים, לבין לשון הגאולה החמישית ית בביאתם לארץ. כי יציאת מצרים כל כולה נעשתה בידי שמים נות מערכת נסים על-טבעית, ולא היתה לישראל שותפות במערכת ים זו. מה שאין כך הבשורה „והבאתי" ביצועה לא היה כולו בידי, אלא מוטלת חובה ומצוה על כל אדם מישראל למסור את נפשו יבוש הארץ ושחרורה מידי העכו"ם. והיא לא רק מלחמת מצוה אלא לחמת חובה. כמבואר במס' סוטה מ"ד ב': אמר רבא מלחמת יהושע דברי הכל חובה, מלחמות בית דוד לרווחה דברי הכל רשות וכו'. שכיבוש הארץ בימי יהושע היתה חובה על כל ישראל. ולכן אין ה זו „והבאתי אתכם אל הארץ" וגו' דומה לארבע לשונות הגאולה ות, שכולן בידי שמים ואינן תלויות בידי אדם. אבל זו תלויה במידת ת הנפש של ישראל לקיים מלחמת מצוה בפועל ממש. ש להוכיח זאת שא"י אינה נקנית אלא במסירות נפש של ישראל, שאינה נקנית אלא ביסורין כמבואר במכילתא „יתרו", פ"י, ובספרי זנו" פיסקה ל"ב ובברכות ה' א'.

זה נבין את דברי הכתוב בריש פרשת בשלח, „ולא נחם אלקים ארץ פלשתים כי קרוב הוא, כי אמר אלקים פן ינחם העם בראותם ה ושבו מצרימה. ויסב אלקים את העם דרך המדבר" וגו'. נשאלת ה, כי טעם זה „פן ינחם העם בראותם מלחמה", היה מוצדק אילו המדבר לא היו נתקלים במלחמה, ולא היו עומדים במבחן הפחד מלחמה. אבל לא כן היה הדבר, כי מיד כתוב „ופרעה הקריב וישאו שראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם. וייראו מאד ויצעקו שראל אל ה'. ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו במדבר מה זאת עשית לנו" וגו'. אלא שהתשובה לכך היתה „ויאמר אל העם אל תיראו... ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

ם כן גם זה היה יכול לקרות גם אם היו הולכים דרך ארץ פלשתים בה. שאם היו מתייראים מפני מלחמה היה משה מרגיע אותם ואומר ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, כמו שעשה במלחמתו של פרעה והמצרים ם. וכי היכן מצינו שהפלשתים היו חזקים מן המצרים, שפחדו מהם וכי ידו של הקב"ה קצרה היה מלהושיע את ישראל מיד פלשתים. והושיע אותם מיד מצרים?

תשובה לכך היא, שאילו היו באים ישראל דרך ארץ פלשתים והיו ם לגבול ארץ ישראל המובטחת מפי הגבורה, אסור היה על פי דין ולפחד ולסמוך על הנס, אלא היו חייבים להיות נכונים למסור את במלחמת מצוה לכבוש את א"י. כפי שפוסק הרמב"ם בהלכות פ"ז הל' ט"ו: ומאחר שיכנס בקשרי מלחמה ישען על מקוה ישראל עו בעת צרה. וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו לא יירא ולא יפחד וכו'. וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ל עצמו עובר בלא תעשה וכו'. ולא עוד אלא שכל דמי ישראל ן בצוארו. לכן באי"י אסור היה שיתרחש גם כזה של „ה' ילחם לכם ותחרישון", משום שמצוה על כל ישראל למסור נפשו על קיום מצוות ו הארץ, כדברי רבא הנ"ל שמלחמת יהושע לכבש דברי הכל חובה. וטעם זה גם אמרו במס' סוטה ל"ד א': „צרעה לא עברה עמהם", י שם: והא כתיב „ושלחתי את הצרעה לפניך". אמר ר"ש בן לקיש את הירדן עמדה וזרקה בהם מרה. והיינו משום שבא"י כיבוש הארץ צוה המוטלת על האדם תוך סייעתא דשמיא, ככתוב „כי ה' אלקיכם עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם" (דברים כ' ד'). יתכן שכולה תיעשה בידי שמים. לכן לא נחם אלקים דרך ארץ ים פן ינחם העם בראותם מלחמה, ושם אסור היה שיתרחש הנס ' ילחם לכם ואתם תחרישון. מה שאין כן בדרך המדבר שאין שם של כיבוש הארץ, לא היתה מצוה אישית על כל ישראל להילחם פיזי נגד פרעה.

השמטת הרמב"ם שכיבוש ארץ-ישראל נחשבת למלחמת מצוה

ם, יש לתמוה על הרמב"ם שבניגוד לדברי רבא במס' סוטה, לא שכיבוש הארץ נחשבת למלחמת מצוה, לא בימי יהושע ולא לדורות. דעתו לא היתה מלחמת יהושע מלחמת מצוה מכוח הכיבוש של א"י מכוח המצוה של החרמת שבעה עממים, כמו שכתוב בפ"ה מהלכות ה"א: „ואי זו מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים". ולכן כתב המצוות מצוה קפ"ז. ולא הזכיר כלל שמלחמה לכיבוש הארץ ת גם היא למלחמת מצוה. ולא עוד אלא שבפירוש המשניות שלו פרק משוח מלחמה, במקום שאמר רבא „מלחמות יהושע לכבש הכל חובה", שיטה הרמב"ם וכתב „אין מחלוקת ביניהן שמלחמת עממין ומלחמת עמלק חובה". ודבריו תמוהים ביותר, כי הם בניגוד לדברי רבא, שקבע, כי כיבוש הארץ הוא אשר עשה את מלחמת ן למלחמת חובה, ולא החרמת שבעת העממים.

כבר השיג עליו הרמב"ן בספר המצוות, למה השמיט הרמב"ם מתרי"ג ה המצוה לרשת את הארץ ומצוות ישוב א"י, שלא כללה במנין ת. והרי אמרו בספרי פרשת ראה פיסקה פ' על המקרא „וירשתם וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החוקים" — אמרו ישיבת א"י ה כנגד כל המצוות שבתורה. ולמה השמיטה הרמב"ם. שמעתי מפיו קדשו של מרן הגראי"ה קוק זצ"ל, שטעמו של הרמב"ם הוא משום שמצוות יישוב א"י כלולה בכל המצוות ומהווה להן תשתית. לכן אין למנותה כמצוה נפרדת במניין תרי"ג. אבל טעם זה נפלא ממני, כי הרמב"ם מונה מצוות האמונה האלוקית כמצוה ראשונה בתרי"ג, כפי שקבע בספר המצוות, או לידע שיש שם אלוה, כפי שהגדיר אותה ב„יד החזקה". שאין לנו מצוה יסודית יותר לכל המצוות וכלולה בכולן יותר ממצוות האמונה במציאות ה', אעפ"כ כלל אותה במניין המצוות, בניגוד לדעת מוני המצוות מבין הגאונים.

והנה בפתיחת פירוש רש"י על בראשית מובאים דברי המדרש תנחומא (הוצאת בובר): אמר ר' יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם. שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל. ומה טעם פתח בבראשית משום „כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" (תהלים קי"א). שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים כל הארץ של הקב"ה וכו'. והנה דברי ר' יצחק שלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, בלתי מובנים. וכי כל ספר בראשית אין בו תורה ומצוות, ואין בו צורך? ומה על שבת הכתובה בבראשית, ומה עם איסור דם, ואבר מן החי, מצוות פרו ורבו, מצוות מילה, מצוות גיד הנשה? ו„אם שיחתן של עבדי אבות יפה לפני המקום מתורתן של בנים", — תורתן ושיחתן של אבות לא כל שכן.

הדברים מתיישבים עפ"י העיקר שקבע הרמב"ם בפירוש המשניות במס' חולין ק' ב' ששנינו: גיד הנשה נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה וכו'. אמרו לו בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו. וכתב עין הרמב"ם: ושים לבך על העיקר הגדול הנכלל במשנה הזאת והוא מה שאמר מסיני נאסר. לפי שאתה הראית לדעת שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום, אין אנו עושים אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו ע"ה. לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, כגון זה שאין אנו אוכלים אבר מן החי, אינו מפני שהקב"ה אסרו אותו לנח, אלא לפי שמשה אסר עלינו אבר מן החי במה שצוה בסיני, שיתקיים איסור אבר מן החי. וכמו כן אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה שנימול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה. וכן גיד הנשה אין אנו הולכים אחר איסור יעקב אבינו, אלא מצות משה רבינו ע"ה. הלא תראה מה שאמרו „תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה מסיני". וכל אלו מכלל המצוות. עכ"ל הרמב"ם.

לפי שיטה זו של הרמב"ם יפה אמר ר' יצחק שלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל על ידי משה רבינו. לאחר שמתברר שכל המצוות שנצטוו האבות ושנהגו בהן, אין להן שום תוקף ואינן מחייבות אותנו כלל. רק מה שציווה אותו משה רבינו הוא אשר יש לו תוקף עבורנו ולדורות. אם כן כל המצוות שבספר בראשית וההנהגות של האבות אין להן לכאורה כל חשיבות עבורנו, מכיוון שבין כך מה שלא נצטווינו על ידי משה רבינו אין לו תוקף לדורות. לכן היה באמת צריך להתחיל את התורה מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטווינו על ידי משה רבינו.

זכותנו על א"י נובעת מכוח האבות ולא ממשה רבינו

תראה לומר, שדברי הרמב"ם נכונים ביחס לכל מצוות התורה, פרט למצוות כיבוש ויישוב א"י, שתוקפה אינה מכח משה רבינו, כי אם מכח ברית בין הבתרים שבין הקב"ה לאברהם ולאבות, כפי שאמרו במס' ב"ב קי"ט א' ועיין ב"ב ב' „א"י ירושה היא להם מאבותיהם". בתורת קניין ממש. ולכן נטלו בנות צלפחד חלק בכורה לפני כניסתם לארץ, אע"פ שאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק. אלא משום שא"י מוחזקת היא להם מאבותיהם. וכן למדו בירושלמי חלה פ"ב הל"א. תמן (כלומר א"י בימי יהושע), עד שלא נכנסו לה למפרע ירשו. דאמר ר"ה בשם ר' שמואל בר נחמן לזרעך אתן — אין כתיב כאן, אלא לזרעך נתתי, כבר נתתי.

לכן כמעט בכל מקום בתורה בו נזכרת זכותנו על א"י, היא מתייחסת לאבות, כמו בלשון הגאולה החמישית הנ"ל „והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב, ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'". ולמדו בזה במס' ב"ב הנ"ל שא"י ירושה היא להם מאבותיהם.

ולא עוד אלא בסוף התורה כאשר הראה הקב"ה למשה את כל הארץ את הגלעד עד דן וגו', כתוב ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה, הראיתיך בעיניך ושמה לא תעבור. והאת להדגיש, שזכותנו על א"י אינה נובעת ממשה רבינו, שלא זכה להיכנס לארץ, כי אם מן האבות ומן ההבטחה של הקב"ה לתת להם ולזרעם את הארץ.

זהו מה שאומר ר' יצחק, שבעצם לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, מכיון שהיא מצוה ראשונה שנצטווינו על ידי משה רבינו, ורק מה שנתן לנו משה יש לו תוקף עבורנו, אבל כל המצוות שבספר בראשית אין כוחן יפה עבורנו, כי אם אותן מצוות שבאו מכוחו של משה רבינו ולא מכוחם של האבות. ולמה פתח בבראשית, משום „כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים", כלומר רק בגלל א"י שהיא המצוה היחידה שיש לה תוקף לדורות, שזכותם, כוחם וקניינם של האבות מקנים לנו את זכויותנו עליה. ויוצא שכל כולו של ספר בראשית וכל מעשי האבות לא נכתבו אלא כדי להוכיח קבל עם ועולם את זכותנו על א"י, הנובעת מכוחם של האבות, אברהם יצחק ויעקב. ולכן היא גם שקולה כנגד כל המצוות כולן. (יש עוד חמש מצוות ששקולות כנגד כל המצוות שבתורה ואין כאן המקום לבירור זה).

אי הכללת ישוב א"י בין תרי"ג המצוות להרמב"ם

לאור זה יפה פסק הרמב"ם שלא כלל מצוות יישוב א"י בין תרי"ג המצוות. משום שגירסת הרמב"ם בדברי ר' שמלאי בסוף מס' מכות היא „תרי"ג מצוות נאמרו למשה בסיני", כמו שהדגיש זאת בשורש א' לספר המצוות, וכן כתב בפירוש המשניות שלו בפ' גיד הנשה הנ"ל. לכן לא ייתכן לכלול מצוות יישוב א"י או המצווה לרשת את א"י בתרי"ג המצוות, מכיון שהן כלולות רק ממצוות שקיבלנו ממשה מסיני. מה שאין כן מצוה של יישוב א"י קיבלנו אותה ישר מן האבות ולא ממשה רבינו.

ברם, מסתבר שעקרון זה שקבע הרמב"ם בפירוש המשניות שלו בפ' גיד הנשה, נתון במחלוקת במס' יומא כ"ח ב'. שם נאמר: אמר רב ספרא צלותיה דאברהם מכי שחרי כותלי. ושאל רב יוסף אנן מאברהם ניקום וניגמר (בתמיה). ופירש שם הר"ח את קושית רב יוסף: כלומר אברהם קיים המצוות ועדיין לא ניתנה התורה ואין לנו ללמוד ממנהג הנביאים, אלא כגון דניאל וכיוצא בו, מפני שנהגו כהלכה למשה מסיני אחרי שנתנה התורה. שיטה זו תואמת את שיטת הרמב"ם הנ"ל בפירוש המשניות שלו. אלא שרבא חולק במס' יומא על רב יוסף ואמר: תנא גמר מאברהם ואנן לא גמרינן מיניה (בתמיה), ופירש שם הר"ח, כלומר שאברהם היה מקיים המצוות כהלכתן — ויש ללמוד ממעשיו.

יוצא איפוא שהעקרון הזה של הרמב"ם שנוי במחלוקת בין רב יוסף לרבא, שלדעת רבא יש ללמוד גם שאר מצוות מן האבות, והרמב"ם פוסק כרב יוסף דלא כרבא.

לפי"ז יש להבין את דברי רבא במס' סוטה הנ"ל, שאמר כי מלחמת יהושע היתה מלחמת חובה בגלל מצוות הכיבוש של א"י. שלפי שיטתו ביומא גם היא כלולה בין תרי"ג המצוות. מה שאין כן לדעת הרמב"ם שפוסק כרב יוסף, אינו יכול לכלול את כיבוש א"י בין מלחמות המצוה הכלולות בין תרי"ג המצוות כנ"ל, משום שמצוה זו ניתנה לנו מכוחם של האבות ולא מכוחו של משה רבינו. לכן כלל רק את המלחמות נגד שבעת העממים ונגד עמלק ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם במלחמות מצוה, הכלולות בתרי"ג המצוות.

אבל ברור, שגם לדעת הרמב"ם כיבוש הארץ ויישוב א"י נחשבת למצוה פילאית השקולה כנגד כל המצוות שבתורה, היונקת את כוחה וסמכותה ישר מאבות העולם ומהבטחות הקב"ה, שהיא כמעשה, לאברהם בברית בין הבתרים, שאמר: לזרעך נתתי את הארץ הזאת — כבר נתתי, כלשון הירושלמי הנ"ל במסכת חלה.

בדרך זו אפשר להבין למה לא תיקנו חז"ל כוס חמישית כחובה כנגד „והבאתי אתכם אל הארץ", משום שהיא מצוה שמקורה באבות ולא במשה רבינו. לכן אינה חלק ממערכות הנסים של גאולת ישראל שנעשו על-ידי אדון הנביאים משה רבינו ע"ה, כי קוממה תלוי גם בנו. במידה שנהיה ערוכים ומוכנים למסירות נפש למען שחרורה והגנתה של הארץ, באותה המידה נזכה לראות בנסי ה' עלינו. זאת הסיבה שזוהי מצוות עשה היחידה בתורה הדוחה פיקוח נפש. מה שאין כן שאר מצוות עשה שאינן עומדות בפני פיקוח נפש. מבלי לכלול את מצוות „ונקדשתי בתוך בני ישראל", שהיא מצוה כוללת את כל התורה, וגם הלא-תעשה של ע"ז, גילוי עריות ושפיכות דמים. אבל ממצוות עשה — כיבוש הארץ היא היחידה שלא חל עליה הדין של וחי בהם ולא שימות בהם. כפי שבירךתי זאת בהרחבה במאמר אחר שמלחמת מצוה לכבוש הארץ דוחה פיקוח נפש. וזאת משום שהיא נובעת מכוחם של האבות, שדרכם היתה רצופה עקידות, מסירות נפש וקידוש השם בכבשן האש, בעקידת יצחק, יעקב אצל לבן ארמי אובד אבי ועשו הוא עמלק. ויש עוד להאריך בנושא זה ביחס לשאר מלחמות מצוה שמנה הרמב"ם, שלכאורה דוחות גם הן פיקוח נפש. ואין כאן המקום לאריכות יותר.

כוס חמישית להגברת האמונה בהבטחת ה'

לאור הבירור ההלכתי הזה, ביחס לכוס החמישי, אחר שנתבררה זיקתו של כוס זה להובתינו ולזכויותינו על נחלת אבותינו ותלותה בנכונותינו במסירות נפשנו לקיים לשון הגאולה החמישית הזו „והבאתי אתכם אל הארץ", עלינו כעת להנהיג שתיית כוס חמישי כפי שיטת הגאונים הרמב"ם, הרא"ש והרב הראשי: זה הנוהגים: מתוך אמונה, בטחון ותקוה שכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו ה' נפלאות. ותקיים בנו הבטחת התורה בכוס זה: „ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'".

ובירושלמי מסיים כנגד ארבע כוסות הגאולה של מצרים עתיד הקב"ה להשקות את ישראל ארבעה כוסות של נחמות: „ה' מנת חלקי וכוסי" (תהלים ט"ז), „דשנת בשמן ראשי כוסי רויה" (שם כ"ג), והדין „כוס ישועות אשא" (שם קט"ז) תרין, (כלומר שנים הם). נזכה לשלום בארץ ולבנין בית הבחירה בב"א.

ראיון עם שר הביטחון שמעון פרס

בכוח הידידות עם ארה"ב נתגבר על אי-הסכמות חולפות

ראיין יונה כהן

„גאולתו של עמנו וייעודו קשורים כאש בגחלת בשלושה דברים: תורת משה, נחלת יהושע והחזון ישעיהו, וזהו בעיני היהדות" — השיב שר הביטחון, שמעון פרס לשאלתי בנושא ההתנחלויות.

השאלה, נסבה לעמדתו של שר הביטחון ויחסו למעשיהם של המתנחלים, הרוצים בכל מאודם להדגיש את עיקיותנו וזכותנו על שטחי מולדת לבל יישמטו מידינו.

בשאלה נאמר עוד: האין לבוא בדברים עם המתנחלים, לעודדם ולהסכם עמהם תכנית התנחלות מוסכמת?

שר הביטחון: „אני בעד התנחלות בכל רחבי הארץ. המועדים, המקומות והשיטה — אלה צריכים להיקבע על ידי הממשלה".

ראיון עם שר הבטחון, כאחד מהמצוות הישראלי שהופקד על ניהול המו"מ עם ד"ר קיסינג'ר, מו"מ שהתנהל בקצב נמרץ וב קדחתני, היה קשה ביותר. הלילות היו כימים, ימי „ביעור חמץ מדיני", ונסיונות להוציא אף „השאור" מן העיסה שהבין לנו קיסינג'ר...

השאלות הוכנו והוצגו „מלפני המבול", היינו: לפני השעיית השיחות עם קיסינג'ר. מכאן התשובות הקצרות של השר ש. פרס.

יחסי ידידות ארה"ב-ישראל

שאלה אחת ויחידה הוצגנו למחרת השעיית השיחות, כשעה הבטחון התפנה קצת מעיסוקו היומי הלילי, והיא:

האם שר הביטחון סבור, שיעלה בידינו לשכנע את ממשלת ארה"ב וכיאה, בצדקת עמדתנו, והאינטרסים המשותפים לנו ולארה"ב לא יפגעו?

שר הבטחון: אני מאמין שבכוח הידידות הקיימת בין ארה"ב לבין ישראל נתגבר על אי הסכמות חולפות. ישראל החליטה מה שהחליטה בשאלה שביסודה נוגעת לעצמאותה היא, אך גם מתוך כיבוד הדעה האמריקנית. ביסודו של דבר, ישראל זקוקה לסיוע אמריקני אבל מעולם לא ביקשה שאמריקה תשלח לכאן את בניה להגנה עליה.

בארה"ב יובן, שעם קטן וחסית שהתעמד בפני ברירה קשה, שומר על חוט השדרה שלו, ולא רק על קווים גיאוגרפיים. אין ספק שמשבר הנוכחי, תצא הידידות הקיימת בינינו מחוזקת, אם אולי לא מיד — הרי בעתיד הלא-רחוק.

צה"ל בפסגה חדשה של יכולת ועצמה

ש. בארה"ב מתפלים ומדברים על קו, שצה"ל, חזק עתה יותר מאי־פעם. האמנם כן הדבר? או שמא מובעת דעה כזו במגמה לקצץ בסיוע הצבאי של ארה"ב לישראל? האין ישראל מוטרדת מהטילים שבידי הערבים — טילי „סקאד", „פרוג" וכדומה? היש בידינו תשובות גם לזה?

ת. אין ספק, שצה"ל נמצא וקיים בפסגה חדשה של יכולת ועצמה. אשר לארה"ב היא ארץ פלורליסטית עם דעות שונות, אך בסה"כ, הדעה האוהדת לישראל היא הקובעת.

אשר לטילים, אין לתלוש כלי נשק אחד ממערכת עוצמה כללית, כאשר משווים את מערכת הכמות הצבאית מול מערכת האיכות הצבאית, לאיכות יש תשובות לשאלות המוצגות על ידי הכמות.

ההרים עדיפים על מטוסים

ש. היש לראות במטוסי „הוק איי" הנקראים גם „הראדאר המעופף", תחליף לשטחים מסויימים בסיני?

ת. זו שאלה שאינה קיימת בפסח זה. הרים שולטים הם יותר יציבים (ופחות יקרים) מאשר ראדארים מעופפים...

ש. מפני מה, לדעתך, אין להעדיף הליכה לג'נבה לפני מו"מ עם מצרים, כל עוד בידינו שטחים בסיני למיקוח?

ת. עתה כבר אין השאלה אקטואלית.

ערכה של הצהרה מצרית

ש. מה ערך להצהרה מצרית, בנושא זה או אחר, על אי-לוחמה, כאשר ברור שבכפור של הכר אין בדעת מצרים להינתק מסוריה אם וכאשר ירצו הסורים לפתוח במלחמה? היש לתת כ„תמורה" להכרזה שפתיים שטחים של ממש?

ת. להצהרה כשלעצמה ישנו ערך מוגבל. אבל, אילו היתה מצרים באותה לבטל את מצב הלוחמה, היה בכך יותר מהצהרה, שכן על סמך המשכו של מצב הלוחמה מרשה לעצמה מצרים לקיים חרם כלכלי, בלוקדה ימית ויבשתית ואיבה דיפלומטית.

דרכי הלחימה במחבלים

ש. האם נמשה ישראל את הקו של מלחמה במחבלים ובבסיסיהם? האם מקרה הוא, שאנשי הרצח כבלה „סבוי" בתל־אביב לא פעלו ישראל נגד בסיסי המחבלים?

ת. ישראל לא הפסיקה ולא הרפה במלחמה נגד המחבלים. מועדי פעולתה של ישראל אינם צמודים לאירוע כזה או אחר, אלא לשיקולים מבצעיים של ממש.

על קיצוצים בתקציב הביטחון

ש. לאור ההחלטה לקצץ בתקציב הבטחון בכלל ובתקציב התע"ש בפרט, האין פגיעה בייצור מקומי של נשק? מה אתה עושה בעניין זה?

ת. הדיון איננו בשאלה אם טוב או לא טוב לקצץ בתקציב הביטחון ובתקציבי התעשיות הבטחוניות — הדיון הוא על קדימויות לאומיות במסגרת כספית נתונה ומוגבלת בהכרח. גם במסגרת זו אין, לדעתי, לפגוע בתקציב הבטחון. תקציב הבטחון הוא התקציב החברתי החשוב ביותר שישנו למדינה הנתונה במצור, הוא המאפשר לתושביה להיות בטוחים וחפשיים כאחת.

המצב בבסיסי צה"ל

ש. מה התרשמותך מביקורי פתע שערכת לאחרונה במספר בבסיסים של צה"ל?

ת. נוכחתי לדעת, שאמנם חלה התקדמות חשובה ומרשימה מאוד.

אין מקום למבוכה

ש. למרות הצער, ניכרת בקרב תושבי דאגה, מבוכה ואולי גם דכי: אין נוכח הדרך שבה מדברים אלינו הערבים, דרך של איומים, ואילו אנו משיבים כמעט במילים נמוכים. האם לדעתך יש יסוד ומקום לדאגה ומבוכה כזו? מה בפיך לאזרחי המדינה כאשר המקומי על קמע הזה של חיינו — האם ערוכים אנו לכל נסיונות להתקיפנו ולצאת למערכה אם תוכפה עלינו?

ת. אין מקום למבוכה. ישראל הריכוזה במעשיה, כפי שהעם היהודי הוכיח בתולדותיו, שגדולה ועוצמה ויכולת אינם רק סיכום של מספרים ועובדות, אלא רמה של רוח כוללת, מותרו של האדם.

משבר ולקחיו

מאת הרב ד"ר עמנואל יעקובוביץ

העולם שרוי עכשו במשבר חריף במימדים אוניברסאליים שלא היה כמותו מימי המבול. אני יכול להאמין שמשבר זה, המאיים בעצם התמוטטותה של הציוויליזציה שלנו, יכול לקרות, נבצר ממנו מלהסכים שמעצמות אדירות מוכרחות להיכנע לתכתיבים הכלכליים והפוליטיים של קומץ אנשים השולטים עדיין ע"י משטר של עבדות של ימי הביניים.

איני יכול להסכים שרוב אומות העולם מוכרחים להסכים לתת לאירגון מרצח המיועד לטירור שטני נגד נוסעים באוויר, אנשי ספורט וילדי בתי ספר חפים מפשע. בקיצור, איני יכול להאמין שהעולם הנאור, כפי שידענו אותו, מוכרח לבוא, ליסורים ולהרס של מימדים ללא תקדים. פשוט מפני שכמה פורמולות פוליטיות וכלכליות הישלו אותנו והחכמה הנוצצה נשללה מן המדינאים שלנו ומן הקבוצות הנבחרות של יועצים מומחים וביורוקראטים יעילים.

הקיסרות הרומית וציוויליזאציות אחרות לא ירדו ונפלו בגלל שכמה מוחות טפשיים קיבלו את ההכרעות הבלתי נכונות ברגעים של משבר. ציוויליזציות אינן מתות מכאבי ראש וכרגיל אינן סובלות מכאבים פאטאליים אלא אם כן יש משהו נפסד רציני חיוני בתוך כל האורגאניזם של הגוף. אין מן הצורך להיות חסיד של רפואה פסיכוסומאטית כדי להבין שהמכאובים התוקפים את הגוף של החברה היום הם במידה רבה בתחום הבלתי מוחשי של הנפש והרוח. לפיכך הבריאות של החברה שלנו איננה יכולה לבוא על תיקונה בלי אותו סוג של תראפיה מוסרית שמנהיגים דתיים חייבים לספק כמנהיגים רוחניים האחראים לאבחנה ולטיפול כאחד.

המרכזיות של הדת

אפתח בכמה דוגמאות, בהצצה קצרה לחלוקה הגלובאלית הבלתי צודקת של העושר הזוי שלנו ההתפתחות הנובעות מכך. האנושות כמעט מחולקת עתה, באופן שוה לשלושה מחנות. המחנה המפותח מבחינה דתית, התת־מפותח והנחשל. למעלה ממיליארד לפחות להלכה, מאמינים באחת מן האמונות המונותאיסטיות של היהדות, הנצרות והאיסלם. מיליארד אחר, המפוזר על פני שטחים עצומים באסיה ובאפריקה הם נייטראליים, דתיים בלי התחייבות — לא להכיר בבורא ולא לדחות אותו. וכמיליארד נוסף הם, לצערנו, במרד מיליטאנטי נגד הבורא. זו הפעם הראשונה בהיסטוריה, יש לנו לא רק יחידים אלא מדינות אדירות החותרות מבחינת החוקה של מדיניות לאומית, למיגורה של כל דת ובייחוד האמונה באלוקות מלבותיהם ומוחותיהם של בני אדם.

לדעתי, זהו ביסודו העיקר של המאבק האידיאולוגי בין המזרח והמערב, אפילו יותר מההבדלים בעקרונות סוציאליים ושיטות כלכליות. כי אחרי הכול, הקומוניזם בתוך שכוה מלמד עקרון נעלה של שוויון אנושי ואחוה, עקרון שאין לו חוסר שייכות לגמרי ללהט הנביאים שלנו לצדק סוציאלי. אם כן, כיצד אנו יכולים להסביר, שזה בכל זאת סולף למכשיר עצום כזה של דיכוי, שהביא לבתי כלא הבולעים כמעט יבשות שלמות, לדיכוי האכזרי של חופש הביקור ויצירה ספרותית, בהוראת האדם למכונה חסרת נשמה. התשובה פשוטה, כנגלה גלויה מדי שיהא צורך לציינה. לא תיתכן אחוה האדם בלי אבהות אלוקית. רק כבנים של א-ל משותף הננו אנשים אחים. טול מכאן את הקשר השרשרת של האחוה, וההבנה האנושית תתפורר. הסר את העטרה של אלוקים, והכבוד של האדם שנברא בצלמו יתמוטט בהכרח. וזוהי הסיבה הסופית של התלאות בימינו אלה.

בהעלותי את הטענה הזאת, הנני מודע בכאב למלחמות הנוראות, הרדיפות, חוסר הסובלנות, פיגועים והרג שבוצעו בשם הדת תכופות כל כך — החל בנושאי הצלב בימי הביניים וכלה בגילויים הפרועים באירלאנד הצפונית כיום הזה. אולם, גילויי אכזריות אלה הם השפלה וסילוף של הדת האמיתית, המרשים לבנות ולגרש את הדת עצמה באותה מידה הגיון שעלינו לגרש ולגנות את המדע משום שיצר פצצה אטומית או לאסור מוסיקה וספרות מפני שחלק מן הצירים המרשימים ביותר בהיסטוריה נדרשו לאכזריות אלה והללו אותן ברדיפות של הסידור הסטבי שלהם.

הרצון היורד לעבודה

ועתה לתפקיד של הדת בתחום קרוב והצדקת הרעה שלי, שהדילמה בדורנו מייצגת ביסודה משבר מוסרי עמוק. טול, למשל, את הכלכלה הרופפת כדוגמה. גרעונים יותר חורסניים יותר מן האינפלאציה של המחירים ופיחות הכסף סכיבה לתחלואינו, הם האינפלאציה והפיחות של הערכים האידיאלים המוסריים.

דורנו חושב רק במונחים של זכויות, אף פעם לא של חובות והתחייבויות. הוא מתרכז רק במה שאנשים יכולים להפיק מן החיים, לא מה שעליהם לשים לתוכם.

אין אנו יכולים לתאם עוד את הדרישה הגוברת לעליה ורמת החיים עם התאוה והעונג הפחותים הולכים בייצירת המצבעים של עושר אישי ולאומי. בעולם המתהווה של היום, מדינה בלי משאבים בלתי רגילים אינה יכולה להצליח עם שלושים וכמה שעות עבודה בשבוע, המפוזרות בין הפסקות לתה או שעות מנוחה לשחק גולף, המנותקות מפרק לפרק על ידי שביתות המתיישבות בשעות העבודה, מתוך אדישות לר' המשבר האמיתי מגלה רגש מסולף של ערכים, פילוסופיה מעוותת של החיים, בהם הנהיות והימנעות מעבודה הם מעלה גדולה יותר מזריזות ושבהם הרדיפה אחרי אינטרסים אנוכיים היא הדרך הכשרה להצלחה ולמעמד.

כמובן, אתגר מהפך לעבודה יותר קשה, לשים את השירות של אחרים מעל, או לפחות בשווה עם קידומם של אינטרסים אישיים. דרישה בלתי פופולארית כזאת כמעט שאינה יכולה לבוא מאלה המתחרים בבחירות של פופולאריות. מי אם לא מנהיגים דתיים יכולים לדגול ביישום של שביל הזהב ואהבת לרעך כמוך לספירה של יחסים סוציאליים, של דאגה לרווחתם של האחרים כמו לעצמו. מכאן שזה יכול להיות מפתח להשרדות כלכלית לא פחות מלישועה אישית.

מצפון מוסרי

האנוכיות היא גם בשורשו של הקיטוב הקשה הגובר והנטיה להתפוצצות של החברה, של עימות, בסגנון של דורנו. זה מאיים להביא לא רק לפשיטת רגל סתם אלא לסיכסוך אזרחי וחוסר יציבות שתוצאתו מי ישורנה. ביום זה ובדור של תקשורת רגעית, כשהעושר העצומות של העשירים מתוארים כהרף עין על מסכי הטלוויזיה של המקופחים והמרודשים בבתיהם הם, ההבדלים בין העשירים והדלים, או פחות אמידים, מן החברה שיעורר קנאה והתפרצות לפעולה אפילו נואשת ואלימה יותר, כדי לתקן את המאזן. לנוכח כל סוג המציאות הללו, בוודאי שאין אנו חייבים לחכות למשמרות של שובתים ומפגינים כדי לגנות ולבער את הקיפוחים הסוציאליים ולקיים יחסיות ללא פגם בין המשכורות של החלק מן העובדים הרווחים הגבוהים יותר ללא השוואה, של אלה שבמיטבל, או מקבלי מענקים אחרים ללא יחס לתפוקה, ההכשרה, המומחיות או המאמץ.

החלוקה השוויונית המחודשת של העושר חייבת להיות אתגר מוסרי עצום לאיחוד העם, ולא סיסמה פוליטית כדי לפלגו. דווקיה הנבחרים ביותר חייבים להיות המפקחים המכונים של המצפון המוסרי של האומה מאשר אנשי המעמד או המפלגה.

בו בזמן אפשר לקוות מהנהגה דתית, על ידי מאמץ מתוכנן הדדי, שתעורר בהתחיית שיטה באורה יותר ופחות מזיקה ליישובם של סיכסוכים תעשייתיים במקום על ידי שביתות צולעות, הגורמות נזק רב למיליונים אזרחים חפים מפשע שאינם צד בסיכות — מבלי להזכיר את הכלכלה הלאומית.

הטלת סבל כזה על כל הציבור למען השגת זכויות של חלק ממנו היא בלתי מוסרית. תביעה של איש או קבוצה אחת נגד השנייה, למרות הצדקתה, אינה מזכה לעולם את התובע לפגוע או להזיק לצד שלישי, כששני יחידים יש להם סכסוך כספי אין אנו מצפים מהם שיישבו אותו מאבק ממושך עד שאחד ישפוך את דמו של השני... חברה נאורה ורגישה מבחינה מוסרית אל לה לסבול את השימוש בשיטות פרימיטיביות כאלה ליישוב סכסוכים, הכוחות עמנן לאו דווקא אלפי מתחרים אלא גם מליונים של עומדים מן הצד. פעולה דתית כוחה עמה להצליח במציאת אמצעים אלטרנאטיביים לפעולה תעשייתית כדי להבטיח חברה בריאה יותר מבחינה מוסרית, סוציאלית וכלכלית. מנהיגים דתיים יצטרכו להתייצב בראש השניה, ללחוץ ביתר תוקף למען צדק סוציאלי עם אחריות אזרחית ולעזור למצוא שיטה של בירור משפטי או תיווך.

ערך החיים

תופעה מטרידה אולי עוד יותר, הקוראת להתערבות המנהיגים הדתיים, היא הבעיה של הורם הגואה של אליכוה, וכתוצאה מזה, החלת החיים האנושיים.

חשוב הוא הדבר, בתום מלחמת וייטנאם הארוכה. הסכסוכים המזויינים במזרח התיכון וקפריסין, שורי העולם עתה בלי מלחמה בינלאומית בפעם הראשונה מזה עשרות שנים, אולם, במקום סכסוכים על גבולות בינלאומיים או למען מטרות צבאיות, עברה עתה המלחמה לרחובות ולבתים של עריגו, לתוך בתי החרושת והמשרדים, באנקים ובתי ציבור, תחנות רכבת על הקרקע ומטוסים בשחקים. מעשי שוד, חטיפה, פצצות תבעירה, ואנדאליזם — מלים אלה הן עתה מן הרגילות ביותר באוצר המלים בדורנו, מבטאות את האיום של אלימות על כל צעד ושעל.

ברגע מזה עתה אומרים לנו חבורות הגורמים האחראים להחלת החוק והסדר, שנצטרך ללמוד להיות עם האלימות כעובדה מוסכמת של החיים המודרניים.

זוהי עצת הייאוש והמתכון הבטוח ביותר לכשלון.

ברגע שהחברה או קבוצות של יחידים מוכנים לבוא לידי הסכם עם השטן, לומר „זה רע מדי, ובצער ללמוד לחיות עמו", או הם באמת יצטרכו להיות — ולסבול — עמו, משום שהם מכניעים את הרצון לשיפור גורלם ומאבדים את התקוה של שיפור המצב.

כל עוד התורות הדתיות לא יעוררו לחדש את תשוקת הלב האינטנסיבית לקדושת החיים, נשכח בפני אסון, כסערים נהפכות ליערות עבותות, וגאנגסטרים טירוריסטיים מחזיקים מעמד בסחיטת כופר נפש מממשלות, הרי אורחים ואפילו ילדים ישלטו בעולם כרצונם, באורגיה של איבה עצמי לדעת. אני מדגיש תורות דתיות כי רק הדת גורסת שטום חיים אינם עניין של חישובים, שהחיים שהם אינסופיים כערך אינם ניתנים לחלוקה.

(המשך יבוא)

סדר פסח בשבי דמשק

מאת ש. אהרוני

הם ישבו סב"ב לשולחן מאורך ובלתי מהוקצע שבמרכזו של חדר הכלא, לבושים בגדי צבא מקומטים וחבושים כיפות לבנות, והאזינו ל„קידוש" שאמר חברם בנעימה מסורתית.

ליל־הסדר בכלא אלמזה בדמשק. כשלושים קצינים, רובם טייסים ונווטים שנפלו בשבי במלחמת יום הכיפורים, מסבים בכלא כבני־חורין.

שולחן ערוך כדת. מפות־נייר לבנות, סכרים מצוחצח, מצות וספלי קפה שחור כתחליף ליין. „מה נשתנה הלילה הזה" — שואל הטייס גרבר, הצעיר שבחבורה, והכל עונים בצוותא.

*

רק לפני 40 יום נפגשו. עד אז, במשך למעלה מארבעה חודשים היו נתונים במעצר בודד, מנותקים מכל העולם. כל אחד בתאו, נתון למחשבותיו ולהרהוריו.

משהוכנסו כולם לחדר אחד, ולאחר שסיפר זה לזה במשך שני ימים רצופים את מה שעבר עליהם, החלו להתארגן לחיים משותפים. היו כאן מהכפר ומהקיבוץ ואף מן העיר. החלה להיווצר מסגרת. בשבת הראשונה, ארגנו מניין ביוזמתו של עמוס, קצין חבוש כיפה סרוגה. בשבוע לאחר מכן, כבר ערכו גם „הבדלה" ואף למדו לשיר בצוותא את „אליהו הנביא".

„אצל הרבה חבריה מורגש צורך דחוף לשיר קצת שירי שבת ובכלל להיות קצת קרובים יותר ליהדות" — כתב באותו יום, אחד הטייסים ביומן שניהל בכלא. לקראת השבת הבאה הדליקו נרות.

החלו להכין את ליל הסדר. על דעת כולם הוסכם, שכאן בכלא דמשק, ייערך סדר פסח כהלכתו.

סח גרבר: „התחלנו בחיבור ההגדה. עמוס, הקצין הדתי שישבה על החרמון, ואני. ניסינו לשחזר את פרקי ההגדה. בחלק של ההלל והפרקים לאחרוי היה קל יותר להיזכר. עד „מה נשתנה" הצלחנו לחבר. פה ושם היו חסרים לנו קטעים שלמים שנשמטו מזכרוננו".

מוסיף גור: „הקמנו צוות שכפול, תפשנו את היודעים לכתוב בכתב יד קריא ובאותיות קטנות, שיעתיקו את הקטעים על הנייר שעמד לרשותנו, העטיפות של חבילות השוקולד". הכל נרתמו לעבודה. כל אחד תרם חלקו. הוקמה גם ועדת מזון שתדאג לצבור מצרכים מהארוחות הרגילות לארוחה החגיגית של ליל הסדר. גם ועדת שירה ואף מקהלה.

ממשיך גור: „היינו בטוחים, כי נתקבלו חבילות מן הבית, אולם הסורים לא העבירו אותם אלינו. רצינו לקיים את הסדר לפי כל הדינים, והעלתה אף הצעה שנפנה לשלטונות הכלא שיאפשרו לנו להתקשר עם הקהילה היהודית בדמשק שתספק לנו את צרכי החג. אולם הצעה נפלה, ואנו המשכנו בהכנות שלנו".

„הכל התקדם לפי התכנית. מחלקת השכפול עמלה קשות להכין את ההגדות על גבי עטיפות השוקולד. שבוע לפני פסח אירעה הפתעה — הגיעו חבילות מן הבית". כתב על כך ביומנו: „היו שם מברשות שיניים ומסרקים, קצת מזון ממותק ותוצרת צלית, והחשוב מכל, ציוד לפסח. בעית המצות נפתרה מפני שמכוס קיבלנו מצות. כמו כן, הגיעו חרוסת, כיפות, טליות וסידור תפילה. הרבנות הצבאית היתה בסדר גמור".

ובעוד עוסקים בהכנת ההגדות, נופלת הפתעה נוספת. יומיים לפני ליל הסדר, נכנס סוהר לתא, ובידו על השולחן ערימה הגדות לפסח שהגיעו מן הארץ.

הפעם היה מצב הרוח מרומם מאוד. הכל חיכו לליל הסדר.

החל המירוק הכללי, כולם התנדבו לשטוף את החדר, לנקות את הצלחות והכלים, למרק כל פינה. כיבסו את הבגדים הצבאיים, והוחלט שכולם ילבשו בגדי־פיות לבנות שישוו קצת חגיגיות לבגדים האפורים.

*

בשעת הצהרים, הוכרז על שינה, כדי שיהיה כוח ומרץ לעריכת הסדר. כשהחל להחשיך, נתכנסו כולם לתפילה. הפעם היתה התפילה חגיגית. כולם למדו איך מתפללים. עמוס היה החזן.

עם סיום הארוחה, הושיבו את ד"ר לואי, הרופא שנפל בשבי עם כיבוש החרמון, בראש השולחן שינהל את הסדר. לידו ישבו עמוס וגרבר והחל הסדר.

כתב על כך ביומן: „בראש השולחן יושב לואי הוא אחראי לניהול הסדר. עמוס לידו מתקן ובודק שהכל בסדר. מתחילים לקרוא בהגדה לפי התכניה. גרבר, הצעיר שבינינו, שואל את הקושיות. המקהלה שרה נהדר ושירת הציבור סוחפת את כולם. כשמגיעה שעת הסעודה אנחנו מופתעים מהרמה שהוצגה על ידי ועדת המזון. אחרי האוכל, ממשיכים בקריאת ההגדה עד סופה. ישבנו ליד השולחן כשלוש שעות, ולסיום הערב סידרנו קצת מקום ואירגנו ריקודים. היה המון רעש ושמחה. הסורים פתחו את הדלת מספר פעמים במשך הערב ולא יכלו להבין איך אפשר לשמוח בשבי. לזכותם יאמר, שלא הפריעו לנו בשמחה. אחרי הריקודים התיישבנו שוב סביב להגור, עד לזו התחממה בנה אחרונה ושרנו שירי מולדת עם הרבה געגועים וזכרונות.

*

ובאותו „סדר". בכלא אלמזה שבדמשק, חיברו הטייסים ברכה נוספת לברכת המזון.

„הרחמן הוא יברך ויפדה במהרה בימינו את כל חיילי צה"ל, הנמצאים בשבלה הרה בירה הקשה האכזרית, בחורות הכלא אשר בגלות דמשק, ויאחדם במהרה בימינו עם בני משפחותיהם אשר בציון. השתא הכא, לשנה הבאה בציון במהרה בימינו פדויים לציון ברינה, אמן".

هكذا من الاصل

هكذا من الاحل

„ישראל צופה לקראת העתיד"

מאת משה קרונה

הנושא „ישראל צופה לקראת העתיד" מענין בימים אלה רבים מאד בארץ ובתפוצות. לאחר מלחמת יום הכיפורים רוצה העם לתקן לא רק את המעשים אלא גם את המחשבות, בחינת „ותקננו בעצה טובה מלפניך". ההנחה הצודקת היא שאם נכוון את מחשבת העם אל האמת — או אז יהיו גם מעשינו רצויים וטובים. אלא הענין הוא שבכל הליכי החשיבה והעיון בסוגיות אלו השייכות למסלול רחב זה של צפיה עיונית לקראת העתיד — חסרות לא פעם התחושה והידיעה כי כל משאת נפש לאומית זקוקה אף למימדי הזמן. על דרך ההלצה אמרו פעם כי בעצם המלה „עתיד" גנוזה מ„עת" ומ„יד". כדי להגשים משאת נפש נשגבה ולהורידה לעולם המציאות והממש צריך ל„יד" היינו לאמצעים ולמאמצים, לרצון חזק ולריכוז רב, וצריך גם ל„עת". משאת נפש לאומית גדולה אינה מתגשמת במחי־יד, בזמן קצר. דבר שהוא תלוי בדעת המונים, בהסכמה רחבה — ייתכן להשיגו רק במרוצת הזמן. ה„עת" וה„יד" הם תנאים הכרחיים להוצאה לפועל של אידיאה רבתי ולפתרונן של בעיות גדולות.

פשיטא שבעיות סבוכות ותפקידים גדולים עומדים בפנינו. ולכן אין פלא שאנו חייבים תחילה לערוך את סדר העדיפויות שלנו. יש הכרח להתאזר בסבלנות ובהתייחסות נפשית לגבי ענין אורך הזמן שבו ייתכן לבצע משימות לאומיות. מלות הקסם של „שעת חירום" אי אפשר לכתחה אותן מעבר ומעל להגיון המציאות. אפשר הצריך לעשות „הרבה הרבה ומהר מהר" ואף יש קונה עולמו בשעה אחת — שעת הכרעה היסטורית שאסור להחמיצה בשום פנים ואופן. אלא יש קיצבה וגבול גם לזה. אולי לכך התכוונו חז"ל באמרם כי גאולתם של ישראל תהא קימעא קימעא.

אכן, מותר להעלות על הדעת, — ולא חלילה לשם „אכילת עצמנו" כרגיל בימים אלה בהרבה מקרים — כי אמנם הלוא אצלנו אי אלו טעויות בקשר לתפיסות ענינים של מהלך הגאולה הישראלית גם בישראל וגם בתפוצות. דומה שהפרזנו בהערכה ובצפייה כי ייתכן לדחוס הרבה דברים לתוך מסגרת צרה של פרק זמן קצר, שהרי כאשר רוצים לדחוס הרבה דברים לתוך פרק זמן קצר פוגעים — שלא במתכוון — במה שאנו קוראים עת־יד.

כאשר מתרחש תקר רציני ובכיוון זה „רציני" יכול להיות אפילו „מודל" בלתי מכוון בהשוואה ובהתייחסות ליסודות ועיקרים — התוצאה היא: יאוש ואכזבה. וכרגיל יש הפרזה ביאוש ובאכזבה. יש ביקורת עצמית הגובלת עם מה שקרוי אצל י. ח. ברנר — „אכילת עצמנו". כיוון שהגשמתו של ההזון לא התרחשה בדיוק כצפוי וכיוון שלא הכל „דופקי" כמקובל בדעת הקהל — מתרחש תהליך מתעצם וגובר של „אכילת עצמנו" לתיאבון, איבוד „עשתונות", הטחות טענות ומענות „לכל דכפין" וכיוצא בזה.

פשיטא שמתוך האנדרלמוסיה הרעיונית הזו אפשר להגיע בדרך ישירה לספיקות ולזעזועים בעיקרים ובהנחות־יסוד. התופעה הטראגית המדאיגה ביותר בימים אלה היא שאנו רואים ממש בתוכנו אנשים אשר תוך היותם מדברים ומהרהרים בקול רם על הצפייה לעתידה של המדינה — הולך ומיטשטש העתיד גופו ועצמו מאופק ראייתם. מדברים על עתיד ומתבלים חלילה בו.

*

לחיזוק האמונה

אכן, אין ספק בדבר כי ההכנה ההכרחית לציפייה נבונה לקראת העתיד היא העסק בחיזוק אמונה. אף יהודים מאמינים זקוקים לחיזוק האמונה. כל שכן יהודים שמלכתחילה אדני האמונה רופפים אצלם.

אלא, בענין „חיזוק אמונה" יש לציין כי הדרך היחידה הנכונה היא שלא להכניס למסגרת זו יותר מדי ענינים. בפילוסופיה הדתית שלנו ידועים יפה מאמציהם של גדולי ישראל האמיתיים בדורות הראשונים להעמיד את צביוני האמונה הישראלית על עיקרים מעטים ככל האפשר. כאן לא בזה אנו מטפלים. אנו מדברים בענין „חיזוק אמונה" לגבי התפיסה של תחיית ישראל בימינו (אשר היא כשלעצמה בוודאי מעיקרי תפיסתנו הדתית היא נובעת) ובזה, צריך להימנע ככל האפשר להכניס יותר מדי ענינים למסגרת ה„אמונה". אי אפשר להאמין בכל ובוודאי שאי אפשר להאמין שכל דבר יתרחש במחי־יד ובזמן אחד. השימוש במושג האמונה אסור שיהא רחב מדי וישתרע על פני שטחים הרבה.

כאשר העמידו נביאים וחז"ל — ואחריהם גדולי מחשבת ישראל עיקרי אמונה על נושאים מעטים במספר — לא הסיחו חלילה וחס דעתם משאר חיובי האמונה. לא מינית ולא מקצתית. ובדומה לכך הדבר לגבי הענינים שאנו מדיינים בהם. ייתכן שיהיו חילוקי דיעות ביחס לסדר הציפיות במחשבת „האמונה הלאומית" אלא דבר ברור הוא שלא „הכל" נכנס לספירה זו. ישנן עדיפויות. קיים מוקדם ומאוחר ויש ראשון־ראשון ואחרון־אחרון. בגאולתם של ישראל היא מהלך ולא אירוע.

ואכן, כאשר אנו מעיינים בסוגיה זו של ישראל הצופה אל מול העתיד עלינו להבין ולהשלים עם זה כי הדבר הראשון שנצטרך לעסוק בו ברצינות בקשר לציפיה לעתיד ולשמה — הוא ענין חיזוק האמונה בעצם קיומה של מדינת ישראל ובתכלית קיומה.

ואמנם לא קל כלל וכלל להוציא משפטים כאלה מן הפה. וכי לכך הגענו אחרי דורות של חנוך ציוני והגשמה באדרת ותפלאה כאחת? וכי אין במין פרוגנוזה כזו משום הפלגה יתירה או גוזמא של שעת משבר חולפת? — כאלו וכאלו הן השאלות שאנשי אמונה תקיפה ובטחון רב יכולים לשאול. אלא חשוב לראות את האמת כמות שהיא. ימים אלה שלאחר ההלם הישיר בעקבות מלחמת יום הכפורים — יפים לראות את הענין ללא כחל ושרק ואף יפים הם — למה שאפשר לכנות בשם „עימות עם האמת".

והנה הענין הוא כי בתקופה של משבר מתחילים לעלות על פני השטח כל הבקיעים שהיו חבויים במעמקי החברה בימי הקונייונקטורה. הכוונה כאן היא לאו דווקא למה שמתרחש במדינה עצמה כי אם למה שמתרחש בתפוצות. אשר למדינה עצמה טבעי ומובן הוא הכאב הצורב על המחדל ועל הקרבן הנורא; מובנים הם הזעזועים העזותות, האווירה, העצבנות ושאר מראות הנגעים שמצאנו בחברתנו בתקופה שלאחר המלחמה.

הבה נגיע לבדיקתו של המצב הזה ונקוה כי החברה הישראלית תתגבר, כדרך שהתגברה בעבר, ד תמשיך למלא את שליחותה ההיסטורית כחלוץ העובר לפני העם המפוזר בתפוצותיו לחיזוק כוחנו הממלכתי. מעניינו כאן לנגוע במקצת במה שנשמע אצל הרבה מאחינו בגלויות בלי להתעלם מן העובדה המעציבה שאף בישראל נשמעו אי פה אי שם בשולי המחנה קולות דומים.

סך הכל מהדברים הנשמעים הוא: ערעורים באמונה המוחלטת בצדקת הציונות, בהכרח קיומה והכליתה של המדינה. זהו ענין שהוא למעלה ומעבר ליחסי ציבור פגומים. זהו הלך רוח שראש לכל יש לו אוזניים קשובות אצל „הגויים". מדינה זו של היהודים מצטיירת אצל רבים במעין מיטרד קבוע. לא כאן המקום לברר האם ממעיינות האנטישמיות נובע היחס או שבא מרדיפת האינטרסים ושמא — מתוך הרבה מקורות אחרים.

תופעה זו מדאיגה, אפילו אופטימיסטים שבנו הסבורים כי לא חשוב מה שיאמרו הגויים כי אם — מה שיעשו היהודים. הסיבה הפשוטה היא כי בתפוצות ישראל בימים אלה קיימת סכנה שהרבה יהודים יעשו מה שיאמרו הגויים...

ובכן, האמת המרה היא שיש יהודים אשר כבר התחילו להביע — ואפילו בפרהסיה — ספיקות לגבי קיומה והכליתה של המדינה. יש יהודים שליאות אופפת אותם. כל אימת שסכנה מרחפת על ישראל — אוחזת אותם ממש פאניקה של יאוש. מיד רואים את אושוויץ ואת טרבלינקה. ואמנם אילולי זה בלבד היתה התגובה היינו מאושרים, שהרי זוהי סולידאריות של אמת, אחווה בלי מצרים. אלא, הענין הוא שמתלוות לכך הרגשות של אכזבה, ליאות ויאוש! בארצות הברית נתנו לכך פומבי קבוצות „ברירה" שמהר מאד לאחר מלחמת יום הכיפורים אצו רצו למסקנה שעם ישראל הרוצה בקיומו חייב לקבוע לעצמו אפשרות וכיוון של „ברירה" לקיום היהודי במקום אחר. רוצה לומר: אסור, חלילה — כך הם טוענים — להמר על הקלף האחד של מדינת ישראל וצריך כעת לשים דווקא דגש חזק על טיפוח האפשרות השנייה של ה„ברירה". שוב עולה בלבוש חדש ועל רקע נסיבות פוליטיות חדשות הסברה הנושנה בדבר „המרכז הבבלי" העומד כבריה לעומת „המרכז הירושלמי".

המרצע שהיה חבוי משך שנות הקונייונקטורה הישראלית יצא שוב מן השק. ויתירה מזו: הפעם נוספו לו חיזוק וסעד מצדדים חדשים. הנה אומרים לנו כעת אנשי „ברירה", המסייעים להם בצורות שונות, כי מדינת ישראל לא הוכיחה עצמה בכל הנוגע לפתרון השאלה היהודית ד ראייה לדבר: הגידול במספר היורדים העשורים למיניהם, והאטה הדראגית במספר העולים מארצות הרווחה, והעובדה שרובו המכריע של העם היהודי נשאר צמוד לגלויותיו השונות והעובדה שרבים ממנהיגיה של מדינת ישראל עצמם חוזים שחורות בתחום הגידול הדימוגראפי בי מדינה ושיעורי היחס החזוי עם הערבים תושבי מדינת ישראל הגיעו הדברים עד כדי כך שכמה וכמה ממנהיגים אלה במדינה קובעים עמדתם לגבי שאלת הגבולות הרצויים על בסיס חזויים דימוגראפיים אלה. ואף ענין הבטחון, היינו הבטחון אך ורק נחלתם של מתי מעט — הוא עצמו נעשה נושא לספיקות. מראות אושוויץ וטרבלינקה נראו להם בחלום לאחרי הפאניקה המפחידה וחם טוענים בחפזון שאין ישראל מסוגלת להבטיח בטחון פיסי לתושביה ועל פנים — כך אומרים הללו — אין זה מוכח שהבטחון הפיסי בארץ עולה על הבטחון במקומות התפוצה. עלינו לזכור כי את הדברים האלה, שאותנו הם מודיעים, שמענו וקראנו. לא טוב נעשה אם נאטם אזניים לבל נשמע דברים שאינם נעימים.

ויתירה מכך: אל נא נשלה עצמנו לחשוב כי דברי כפירה אלה בצדקת הציונות הנשמעים כעת הם אך ורק נחלתם של מתי מעט — ריפורמים, חילונים, אדישים, מתבוללים וכיוצא באלה. פגם האמונה בצדקת הציונות מכרסם היום אף במחנה המאמינים השלמים; זוהי האמת לאמיתה. ואמנם, אנו מצלים סומך על להיינו מתוך הנאה כל אימת שאומרים לנו כי הכירסום והפיחות בהשקפה הציונית פגע פחות במחנה הדתי מאשר בשאר חוגי העם. רוב העולים מארצות הרווחה — כך אומרים לנו — באים מחוגי היהדות המאמינה שהרי היהודי הדתי רואה בישיבת ארץ ישראל תוספת לשלמות וזהות יהודית הרבה יותר מאשר — יהודים מחוגים אחרים. הנוער הדתי — כך אומרים — הוא הדור אידיאליסט יותר ולכן פניו מכוונים לציון. כל זה אמת ויציב ומלא לבנו שמחה. אלא, זהו רק חלק מהתמונה. הענין הוא שבתוך היהדות הדתית חל באחרונה קיטוב אידיאולוגי רציני על הרקע הציוני־הלאומי דווקא. הקיטוב מתוך היהדות הדתית נגד הציונות הדתית קיבל בזמן האחרון תנופה שלא ידענו כמותה קודם לכן. הנכון הוא כי הרבה נושאים אקטואליים בתחום היחסים שבין המדינה והדת ועמדתיה של המפלגה הדתית־לאומית לשאלות שעלו על הפרק בשנים האחרונות העלו את חום הפולמוס ואת להט הקיטוב. אין טעם להכחיש או למעט בערכם של גורמים אלה. אולם תנופת הקיטוב היא הרבה למעלה מזה ומעבר לזה. הפולמוס הוא גם אידיאולוגי והוא נוגע לשיתין של התפיסה הלאומית הדתית לגופה. חוגים רחבים ביהדות החרדית, בייחוד בתפוצות הגולה, חוזרים באחרונה כרי"ש גלי על תיזות אנטי ציוניות ומטעמים אידיאולוגיים — בתוספת לטעמים האחרים — נשלחים החצים המורעלים אל עבר פניה של הציונות הדתית. מלחמת יום הכיפורים ותוצאותיה המרות — הספיקו לחוגים חרדים מסויימים כדי לחדש בתנופה יתירה את המאבק נגד הציונות ש„פשטה את הרגל" תגד — — — הרבה עקרונות שהשגנו בשנות הקונייונקטורה כי נשתקעו החיובים עליהם ומוסכמים ומושכלים הם על הכל.

אכן, עמדנו על הדברים האלה במקצת הרחבה מפני שנראים הדברים כי תופעות הכירסום מכל הצדדים לא ייפסקו במהרה. בעיית פגם האמונה תוסיף לעמוד על הפרק ונצטרך לחיות עמה ולטפל בה. אם אמר פעם נתן בירנבוים ז"ל כי יותר משקשה להוציא את היהודים מן הגולה — קשה להוציא את הגלות מתוך היהודים הרי בימינו אלה אנו עומדים בפני שני הקשיים גם יחד. ולכן אם אנו מציגים לעצמנו את השאלה: כיצד צופה ישראל אל מול פני העתיד? הרי התשובה היא כי בציפייתנו זאת אנו חייבים לראות בראש וראשונה את הופעת פגם האמונה בצדקת הציונות ובתכליתה המדינה כבעיה מרכזית הבנורת בחלל האוויר. בשנים הבאות נצטרך לגייס את מיטב כלי ההגיון ואמצעי השיכנוע כדי לכבוש מחדש את העם לציונות, כדי להעלות את ההכרה הציונית במין אמת שאי אפשר לערער עליה. על כל פנים — אמת ששום יהודי בעל הכרה לאומית ופשיטא — יהודי בעל הכרה דתית — לא יערער עליה.

*

האתגר המתמיד

הסוגייה של „ישראל הצופה אל מול פני העתיד", כוללת עוד נושא חשוב אחד — היינו פרט לנושאים המיוחדים של בטחון ומדיניות, כלכלה וחברה שאינם בתחום הדיון שלפנינו — והוא: האתגר המתמיד להרגיל עצמנו בארץ ישראל ואת אחינו בתפוצות הגולה למדינת ישראל שאינה ממלאת לאלתר את כל התקוות שתולים בה.

הנביא נתן בטוי לענין זה בדבריו על „מי בז ליום קטנות" ונראים הדברים שהבעיה עמדה בחריפות יתירה בימי הקמת הבית השני. אף אז רצו העולים לראות דברים גדולים שעה שהמציאות האפורה טפחה על פניהם לא פעם.

והנה בישראל של ימינו אלה טעו לא מעט בענין זה גם חוגים דתיים — ועוד יותר מזה חוגים חילוניים — בדיבורים המפליגים. לכאורה, קשה לבקר את המפריזים בשבח ארץ ישראל ומדינת ישראל שהרי כל דבר הנבנה המוקם כאן צריך למלא את לבנו שמחה, ולאמת לנו את האמונה בכך שרצה ה' את עמו וארצו. ואף על פי כן — ההידרות לא רק יפה היא אלא — גנותה הכרוזית.

ואמנם אין מן הצורך למנות כרוכל את כל מה שנטען נגדנו בנדון זה אחרי מלחמת יום הכיפורים הבירו לנו — ולאו דווקא אנשים השמחים, חלילה, לאיד — ששגינו בסברות של „כחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה" ומגו בו את הטעות של התרברבות, שחצנות וגאווה יתירה וכיוצא בזה.

אלא, נניח להם למפליגים בביקורת מסוג זה ונעסוק רק באותן נקודות השייכות לתחום היחס האידיאי. העובדה היא שמאז הקמת המדינה ובייחוד — מאז מלחמת ששת הימים — העלינו כל דבר וכל מפעל שאירע ושקם במדינה במעלות הגדולות והנצורות. ייתכן וגרמנו לכך בצדקות צה"ל בששת הימים וייתכן היתה זו האמונה הגדולה בכל מה שאנו עשים כאן — העובדא היא שהיו אצלנו חזיונות דעת והתנשאות יתירה אפילו ביחס לאחינו בתפוצות וכיוצא בכך וכאילו נתעלם מעינינו לגמרי ענין הקשיים והלבטים של „יום הקטנות" שיכול והוא חוזר ומתרחש בתהליך ההתהוות המדינית.

המסיכה הוו לחנך את עצמנו, את הדור הצעיר הגדל בארץ ואת אחינו שבתפוצות, להיגמל מן ההרגל לראות בכל הנעשה בארץ גדולות ונצורות מהסוג „מסע הישגים" ולהתרגל לראות ביום הקטנות כמות שהוא חלק אינטגראלי והכרחי של מהלך הגאולה — כשימה זו תעסיק אותנו הרבה בעתיד.

אנו צריכים להעמיק מחדש את האמונה בגאולה ובמדינה כחלק בנה ויחד עם זה — את ההכרה שאין לסמוך על הנס ואין להתרגל ל„קפיצות דרך" אם כי אלה וכאלה היו ויהיו. בחיי היום יום צריך שנהיה רגילים בקשיים. קליטת העליה לא תהא קלה בידינו והתגשמות העליה הגדולה מארצות הרווחה. אל נתייאש ואל נרפה ממנה אף אם תתמהמה. ומיזוג הגלויות לאו מילתא זוטרתא הוא. אנו צפויים לבעיות ולקשיים, לסכנות של קיטובים פנימיים — רוחניים וחברתיים, תרבותיים וכלכליים — ועלינו להיות מוכנים לכך. עלינו להכין את לבות ונפשות אחינו שבתפוצות לכך שכמעט ולא ייתכן שיהא אחרת ועל כל פנים אין זה בטוח שיהא אחרת וכי חזיונות וראייה היא רבונות ישראל במדינתנו שנעמוד בכל המיבחנים הקשים וכי רבה אמונתנו שנצליח בכך.

אכן, משימה זו אינה קלה. כבר הגאון ר' צבי הירש קלישר זצ"ל פתח ואמר במאמר הראשון של „דרישת ציון" שלו ש„אל יחשוב החושב כי פתאום ירד השי"ת משמים ארץ, לאמור לעמו צאו או ישלח משיחו כרגע וכו' וכו' — — — לא כן קורא המשכיל, וודאי כל יעודי הנביאים יתקיימו באחרית הימים ולא יפל חס ושלום דבר ארצה. אך לא במנוסה נלך ולא בחפזון יום אחד כי אם מעט מעט תבוא גאולת ישראל" וכו' וכו'.

ענין זה יעסיק אותנו בבאות לא פחות מאשר בימיו של הרב קלישר. כיצד מחדירים את הפרופורציה הנכונה בחנוכנו ובהסברתנו בין עקרונות האמונה הודאית שאנו בונים בישראל עם ומדינה ורואים בכך את הדבר הגדול והמכריע בחיי עמנו לבין הבנת ההכרח בכושר הסתגלות לקצב מואט לעיתים, להופעתם של משברים חולפים ותקלות ארעיות? ישראל הצופה אל מול פני העתיד — והרי המדובר בפרוגנוזה אנושית שלפי הגיון אנשי סביר — חייבת לקחת בחשבון כי תצטרך לטפל בסוגייה לאומית חנוכית זו של הכשרת לבותיהם של ישראל שלא יראו חלילה סתירה בין האמונה בחזון הגדול לבין קצב התגשמותו של החזון זה.

*

וגישור על פני הפער

הענין השלישי שעליו יש לייחד את הדיבור בענין שיתפוגג את השמת לבנו בעתיד הוא ענין התמזגותו והתגבשותו הפנימית של העם, ביחוד במה שנוגע לגישור על פני הפער ההולך ומתרחב ומעמיק בין הציבור הדתי לבין הציבור החילוני ובמה שנוגע להשראה הרוחנית הדתית שצריך להקרין מישראל על התפוצות.

(סוף בעמוד 15)

כנגד ארבעה בנים...

יציאת מצרים של קיסינג'ר

מאת יעקב אדלשטיין

קיסינג'ר יצא ממצרים ערב פסח תשל"ה, כשהמו"מ שלו על השגת הסכם ביניים בין ישראל למצרים נסתיים בכשלון, הנובע מתוך עמדות מצריות קשוחות, שאינן ניתנות לגישור בינן לבין העמדות הישראליות. אין זה הכשלון המכריע שלו. המו"מ על הסדר בוויטנאם נמשך שנה שלמה, תוך עליות וירידות, עד שנחתם הסכם. קיסינג'ר יצא ממצרים על רקע ידיעות בדבר התמוטטות ההסכמים בדרום וויטנאם, ובדבר התמוטטות המערך הצבאי הקמבודי, וכן הנסיון להשתלטות קומוניסטית על פורטוגאל. למעשה עורערה מדיניותו של קיסינג'ר לאורך כל החזית, משום שהסכמיו היו מבוססים על קווים שבירים והתומים עם צד שאינו מורגל כלל בשמירת הסכמים.

הנסיון של קיסינג'ר לקשור קשרים עם מצרים ובאמצעותה עם העולם הערבי, שכן מצרים היא המדינה המרכזית בעולם הערבי, מבוסס על רקע של שנות החמישים והששים. כאשר ארה"ב ביקשה לקנות מעמד במצרים. היתה זו ארה"ב שלחצה על בריטניה לפנות את בסיסיה במצרים. לחץ זה גרם בעקיפין למשבר סואץ בשנת 1956 כאשר נאצר השתלט על חברת התעלה. שר החוץ דאז ג'ון פוסטר דאלס, עשה שוב מהלך של טעות כאשר לחץ על בריטניה וצרפת לפנות את הסואץ ועל ישראל לפנות את מדבר סיני. הוא קיווה בעקיפין בעזרת מהלך זה לבסס את מעמדה של ארה"ב במצרים ולהשמיט את הבסיס ממעמד בריטניה וצרפת. לשם כך הציע גם סיוע כלכלי למצרים. היתה זו תקופה שנאצר ביקש לתמרן בין המזרח והמערב. הוא השתמש בשלהבות של שני הצדדים ולמכור לארה"ב ולברית המועצות, את מעמד הבכורה במצרים. דאלס מצא כאן בקעה להתגדר בה. הוא ייסד את ברית בגדד, למרות שהיה בכך משום הפקרת ישראל. אלא שברית בגדד שהיתה מבוססת על הציר אירן־עיראק, הפכה מיד את מצרים לאויבת מספר אחד של הברית הזו. התוצאה היתה הפיכה בעיראק והורדת המשטר הפרו מערבי, ובמשך הזמן התפוררות מוחלטת של ברית בגדד. נאצר ביקש את עזרת ארה"ב להקמת סכר אסואן, ומשדאלס נוכח כי יש לו ענין עם מתמרן זריז, שינה בבת אחת את המדיניות, והודיע למצרים שאין לה כל תקוה שארה"ב תממן את סכר אסואן. המדיניות של דאלס היתה קיצונית קודם לצד מצרים ובבת אחת הפכה את ראשה ופנתה נגד מצרים, זאת בשל הבשלת ברית בגדד.

התוצאה של המפנה זו היתה, כי נאצר פנה יותר ויותר לכיוון ברית המועצות, ולמרות שהיתה זו ארה"ב שלחצה על ישראל לסגת מסיני והודות ללחץ זה ולא ללחץ רוסי פינתה ישראל את כוחותיה מסיני, נתקבל בדעת הקהל בעולם שרק איום ברית המועצות לשלוח מתנדבים הוא שאילץ את צה"ל לסגת מסיני. מדיניות דאלס לרכוש השפעה ומעמד במצרים נכשלה כשלון חרוץ. הפעם מנסה קיסינג'ר לחזור על התסריט של דאלס אם כי בצעדים זהירים ומאוששים יותר.

הכשלון של קיסינג'ר בשליחותו האחרונה נובע מכך שהוא נטע אצל סאדאת אשליות שהוא יוכל לאלץ את ישראל לסגת. משום כך הקשיח סאדאת את עמדותיו, שכן הוא סמך על הבטחות קיסינג'ר. יתכן אמנם שקיסינג'ר לא אמר במפורש שהוא יאלץ את ישראל לסגת, אלא אמירתו מצין זה, שרק ארה"ב מסוגלת לאלץ את ישראל לסגת, וזה אמנם נכון. אבל סאדאת לקח את זה ברצינות, והתבטא כמה פעמים בשיחות, כי בלי ארצות הברית אינה מסוגלת ישראל לעמוד ואם ארה"ב תתן פקודה לישראל, יהיה הענין מסודר. שיקול זה של סאדאת שהיה מוטעה מיסודו גרם לכך שהוא יתעקש על עמדותיו ויכניס את השיחות למבוי סתום.

ההשפעה האמריקאית בקאהיר

ההשפעה האמריקאית בקהיר עברה תמורות. בזמן ממשל פארוק היתה לארה"ב השפעה חשובה, אם כי מעמד הבכורה היה לבריטניה. בשנת 1948, היתה זו ארה"ב שהתערבה כדי להשיג נסיגת צה"ל מאל עריש, ד זאת משום שבאותה תקופה, היה למצרים של פארוק הסכם הגנה עם בריטניה, ואילו צה"ל היה מתקדם לעבר הסואץ, היתה בריטניה חייבת להתערב. כזכור הופלו אז חמישה מטוסים בריטיים בחזית סיני. התערבות זו של ארה"ב היתה מכריעה וצה"ל נסוג מאל עריש ללא תמורה מדינית.

כאשר ניתק את היחסים עם ארה"ב לאחר מלחמת ששת הימים בעקבות עלילה מגוחכת שמטוסים אמריקניים השתתפו במערכה לטובת ישראל. מעונה זו השפעה גם נגד בריטניה, אחר כך הודה נאצר כי טעה. אבל היאורסיה צדק נאצר, שכן אילו התערבו ארה"ב ובריטניה כדי למנוע מישראל לצאת למלחמה, בוודאי שהמלחמה לא היתה פורצת. היחסים בין ארה"ב למצרים חודשו לאחר מלחמת יום הכיפורים בעקבות תיווכו של קיסינג'ר. במסגרת תיווך זה נסע למוסקבה והסכים שם על הסכם הפסקת אש, ובכך הציל את הארמיה השלישית שהיתה תקועה במצור, ואף דרש מישראל שלא למנוע מזון לארמיה הנצורה. למעשה, היתה זו ארה"ב שהצילה את מצרים ממפולת גם במלחמת יום הכיפורים, שכן אילולא הסכימה ארה"ב להפסקת אש, ברגע שהמצב בחזית השתנה לטובת ישראל, בוודאי שמשטרו של סאדאת היה מתמוטט. יש להניח שסאדאת זוכר לקיסינג'ר את החסד בעודו ולכן הוא נותן אימון במסעי השלום שלו. קיסינג'ר הבטיח למצרים גם סיוע כלכלי, לאחר שסיוע זה נפסק בעקבות ניתוק היחסים בשנת 1967.

ההנחה של קיסינג'ר היא שאין אפשרות לרכוש השפעה במדינות ערב בלי לרכוש השפעה במצרים שהיא המדינה המרכזית בין כל מדינות ערב. בשיחות התיווך האחרונות מילא תפקיד חשוב השיקול האמריקאי של השפעה מערבית במצרים. קיסינג'ר ביקש לומר כי מבחינתו הוא רואה את החזרת ההשפעה האמריקנית בקהיר כהישג מדיני חשוב ולכן צריכה ישראל לסייע לו בשמירת הישג זה. משום כך שמה מערכת ההסברה הישראלית את הדגש כך על דעת הקהל בארה"ב, בדעת קהל זו תלוי הרבה אם לעמוד תחת הלחץ של הממשל או לא. ישראל נתונה לכן בכף של האינטרס האמריקאי במצרים בין האינטרסים הנוגדים שלה. לומר כי קיסינג'ר אמנם הפעיל משלו בשיחות, אך לא היה זה ברוטאלי, כגון הלחץ של דאלס בשנת 1956 לסגת, תוך איום בהפסקת הסיוע האמריקני. אלא לחץ אלגנטי ביקש קיסינג'ר לומר, אם לא תסכימו, תהיה אלטרנטיבה הרבה גרועה. במקרה של מלחמה ספק נוכל למקם מחדש את הרכבת אווירית, הן משום שאנו קשורים כיום עם מצרים והן משום שאין לנו בסיסי תדלוק באירופה לאחר ההפיכה בפורטוגאל. כשלון

(סוף בעמוד 15)

„ליל שימורים" בצה"ל

מאת יהודה עוזיאלי

ליל־הסדר השתא יעמוד בסימן המשבר במזרח־התיכון והפסקת השיחות עם ד"ר ה. קיסינג'ר. להכבדת ליבו של שליט מצרים, אנוואר סאדאת, המתעקש בסעיף אי־לוחמה, ישנן השלכות פוליטיות, בינלאומיות רבות. לגבי צה"ל, פירוש הדבר יתר כוננות וערנות מיוחדת, לקדם פני הרעה וההפתעה מצד האוייב, החורש מזימות ותאוות מלחמות. בצל האיום המצרי המחודש, יהיה לליל השימורים משמעות מיוחדת בערב זה, דווקא לחיילי צה"ל ומפקדיו, המופקדים על הביטחון וחירות העם. סיסמת ההגדה, שתיאמר בלילה זה בכל בסיסי צה"ל, יחידותיו ומפקדותיו, במוצבים ועל הקוים, כי „בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו"... — היא מוחשית ביותר.

ברבנות־הצבאית־הראשית ושלוחותיה, בפיקודים המרחביים ובחילות המקצועיים בכל אתר, רבתה התכונה לקראת מבצע־פסח, חודשים רבים בטרם עלו שיחות קיסינג'ר על הפרק ועל המוקש המצרי. פקודות המבצע, העניקו השנה שפע של כלים וציוד להכשרת המטבחים וחדרי־האוכל.

„אבל, למודי נסיון מהעבר, הכין מטה המבצע בראשותו של סא"ל הרב ש. רטיקו עתודות בכח־אדם ובציוד, על כל צרה, שלא תבוא."

הכנות וכוננות

לא הסתפקו בפקודות שגרתיות והכנות המקובלות בצה"ל לקראת חג־הפסח, מסביר לנו סגן הרב הראשי לצה"ל תא"ל הרב גד נבון, את הצדדים המבצעיים, התפעוליים וההלכתיים המסתעפים לקראת סדר פסח וההכשרה בכל מטבחי צה"ל וחדרי האוכל, ללא יוצא מן הכלל.

בדינמיות רבה ובהחלטיות של קצין מנוסה ואיש הלכה, הוא מריץ פקודות, מפעיל יחידות, מדרבן אנשים, פותר בעיות — כדי שהמכונה הגדולה והמשומנת הזו, תפעל בהלכה ובתכליתיות.

כאשר החלה הכוננות למבצע ברבנות־הצבאית־הראשית, לא הוזהר איש, שאולי נעמוד במצב של מתיחות באיזור דווקא בימים „חמים" אלה. אף גורם, כמובן, לא יכול היה לנבא שגם שליט מצרים של ימינו יכביד את ליבו.

ישנה הוראה מפורשת שבכל מצב ייערך „סדר". הוכן הכל כדי לעמוד במשימה. גם חיילים בודדים בתצפיות ובמארבים, בסיורים מבצעיים וביחידות חי"ר ושריון, טייסים בכוננות וחיילי הסטילים, שיסיירו בלב־ים, כדי לשמור על ביטחון הגבולות ולסתום „פרצות" אפשריות — כולם יהוגו את הסדר, על כל תגיו ודקדוקיו. בהקדמה לכל הגדה, שהודפסה על צה"ל ויצאה לאור מטעם הרבנות הצבאית הראשית, פירסמו דינים מפורסמים לחיל, מטעם סגן הרב הראשי לצה"ל תא"ל הרב גד נבון. הוא מסביר עיקרי החג, סדר ההכנות, האביזורים, מהות המנהגים והחובה לשתף כל החיילים בליל „הסדר". „כדי להרבות ולספר ביציאת מצרים ולשבח ולפאר את ה' על הנסים שעשה לנו"... לוח הדינים מסיים בהלכה סמלית ביותר של תפילת קריאת־שמע על המיטה, שלא תישכח אצל שיאזרו בשעות הקטנות של הלילה ולהדגיש הפסוק, „בידך אפקיד רוחי", כדי להראות שזהו ליל שימורים, שאין לפחד בו.

הרבנות הצבאית, לא הסתפקה בהוראות ההלכה, אלא על מנת לקיים — הצמידה את כל הכלים המתאימים לכך.

בתחושה של אחריות, קדושה וחרדה

בצה"ל אין בעיות של כשרות היין. ישנה הוראה ביחידות שדה, אין שותים יין, אלא מיץ ענבים, כדי שלא להחליש עירנותם של החיילים. מפקד בסיס הרבנות־הצבאית, סא"ל זאב דפני, שערך את ההגדה החדשה שהונפקה ליחידות, מציין את הסדרים המיוחדים להספקת אביזרי הסדר לכל חיל. זהו מצוות היחיד. ובחבילות מיוחדות, נארזו מצות שמורה, מאכלי החג, אפילו גפילטע־פיש ובשר, יחד עם אביזרי הקערה, חרוסת, זרוע, מרור וכדומה. הדאגה לפרט אינה קטנה מהיקף המבצע של „סדרים" מרכזיים ביחידות גדולות. גם ההגדה עצמה, מאירת עיניים, מלאה איורים וציורים בהספרות העתיקה והחדשה. עם הנחיות ודינים, שלפיהם יכול גם הדיוט לערוך סדר כהלכתו. תחושת האחריות האופפת את חברי המטה של מבצע־פסח, אינה אופיינית רק לצה"ל, כפי שמקובל במבצעים צבאיים מיוחדים. נוסף לכך גם הנופך של ההקפדה בקיום המצווה של יהודים מאמינים, החרדים שכל חיל וחיל, לא ייכשל. לא רק המדים מחייבים. גם האמונה שבלב אנשי צה"ל והמילואים שגוייסו למבצע זה. קצינים וחיילים דתיים, המשרים על החיילים תחושה של עידוד ועינות.

חירות הדת של העם

מבצע־פסח פועל בשני מישורים עיקריים, מסכם הרב הראשי לצה"ל אלוף מרדכי פירון: ההלכתי־מעשי־מיבצעי. כלומר, ביצוע הכשרות והקפדה על ההלכה שאותה יש ליישם לקראת החג, ביחידות ובמצפה, שתהיה כשרה, גם למהדרין.

במישור השני, ההגותי־רעיוני, ה... נובע גם הוא מן ההלכה ומן המסורת של עם־ישראל. אנו ... דים את סדרי־הפסח בנושא המובנו היהודי השורשי. ליל... אינו מיועד להיות שמור מן ... ריה, על מה שקרה את בני ... באותם ממצרים לפני כשלושת ... פים שנה. אלא, כסיסמת ההגדה בכל דור ודור יראה את עצמו כ... יצא ממצרים". כלומר, הגולה ... החירות והגאולה במשמעות של ... רנו. כי העבר יש לו השלכות ... ההווה, ומשמעות לעתיד. זה ... המתאים, שבמסגרותיו מסובים חיילי צה"ל, להחזיר את המשמ... של חירות הדת והתרבות של ... ישראל. כי לא נגאלו אם, ... קבל עליהם את התורה ולה... „נעשה ונשמע" בהר־סיני.

שמחת החג תפיג המועקה המדינית

הערפל המדיני המעיק בימים ... על „תושבי ישראל, בהכרח ש... יכול לפסוח על צה"ל, המהווה ... פקליה לעם ולארץ. „כל הע... וכל הארץ חוויה". לפי הנת... מטעים הרב הראשי לצה"ל, ... עורכי ה„סדרים" בצבא להתיש... הצרכים וקניני הרוח, הגלומים ... הגדה ובמושגי החירות שבה. ... אינה רק בתחומים הצבאיים ... הפוליטיים־מדיניים, השורשים ... עצמם. שמחת החג נועדה לפ... ערפל המרחף עלינו ולהפיג המו... המשתררת בציבוריותנו. ליל ... במסגרותיו התגיבות בצה"ל, ... מכשיר ליצירה של שמחה ... להתקדשות ולהתחדשות רוחנית ... אמונה ובטחון. הנסים על היש... נעשו לאבותינו הם סמליים, ... ים. דווקא בליבות החיילים ה... אים את נס החירות על כתפיה ... בידיהם המתחשלות, שומרים על ... זה והחירות.

ההגדה באמרת לפי מסורת ... במסגרת המשפחתית כדי לקיים ... הגדת לבנך" — להעביר את ... העם והאמונה לבנים. כאשר ... מסובים בצוותא אבות ובנים, ... מגשרים על פערים בין הדורות ... מגבירים את המבוכה המתהווה ... תוכנו.

במשפחת צה"ל נעשה „הסדר ... מסגרות רחבות ומשמעויות יותר ... זו רק המחשה באמצעות ק... ומנהגים, הנדרשת בהגדה של ... למסורות חינוכיות של דור ה... החירות בצה"ל היא מעשה ... יום־יום, מציאות של משימות ... רות מבצעיות. בא סדר־פסח ... לה נופך של קדושה ורוחניות ... אידיאולוגי, שעליו חותרת הר... הצבאית לחנך ולהנחיל לחיילי ... ראל: שישאבו אמונה ותעוזה ... „צאתך מארץ מצרים ארא... אותו, כאז כן היום.

*

מטה „מבצע פסח" של ה... הצבאית הראשית השלים את ... הכנות לחג. „אני בטוח — ... סגן הרב הראשי לצה"ל תא... הרב גד נבון — שבעזרת השם ... לנו פסח כשר ושמח. סיסמתנו ... „סדר פסח" תשל"ה היא: „בי... ובזרוע נטויה"...

הרב הראשי לצה"ל אלוף הרב פירון וסגן הרב הראשי תת אלוף הרב נבון

האם אתה באמת שם שמן מעולה במנוע, או סתם זורק כסף?

אין מנוע שלא צורך שמן. אפילו מכונית שרק אתמול "עלתה" על הכביש, מנוע מכוניתה, צורך שמן בכמות זעירה; אך כדי להקפיד על סיכה יעילה ומתמדת של כל מנוע, בכל מכונית, יש לוודא שהמנוע יצרוך רק את הכמות הזעירה לה הוא באמת זקוק. זאת יעשה למענך פז סופר 100. השמנים הבסיסיים והתוספות המיוחדות שבשמן שומרים עליו מפני "בזבוז" מיותר. פז סופר 100 מגן על חלקי המנוע מפני שחיקה ובלאי, החלדה וקורוזיה ומשקעי בוץ במנוע. תחום צמיגותו 20W-50 עושה אותו לשמן האידיאלי לנסיעות ארוכות ולנסיעות "עצור וסע".

פז סופר 100, כמו כל השמנים האחרים של פז, נמצא תחת פקוח מתמיד של מעבדות פז ואין משלוח היוצא ממפעל השמנים בלא שיעבור בקורת איכות. כך אתה בטוח כי תקבל תמורה מלאה לכל אגורה.

פז סופר 100 פז

כל דור ודור... חרות וגאולה

מאת הרב מרדכי לופז

פסח — הנו החג המסמל את לידתו של עם ישראל, על
די להרגיש שהודות לחג הפסח הנו יהודי, ומשתייך לכלל
אך לא די בהרגשה זו, עליו לראות את עצמו כאילו הוא
שעה זו משעבוד לגאולה, וכן נזכר בסדר ההגדה „ובכל
ור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שלא
אותנו בלבד גאל אלא אף אותו גאל". צריך הוא לא רק
עצמו" בעיני דמיונו כמי שמשקיף אחורנית למרחקי זמן,
ריך הוא לראות עצמו כך — בפועל ממש, המיסב לשלחן
אינו רק מזכיר את נס יציאת מצרים אלא מחזה אותו

ש נוטעת בנו התקוה הד־
פים זוהרים ומאירים יותר.
ידים לצמצמו את דברי ה־
היא שעמדה לאבותינו ו־
כאשר שורר חושך מוחלט
סביבנו, הרי מתוך החושך
יבקע האור — אור ה־
ימים של רפיון רוח ודכ־
ש, כאשר ספיקות מנקרות
ביחס לעתידנו ולזכות קיו־
י אנו מכריזים בדרורה
„לשנה הבאה בני חו־
אף כל מחשבות זדון,
י חורין בארצנו השלימה
ג.

דב הסבל והיגון בכל שה־
רגה, בה במדה פעמי ה־
שלימה קרבים.

הג' מספרת לנו זאת במס'
ק כד:). „שוב פעם אחת
ך לירושלים כיון שהגיעו
ופים קרעו בגדיהם. כיון
הר הבית ראו שועל שיצא
ישי הקדשים, התחילו הן
יע מצחק, אמרו לו מפני
מצחק? אמר להם מפני
בוכים? אמרו לו מקום
ו הזר הקרב יומת (במד־
ועכשיו שועלים הלכו בו
ה? אמר להם לכך אני
תיב ואעידה לי עדים נא־
אוריה הכהן ואת זכריה
הו (ישעיה ח', ו). וכי
אוריה אצל זכריה? אוריה
אשון וזכריה במקדש שני
הכתוב נבואתו של זכ־
ואתו של אוריה. באוריה
בגללכם ציון שדה תחרש
). בזכריה כתיב עוד ישבו
קנות ברחובות ירושלים.
נתקימה נבואתו של אר־
י מתירא שלא תתקיים
של זכריה. עכשיו שנת־
זאתו של אוריה בידוע ש־
ל זכריה מתקימת. בלשון
לו עקיבא ניחמתנו, עק־
תנו.

יע קבל בליל סדר את
לארגן את המרד הגדול
וזוהי המשמעות של ה־
ייא ורי"ע שהיו מסבין
. זו היתה התיעצות גדולי
תכנון המרד בראשותו של
בר־כוכבא.

ישראל

ה לעתיד טוב יותר ול־
ים בשמי היהדות, מעוגנת

היא בשני אידאות יסודיות שעלינו להשריש בתוכנו. א. אחדות ישר־אל. רעיון זה עובר כחוט השני בהגדה, פתיחת ההגדה היא בארמית „הא לחמא עניא וכו' כל דכפין ייתי ויכול", — כל הרוצה לאכול יבא ויאכל, נופלות המחיצות שבין אדם לחבירו וכל יהודי מבלי הבדל דר־גה ומעמד מוזמן לבא ולהשתתף במסיבת האחוה והרעיות, ובהמשך דברי ההגדה אנו אומרים „במתי מעט כמה שנאמר „בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה" — על אף היותינו שבעים נפשות הרגישו עצ־מם כנפש אחת, הרגשה זו צריכה ללוות את עם ישראל בכל מקום היותם, לחוש שהם כנפש אחת מבלי הבדל השקפה, כתיליים וכדתיים מפלגות ומעמדות, כולנו נפש אחת שאם נפגם חלק אחד מהעם הרי כאילו הפגיעה היא בנפשו של כל אחד, ולבסוף אנו מזכירים „אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו" שואלים מה היתה התכלית של התקרבות עם ישראל להר מבלי קבלת התורה? התשו־בה היא כי היינו משיגים את ה־אחדות כפי שהכתוב אומר „ויחן שם ישראל נגד ההר", „ויחן" לשון יחיד כאיש אחד. גם מבלי קבלת התורה עצם הענין שהגענו לאחדות זהו דרגה גבוהה המצעידה אותנו לק־ראת הגאולה.

שורש האמונה

האידאה השניה שעלינו להשריש בתוכנו הינה האמונה בה' ובמשה עבדו, אמונה ללא כל הרהורים ו־ללא כל ספיקות, נכון שיתכנו שא־לות פה ושם ביחס לאמונה לשכר ועונש וכד', אך שאלות אלה אינם צריכים להזיז אותנו כמלא נימא מאמונתינו האמיצה והאיתנה ששם רוחות שבעולם לא יזיזוה ממקומה, וזה למעשה הבדל בין החכם וה־רשע, הרשע שואל „מה העבודה הזאת לכם" ועקב זאת שישנן לו שאלות באמונה הריהו מתעלם מ־בוראו ואינו מזכיר ש"ש על שפ־תיו, לעומתו החכם שואל „מה ה־עדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם" שאלה זו אינה מזיזה אותו מאמונתנו והוא אומר „אשר ציוה ה' אלקינו" למרות שאלתו הוא נשאר באמונתו התמימה וה־כנה. גם אידאה זו שזורה את דברי ההגדה, בתחלה אנו מזכירים „והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו ל־כלותינו והקב"ה מצילנו מידם", אותה האמונה התמימה שלמרות בדידו־תינו הרי יש לנו בן ברית אחד שאנו חוסים בצלו הוא שעומד לנו בכל עת. אנו מסיימים בהלל ושוב אנו אומרים „ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם" וזהו האמונה שהש־לה אותנו במשך כל ימי גלותנו. ואף עומדת לנו עתה בבנין ביתנו הד לאומי.

פסח חג אוניברסלי

אך הפסח אינו רק חג לאומי השייך לנו — בני ישראל בלבד — הפסח הוא כיתר חגי ישראל, חג אוניברסלי, שיקנה בו משמעות כלפי העולם כולו. בחג זה הוכרזה זכות הגאולה של האדם, שאלקים הוא. אלקי החרות וכשם שצדד ב־מצרים בזכות המשועבדים העוב־דים בחומר ובלבנים נגד העושק הפרעוני התקיף, כן דן הוא את העולם בצדק ואת העמים בשוויון, ההשגחה העליונה מריצה אל על את הצדק והחירות ומשפילה את שלטון אי־השוויון והעושק. תור־תינו היתה אור לעולם בהיאבקותו הקשה והממושכת למען החירות, אנו נתנו לעולם את חג הגדול הזה חג הטבע והאדם, חג האביב והחי־רות הכנסנו לו תוכן אוניברסלי ותוכן אנושי גדול.

אך שונה האידאה של החירות כפי שהיא באה לידי ביטוי בדבריהם של אנשי הרוח שבאומות העולם לבין החירות המושרשת בקרבנו, החירות המודעת לנו היא מקיפה הרבה יותר מאשר אותה „חירות" שנקלטה בתודעתם של העמים הסובבים או־תנו.

חרות אמיתית

היציאה מעבדות ושעבוד איננה חרות, היציאה הנה מושג שלילי גרי־דא שלילת השעבוד, ואילו החירות היא מושג חיובי מלא, חירות היא כניסה למסגרת אחרת חדשה הבאה אחרי היציאה מהמסגרת הקודמת נכון הוא שהיציאה מן השעבוד היא התחנה בדרך לחרות הכרחית שאי־אפשר בלעדה, אבל היא רק התחנה הראשונה, ואילו החירות היא ה־תחנה האחרונה.

חירותו של עם רחוקה מאד מ־שלימותה אם אין בה חירות אלא ניתוק כבלים והחזרת חופש תנועתו, חירותו של עם היא החרות כחזות היצירה הלאומית כולם למלא פרי־תתם, חירותו של עם מתגלית בשיר־רור מהותו הלאומית המיוחדת, חירות לאומית פירושה תחיה לאו־מית, ואם זכה העם לנתק מעליו כבלי המשעבד וגם לייצב מדינה ריבונית אך טרם הצליח לשחרר נשמתו מזרות כשם שזכה לשחרר את עצמו מודים — עדיין לא טעם עד זה טעמה של חירות אמיתית.

חרות פיזית וחרות רוחנית

באור זה יש להבין את ארבעת לשונות הגאולה שהכתוב מזכירן 1. הוצאתי 2. והצלתי 3. וגאלתי 4. ולקחתי. הרי הגאולה אחת היא ומה היא הכפילות בארבע לשונות ה־גאולה, אלא כאן טמון הרעיון ה־נעלם של גאולת ישראל, גאולת יש־ראל אינה חד־שלבית, כדי להשלימה עליה היה מאוגדת ב"ארבעת של־בים", השלב הראשון הוא — הוצאתי זוהי הגאולה הפיזית ההשתחררות מ־תחת ידי הנוגש והמדכא, זהו הצעד הא' של השחרור, אך שחרור זה אינו בר קיימא כאשר אינו צמוד לשלב ב' והצלתי — זוהי הצלת ה־נפש, ההיסטוריה מספרת לנו שהיו מקרים רבים של עבדים שמרדו ב־אדוניהם, ואח"כ חזרו לעבדותם, כי נפש העבד הנה שפילה ומדוכאת ־ חסרה לו עוז הרוח והגאוה העצמית המקרינה את נפשו של האדם בן החורין וכך מפרש רבינו האבן עזרא את הפסוק בתחלת פרשת בשלח (פרק י"ד 13) „התיצבו וראו" „יש להתמה, איך ירא מחנה גדול של שש מאות אלף איש מהרודפים אח־ריהם? ולמה לא ילחמו על נפשם ועל בניהם? התשובה, כי המצריים היו אדונים לישראל וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסבול עול מצרים ונפשו שפלה, ואיך יוכל עתה להלחם עם אדוניו? והיו ישראל נר־פים ואינם מלומדים למלחמה. הלא תראה כי עמלק בא בעם מועט ולולא תפילת משה היה חולש את ישראל. וה' לבדו שהוא עושה גדולות ולו נתכנו עלילות, סבב שמתו כל ה־עם היוצאים ממצרים הזכרים, כי אין בהם כח להלחם בכנענים. עד שקם דור אחר דור המדבר שלא ראו גלות והיתה להם נפש גבוהה, כאשר הז־כרתי בדברי משה בפרשת אלו שמות". באור זה מפרש הראב"ע בתחילת פרשת שמות (פרק ב' 3) אולי סבב ד' זה שיגדל משה בבית המלכות להיות נפשו על מדרגה ה־עליונה בדרך הלימוד והרגילות ו־לא תהיה שפלה ורגילה להיות בבית עבדים. הלא תראה שהרג המצרי בעבור שעשה חמס. והושיע בנות מדין מהרודפים בעבור שהיו עושים חמס להשקות צאן בהמים שדלו. כי למנהיג ישראל זקוקה גאוה ו־רוח מלכותית כדי להצעיד את העם לשחרור. עבד אינו יכול להיות מנ־היג לגאולים. השלב השלישי הוא — וגאלתי זוהי הגאולה הרוחנית, אך השלמה הגאולה הנה רק עם הגעת השלב הרביעי של — ולקחתי אתכם לי לעם, לקיחתנו לעם ע"י הקב"ה ונתינתו לנו את התורה, היא החירות האמיתית כי „כשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין נחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר, וכשבאו אל הר סיני ועשו משכן, ושב הקב"ה והשרה שכי־נתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד אלוה על אהליהם והם־הם המרכבה ואז נחשבו גאולים (הקדמה הרמב"ן לשמות).

חרות שתכנה הוא רק הסרת כב־לים ושבירת מסגרות סופה להביא לידי הפקרות ומתירנות, ולמעשה חרות זו טומנת בתוכה עבדות כי עבדא בהפקירא ניחא ליה, והחירות האמיתית שקבל עם ישראל היתה שמיד עם ניפוץ השעבוד הגשמי ה־פיזי של המוצרך הפרעוני קיבל עליו את מרותו של בורא עולם, הוא שהכתוב אומר „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ה־הר הזה" תכלית יציאת מצרים היא קבלת התורה על הר סיני.

שנאת עשיו ליעקב

אנו נתנו לעולם את החג הגדול הזה, חג הטבע והאדם, חג האביב והחירות הכנסנו לו תוכן אוניברסלי תוכן אנושי גדול, באו הם והפכו חג זה לעם ישראל לחרפה, ליום צרה וזעם עלילות דם אינקויזיציה, על ליל הסדר הזה מרחף מדור דור צלו השחור של מסתורין השנאה, עתה מתחדשת עלינו שנאת העולם כלפינו, צל בלהות של אינקויזיציה חדשה אכזרית ומשוכללת הרבה יותר מהשנאה הקתולית.

גם עתה העולם אינו יכול להשר־לים עם לידתה של מדינת ישראל פורחת ומשגשגת כשירושלים בירת ישראל השלימה מסמלת שלום ו־שלוה לכל הדתות, הוא מנסה בכל כוחו לקעקע את בתינו הלאומי, ה־שמים התכולים שלנו לובשים בעת האחרונה קדרות כאשר ענגים שחו־רים מכסים אותם, המדינה נאבקת על עצם קיומה, בעיות צבאיות ו־כלכליות הופכות ללחם חוקינו יום יום, מלחמת יום הכיפורים עקובת הדמים שינתה אורחות חיינו ואין בית בישראל אשר לא ניכר בו ב־צורה זו או אחרת הזעזוע הכבד ש־פקד את כולנו.

עם כל הכאב והיגון, קוראים אנו בלהט את דברי הנביא יחזקאל ה־מובאים בהגדה, „ואעבור עליך ו־אראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי", נבואת יחזקאל מעוררת בנו את האמונה והתקוה שמתוך ה־דם והשכול תצמח ותשגשג מלכות ישראל, ואשר תכון לעולם.

בהסיבנו בליל הסדר תשל"ה נז־כור את קול שועת אחינו בגליות שונות שלא זכו להסב אתנו, נזכור את שרידי אחינו בגלות ערב, ב־סוריה, וברוסיה שלא יזכו לשתות את ארבעת הכוסות מתוך חירות אמיתית, נתפלל נא כולנו שכל אר־תם בני פזורה נדחת יזכו לא רק לאמר את דברי ההגדה, אלא לקיים בפועל את הקריאה הגדולה שבהגדה של פסח: לשנה הבאה בארעא דישראל — בני חורין.

אמונה ומבחניה

(סוף מעמוד 12)

הטבע כן קיימת בדחתיות והאדם ובגלגולו האישית התפתחות טבעית מהתחלה ועד הסוף לפרט ולכלל לשעה ולדורות.

באותו המעמד הגדול של קריעת ים סוף כבר נרשמו הליכת דורות ישראל לשבטיהם. נקבעה בחירת המלכות לישראל לעד כמבואר „ר' כבר היה רבי טרפון והזקנים יוש־בין בצלו של טובך במנחה ב־סבת ביבנה ונשאלה שאלה זו לפ־ניהם למדנו רבנו באיזה זכות זכה יהודה למלכות? אמר להם כשעמדו שבטים על הים — מתוך שהיו נוט־לין עצה אלו ואלו קפץ נחשון בן עמינדב ושבטו אחריו לתוך גלי הים, לפיכך זכה למלכות אמר להם הקב"ה מי שקדש שמי על הים יבא וימשול על עם ישראל והודו לו הזקנים לרבי טרפון". (מכילתא בשלח ה' וירושלמי ברכות פ' ה').

רואה היא התשובה לדורות, ראוי להיות מנהיג בישראל, מי שהאמו־נה מחיה אותו, ולפיה הוא מתוכן להפריע ולנהג את האומה בכוח. מעמד ישראל כעת, הוא כמו לפני קריעת ים סוף, השעה והתקופה היא גורלית, וכמו אז ישנן כיתות היום, הרוצות להשלים ולהתמסר בידי המצרים הדרוש מנהיג שיש לו האומץ האמונה להאבק עד ה־סוף ולא להתקפל ולהתיאש מן ה־גאולה, רק לצעוד בראש מורם ו־ברות מרוממת בשכל בריא לקראת ההליכי הגאולה המלמדים לנו ש־אין בטחון בגויים. והקב"ה הוא מצילנו וגואלנו וכל הפעולות ה־אנושיות, ההתחבולות המלחמתיות, והכוננות שלנו, הם תכתיבי התקו־פה לבירור רוממות אמונתנו והאב־תנו בכל הערכים הנצחיים של ה־תורה העם והארץ.

אמונה חושית-נשמתית א־נה זקוקה למופתים שכליים, היא שופעת מזריחת האור האלוקי, ו־כשם שהפקת הראה וזריחת השמש אינו מביא הוכחות על מציאות אור היום, כן המאמין הגדול אמונתו היא דביקות באלוקים חיים הוא רואה יד ה' המהות את הכל והוא מתמלא תודה ועת, לבו תמים עם ה' בכל פעליו „אם חסד אשירה" הוא מכיר בגדולות המעשים ההכן שבגילוי גבורת ה' והוא כלא הודיה והכרת טובה על החסד והחיים ו„אם משפט אשירה" יודע הוא להפיק לקחים ממשפטי ה' שהם רחמים ו־הכנה לישועה גדולה". בני ישראל אחרי עברם את הים סוף ראו יד ה' הגדולה גלוי לעין כל, התרוממו אז מעל כל הרמות הטבעיות וגם השכל הוא בגדר טבע והתעלו ל־אמונה הגדולה ב־ה' ובמשה עבדו. הם הגיעו להישג נדיר לאמונה שלימה „בשכר האמונה זכו לרוח הקדש" (מכילתא שם) שהוא התגי־לות הנשמה ודבקות אלוקית הבאה מתוך השראה אלוקית עליונה. הדו־כיב לכך נפתחים לפניהם שערי אורה לראות מעל ותעשי הרגשת־החושים ומעבר להשגות שכליה. המסתורין האופף את החיים בשעה ובזמן מגולגל לפני בעלי רוח ה־קדש כיריעה נפתחת כתהה לפני הקורא. התמונה הישראלית הבלתי מנוצחת בשום אופן ותכיד היא כשכילה להתרומם מעל קסמה אכו־בד של כביכול הגיון ושיקול אנו־שי ריאלי. היא תוצאה ישירה והמ־שך בלתי פוסק מתוך הרושם העז של המעמד הנורא הזה, של קריעת ים סוף שנתקבע בלב הדור ההוא שהיה שורש כל הדורות ועדיין שמור בכללות האומה. מדרגות ה־פרטים ושל החלקים הטובים בצבור אינם משנים בבאומה כהסגולה ה־כללית ואינן קובעות את מהותה הסגולית של האומה. גם בשעת יציאת מצרים היו חילוקי מדרגה ההגהורי השבה של אישים פרטיים שהיו נעלמים מידיעה הצבור „וידע אלוקים": „ידע בהם שעשו תשו־בה ולא ידעו זה בזה" (מכילתא, יתרו). גם דורנו הנושא עליו כל עומס הגלות והזן הגאולה אמונתנו הסגולית הכללית היא שלימה ובדר־לה שהוא השבציות של הקדושה ה־עליונה החקוקה בנשמה כנסת ישר־אל והמתבטאת במסירות נפש ממש ובאומן גלוי לערכים הכלליים הנצ־חיים של האומה והארץ.

ערכי מוסר בעולם משתנה

(סוף מעמוד 7)

ערכת אוטונומית הצומחת
המושגים של טוב ורע
יהודי מבוססים על חירות
נית, רק משום שאנו
בטוב ואנו בוחלים ברע.
ת את המוסר ערך חולשי
להיות מעוגן בצו עליון ש־
תשראה מכח שמעל ל־
ד שיטיל עליו תביעות;
יות כבוסס על „מה ה'
ד ה'. לא מספיקה העשייה
רות; ה„נעשה" צריך ל־
באה מה „נשמע". עשייה
מתוך צוו התגלותי מן ה'
ל ידי הבנתו הוא נעשה
מוסרי פנימי.

לא מסורה לשכל האנוש
השיפוט הבלעדי בקביעת
טוב ורע. כשם שתבונה
ה משמשת בסיס לאמונה
באלקים כך היא איננה משמשת משענת למוסר האנושי. כשם ש־התבונה אינה בת־סמכות להיות שופט עליון בעניינים מיטפיסיים, בעניינים של „מגלגל הירח ומעלה", כך אין לה סמכות לייצב בודאות גבולות של קבע בעניני טוב ורע. שהרי האדם אינו יצור שכלי בלבד. התבונה האנושית אינה כל ההוויה של האדם, ולא המכשיר היחידי הטובע את דמותו והקובע את אופיו האתי. גם לבלתי שכלי ולבלתי־מודע חלק בבניית האדם. לכן אנו עדים על חילוקי הדעות בין הבריות לא רק בעניינים התלויים בתחושה — החושים של הטעם הריח, למשל — אלא גם בעניינים הנתונים למראית עין, אך ורק בתחום העיון והשיפוט השכלי המוהר.

כן לא מסרה היהדות לרגשותיו הפוסריים של האדם את הסמכות של שיפוט במסכת טוב ורע. יראת ה' מצפון הרגשית לא יכולה לבוא ב־מקום יראת שמים, וגם מצפוני פנימי איננו מסוגל להבחין בהחנה של קבע מהו מוסר ומה לא. שכן האדם הנתון במעגל רגשותיו ה־משתנים; הנתון לתנודה של עליה וירידה — מסוגל לגנות מחר מה שישבח אתמול. יש ונסיונות הצי־ריות לרע גוברות על הקול המצפוני הקורא אותו לטוב. מוסר רציונלי־מדעי או מוסר מצפוני־רגשי ללא עגינה בכח הפוקד והתובע, אינו אלא מוסר רפוס.

ז'אן ז'אק רוסו, המעמיד את מערכת היחסים בין אדם לאדם על בסיס „אמנה חברתית" סובר, ש־האדם מטבעו טוב הוא ורק הנסי־בות המקיפות אותו, מוסדות החב־רה הסובבים אותו, הם אשר עושים אותו לרע. בלשונו: „האדם נולד חופשי, ובכל מקום אסור הוא ב־אזיקים". רוסו רואה את האדם כ־חלק מן הטבע שמהותו הוא טוב, ובכדי שהאדם לא יהא מושחת אינו צריך אלא לשוב אל הטבע ולראות את עצמו חלק מהטבע. היהדות אינה סוברת כך. היא מבדילה בין הטבע לבין האדם. על כל מה ש־בטבע — שני המאורות, החיות, ה־עופות, השרצים בים וביבשה — העיד הבורא עצמו: „והנה טוב מאד". אך ביום שנברא האדם, כתרה של הבריאה, לא רק שלא נאמר עליו „טוב מאד", האדם לא זכה אפילו לא ל„טוב" פשוט. ואכן אין גבול לשפע של טוב הטמון בטבע. ואילו על האדם העיד ה' בורא „כי יצר לב האדם רע מנעו־ריו". גרעיני רע צפונים בתוך תוכו. כמטבע נוטה האדם לראות במרכזו של העולם לא את הזולת אלא את האינדיוידואום שלו. הטוב שבאדם הוא פרי חינוך עצמי בלתי פוסק.

מערכת המוסר ביהדות היא מע־רכת מוצקת, דוקא משום שאינה פרי דחיפה מצפונית ולא פרי תבונת אנוש אלא משום שהיא בנויה על הצוו של ההידמות לבורא. „אחרי ה' אלקיכם תלכו ובו תדבקון" (ויק־רא, פרשת קדושים). שואלים חז"ל: וכי אפשר לבשר ודם להלך אחר הקב"ה? אלא, הדבק במידותיו: מה הוא רחום אף אתה רחום". ה„הוא" הוא מוקד הבראה ל„אתה": ה„הוא" הוא מוקד לטוב, לחסד ול־ריב מידות של רחמים.

עם זאת מן החובה להדגיש: אמ־נם הצוו המרכזי שביהדות „ועשית הישר והטוב" הוא צוו מוסרי ש־הוטל על האדם מן החוץ, אך עשיית הטוב היא בעיקר תוצאה של בחירה עצמית־רצונית. ה„ועשית" הוא פרי של יוצא מ„ובחרת"!". בידי האדם בלבד ניתנה הזהמה הבוסרית ה־גוררת אחריה אחריות מוסרית. כ־לשון הגבירית של רבנו משה בן מימון: „פעולות האדם כולן מסו־רות לו אם ירצה — יעשה ואם לא ירצה — לא יעשה, כבלי הכרח שיכריחו עליו" (שמונה פרקים, ח). ובספר „משנה תורה": כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבנו או רשע כירבעם, ואין לו מי ש־יכפהו (יכריחהו) ולא גוזר עליו, ולא מי שמושכו לאחד משני ה־דרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזה דרך שירצה" (הלכות תשובה, ה, ב).

הוגי הדעות ואישי הרוח החושים בסכנות של תוצאת חלוני של ה־ציביליזציה החדרנית לא יצאו ידי חובה אם לא ישיבו לדור החדש את המשמעות הטראנסצנדנטית של ה־עולם, ראייה רוחנית אמונתית, ה־מסוגלת לעורר בנפש האדם את הרטט בפני הבורא ויראת הכבוד בפני האדם, יצור כפו — היסוד של מוסר ביהדות.

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י / המרכז לתרבות ולחינוך

מישלב

בית ספר לאקסטרנים

נפתחות כיתות ערב ובוקר למבוגרים

כיתות בוקר

למבוגרים בתל-אביב ובחיפה

הקורס מיועד

לאחיות, עצמאים, מדריכי נוער, אנשי כוחות הבטחון, משוחררי צה"ל, עקרות בית ולעובדים במשמרות.

כיתות ערב

נמשכת ההרשמה לכיתות ערב

בכל סניפי מישלב

ההרשמה בהתאם להזק החיילים משוחרריב עקודה לפני בחודש מרץ. הרישום בעוד מועד.

פרטים והרשמה: תל-אביב: מישלב, רח' ויצמן 53, טל. 263185, 10—1, 17—19.
חיפה: רח' עליה 45, בת־גלים, טל. 530797, 8—11, 16—19.

ההרשמה לסניפי מישלב בשעות 5—7 אחה"צ

ירושלים: בית כ"ית, רח' כ"ית
חולון: בית רבינים, רח' השומר
צפת: בית מכלכתי א', רח' ...
נס־ציונה: מועצת פועלי נס־ציונה
טבריה: עיריית טבריה
נצרת: מועצת פועלי נצרת
רעננה: מועצת פועלי רעננה
גבעת אולגה: בית אדר לסף
אור עקיבא: בית רוטשילד
בית שאן: הספריה העירונית בית שאן

מאת הרב אהרן כהן (ניו־יורק)

„אין לך בן־חורין אלא מי שעוסק בתורה". כלל גדול זה קבעו חז"ל בעוד שהם עצמם מזהירים „ולא אתה בן־חורין ליבטל ממנה" (ז. א. מההתעסקות בתורה). ישראל משועבד לתורה שיעבוד עולם, שיעבוד שאין לו לא הפסק ולא מרגוע. המשועבד לתורה מצווה לה־גות בה יומם ולילה, להמית עצמו עליה. דרכה של תורה דרך העבד היא, ולא דרך מלכים. פת במלח תאכל... חיי צער תחיה, ובכל זאת ההבטחה קיימת „אשריך וטוב לך". אפילו בעולם הזה, בעולם הגשמי, יהיה לך אושר, אושר הבא על ידי חיים של צער ודחק. ולא באושר בלבד הכתוב מדבר. המשעבד את עצמו לתורה ותוקע לו יתדות באהלה, עושה לילות כימים בשקידה עצומה ובמסירות נפש עד כלות נפש הוא הוא בעל החירות. רק העבד הזה הוא בן־חורין. הענקתו היא החירות האמיתית, ובאמת יש להוסיף שעבודתו עצמה היא ביטויה הכי־מובהק של החרות המיוחדת ללומד.

רעיון זה מצינו במקורות מסורתנו לכל גוניה. אל תקרי חרות אלא חירות. ובזוהר „כל מאן דאשתדל באורייתא אית ליה חירו מכולא". וכן מצינו במדרש תנחומא: „כשם שמדבר אין מעלה ארנונא כך בני תורה בני־חורין בעוה"ז". אבל לא רק לגבי התורה ולימודה מוצאים אנו ענין השיעבוד לצמיתות. הקב"ה בכבודו ובעצמו מכריז „עבדי הם", ומשם דוקא מוצאים חז"ל מקום ל־הוסיף: „ולא עבדים לעבדים". כי אילו „עבדי הם" הוא כרוז של גאו־לה וחרות. ברור, העבד הזה הוא בן־חורין. השיעבוד הוא החרות. קוים להבנת דיאלקטיקה זו יוצאים לנו מתוך עיון מעמיק בתעודות ה־תורה ובביאורי חז"ל בענין גאולת מצרים.

מראשית היווסדו מראה העם ה־יהודי סימנים של עבדות וחירות. מורגשת נימה מתמדת הקשורה ב־רקע המאורעות ומאחדת אותם ב־השתלשלותם. נימה זו מארגנת את הכל, והיא, שיסוד הגאולה וכוחה משתתפים בשיעבוד חדש. החרות של יוצאי מצרים תלויה בבחינת מבט. מצד אחד רואים גאולה ומצד אחר — עבדות. מאפיין, שכשבני ישראל מתלוננים במדבר אין טענתם נגד משה מתבטאת בלשונות של גאולה. אף פעם לא אמרו „למה זה גאלתנו ממצרים" גם לא צעקו „למה זה פדיתנו" הבטוי שולל בדייקנות כל לשון של גאולה. „למה זה הוצאתנו ממצרים". אומרים. ומהוצאה לגאולה מרחק רב מאד. המורדים אינם מו־דים בגאולתם. בעת מרי זוכרים הם טעם דגת מצרים המתוקה והטובה. וטעם הדגה של עבדות עם קישואי השיעבוד ערב לחיכם יותר מטעם המן של חירות. המן מצייר להם כבצבצים בולסים את הסגולות ה־מיוחדות של חרות מורות זו שתוכנה שעבוד לה' ולתורתו. רק החרות על הלוחות מביא על ישראל את שפע החירות. וישראל, כשעומדים לפני פי החירות, מסרבים להחליה, מבק־שים לעצמם חירות הלילה ומזומזי הסובאים, מעדיפים לישאר עבדים לעבדים בבחינת עבדא בהפקירא ניחא ליה, מלהיות עבדים לה'.

הגאולה ושיעבוד התורה

ישראל נעשים עבדים למקום על ידי קנין. הקב"ה בהצהרתו למשה אומר „והוצאתי... ולקחתי אתכם לי לעם". לפי רוב דעות נמנה „ולקחתי" בין ארבעת הלשונות של גאולה. ה־קנין הוא שיא הגאולה ותכליתה ו־קנין זה המתחיל, כמובן, במצרים משתלם בקבלת התורה על הר סיני. קשר זה של גאולה ושל תורה ידוע. הרי לכך, לפי בעלי הגדה, מונים ימי הספירה מפסח ועד עצרת. כמו כן מצינו בקשר למצות מסויימות ציון הגאולה, שבעטייהם יש זכר ליציאת מצרים. וכן מצינו שהגאולה ממצרים מונחת כיסוד לכל המצוות בכלל. „אנכי ה' אלקיך אשר הוצא־תיך מארץ מצרים מבית עבדים". וכפי שמבאר ר' טוביה ב"ר יצחק במדרש: „אנכי ה' אלקיך שעל מנת כן הוצאתיך ממצרים שתקבל אל־קותי עליך". ואין זה תנאי בלבד. קבלת התורה היא חלק של הגאולה עצמה. בה משתתרים פרטי הגאולה למסכת שלמה ומחלטת. כל זה ידוע. במסה זו רציתי להוכיח עד כמה מקופל ענין יציאת מצרים עם מתן תורה (במובנו המורחב), דהיינו: ענין הגאולה עם שיעבוד עול התורה.

תחילת גאולה בשורה. הקב"ה מתראה למשה בסנה ומשם נפתח ספר הגאולה. יציאת מצרים לכל שלביה מתחלת במראה הגדול הזה. בסנה הבוער ואיננו אוכל. כבמתא גנוזי גלום בו פרטי הגאולה האינכנ־בית, ומקום הסנה הוא דוקא חורב. ראשית הגאולה, בבני החירות מת־חילים בסיני. ועל ידי משה. שליח הגאולה ממצרים מקבל שליחות, בו בבקים שהוא עתיד לקבל את התורה. משה המתואר רבנו. הוא המכשר לגאולה. אבל הוא טוען שהוא אינו ראוי ולא מסוגל לכך. הרי הוא כבד פה. הרי הוא רועה צאן. הרי לא נתראה עם אחיו זמן רב. והרי כש־יצא ממצרים הוכרח לברוח מסכנת המלכות וכי עתה יהיה ציר דיפלו־מטי לחצר פרעה. ודוקא בו בחר ה'. וכפי שמעיד הכתוב המיר משה בהולשתו ואף על פי שמסביב להבה ודברי ה' להוכים בסמויו, עומד משה במשתכם הנכה „מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים". מי אנכי, דורש משה, הלא חסרות לי הסגולות הדרושות. פתאום יוצא לו מענה מתוך הסנה, מענה המערפלת בתמיהותיה. „כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה". הקב"ה עונה לו כי אהיה עמך. לא אעזבך. אהרן אחיך יהיה נביאך. הוא יהיה לך לפה, אל תירא. הלכ־אורה תמוה הוא. משה רוצה לדעת למה בחר ה' דוקא בו. אם הוא נצרך לשיתוף ה', יבקש לו הקב"ה ראוי וכשגל, מנהיג ומדבר, אסטרטג ומ־בצע. שהלה באופן סבבי ובעצמו יכנע את פרעה ויציל את העם.

עוד יותר תמוה הוא החלק השני של המענה: „וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה". כמה מוזר הוא לתת אות על שליחותו של השהוא והאות עצמו לא יבא אלא לאחר זמן! אם יאמינו בני ישראל בזה שהקב"ה יתן להם את התורה במדבר פיתי אין להם צורך באותות בכלל הרי יכולים להאמין גם שיר־אלו. ועוד יש לעיין באות הזה מה טיבו. מה רוצה הקב"ה להוכיח ב־אמצעותו.

פסוקים אלה העסיקו בבציותיהם את המפרשים מתקופת המדרשים ו־הלאה, לפענ"ד לא מכוון מענה ה־קב"ה אל בני ישראל אלא כלפי משה עצמו. ויש להדגיש את הנשוא ה־נכוחי במלת שלחתיך. ובו, בפסוק הזה, גנוזה אבן פינה שהיא, לדעתי, יסוד גדול בפרק הגאולה.

משה ידע כי הוא מסוגל להיות מורה דרך, מלמד תורה לעם ישראל, הוא הבין שתכונותיו וכשרונותיו ה־אישיות ראויים הם לתכלית מפוארת זו של קבלת התורה. ומתפקיד זה אף פעם לא רצה לישמט. אף פעם לא שמענוהו מסרב בשליחותו ללמד דעת את העם. אבל להוציא את בני ישראל ממצרים לזה לא ראה צורך בעצמו. למה לו להקב"ה בראש ישיבה כדבר העם ומנהיגו, בכבד פה בכבד ראשו. ועל זה משיב לו הקב"ה בתורתו: אנכי אהיה עמך. ו־שמא תאמר יבחר לו הקב"ה במישהו שמטבעו מוכשר, לכך מוסיף ואומר „וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, כי דוקא בך בחרתי, שדוקא אתה ראוי להוציא את העם, שבהוציאך את העם ממצרים תעבדון את ה־אלקים על ההר הזה, זאת אומרת, שתקבל אתה את התורה. רק אתה יכול לבשר את הגאולה ממצרים, כי גאולה זו טובה כפולה ומכופלת היא, אחידה בלתי נפרדת של יציאת מצרים וקבלת התורה. רק המורה יכול לגאול. ואם לדורות תשאל דרדקי בית רבן מי עמד בראש בני ישראל בצאתם ממצרים, יענה לך בפה מלא משה רבנו. לכן מראה הקב"ה למשה בהר חורב את סימני הגאולה העתידה משום שגאולת ה' עם התחיל במצרים על ידו של משה ותמשיך עד סיומה בהר סיני בקבלת התורה. יציאת מצרים לא תסבול מנהיג דיפלומטי או גבור משוריין בכחות בדירים ומפליאים. אין הכי נמי. גם משה הוא ענק, גבור, רוצה לעמו ולבטוח אף כהן ומלך אבל כשהוא גואל — גואל הוא בישות התורה, שר התורה הוא הנעשה מלך. הוא הנעשה כהן, הוא המנהיג וה־גיבור. „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה".

החכם והרשע — רמזים להבנת אופיה של הגאולה

בשורה זו של ייחוד הגאולה וה־תורה, זאת אומרת, הגאולה ממצרים והשיעבוד לתורה, לא הצטמצם ב־מסגרת התגלות הסנה בלבד. היא מתגלית פעמים רבות ובדרכים שו־נות. במחיצה זו מפליא לראות איך שהבינו חז"ל את הפסוקים שלדעתם מתאימים לחכם ולרשע בבני ההגדה. ידועה השאלה מנא להו לחכמינו ז"ל לקבוע שדוקא פסוקים אלה מכוונים לחכם ולרשע. נהי שנמצאים בתורה ארבעה פסוקי שאלה ותשובה הכרוכים שיטת סיפור יציאת מצרים. מנא להו שדוקא הפסוק „כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם" מכוון לרשע והפסוק „כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות והחקים וכו'" מתאים לבן החכם.

נדמה לי שיש תחילה לקבוע רשע זה מה טיבו. הוא אינו כופר בזהותו היהודית לגמרי, שהרי הוא בא לסדר בליל הפסח הוא שואל שאלות. היא משתייך קצת. לדעתי יודע הרשע שפסח הוא חג הגאולה. הוא מודה בחג הפסח כסמל גאולת העם. פסח מציין בשבילו יום הזכרון להולדת העם והוויו. לדידיה פסח הוא יום העצמאות של האומה, כשל צרפתים וכשל אמריקאים. מתי נהפכו בני ישראל לעם. בשעה שהם יוצאים מ־מצרים. אז נתברר זהותם הפרטית. אז נתגלה מציאותם המיוחדת. אין הרשע מכיר בעם ישראל הנמצא ב־תוך מצרים, עם המזוהה בדת בל־בד. או בלשון ובבגדים שונים ו־בשמות בלבד. אין הוא מודה באומה בתוך אומה. דוקא בצאתם. במרדם. בנצחונם המלחמתי על ים סוף. דוקא אז נהפכים לעם. עם זכותם העצ־מית המדינית, עם כיבושם המל־חמתי. זוכים הם לאשר נכבד זה. הרשע מונה היום הזה, יום חג הפסח, נהיית לעם.

בשבת יתר בליל הסדר מצאו חז"ל לנכון שלא לענות לרשע כאוולתו לפי הגר"א ז"ל כשאומרים בהגדה „ואף אתה הקהה את שיניו ואמור לו בעבור זה עשה השם לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו אילו היה שם לא היה נגאל", רצונו לומר אין לנו עסק עם הרשע כלל. „בעבור זה עשה ה' לי וכו'" הוא הפסוק של התשובה ששייך לבן שאינו יודע לש־אול. כותבת בעלי ההגדה, מסביר הגר"א ז"ל. הוא שכשעונים לשאינו יודע לשאול „בעבור זה עשה ה' לי" מורים אז באצבע אל בן הרשע ו־מוסיפים „לי ולא לו" בלשון נסתר ושוב מכריזים למסובים „אילו היה שם לא היה נגאל". לרשע עצמו אין תשובה. אין לנו עסק עמו. עם ה־רשע הכופר בכל אולי אפשר להת־ווכח, מהרהור לגמרי אין מה לרצות אבל במתפלסף להצדיק ומעקם את דבריו, מהה יסופר כבת אחת. כמדו יש לפחד. הוא צורק גם לי יש חג הפסח חג נהדר הציל בלי כל הכרוח ההרדות הטפלות, בלי ביקור המק, בלי עבודת הקרבנות. כקס כרי וסהור יש לו לרשע הציון והכיציג מה העבודה הזאת לכם. אין הוא מכיר בעבודה, בחוקים והמשפ־טים. אין לו חקיקה על פי ה'. האומה תוספה לעצמה והחקיקה באה מאחרי שכבר נתהווה העם. אין החקיקה בשבילו חלק מההוי עצמו. למה ש־הוא רואה אצל היהודי ההגד על דבר ה' הוא קורא „עבודה" שיעבדו ויורא, על מעיק ומכביד.

חז"ל, כאמור, התריעו את הרשע (שבכל אופן כבר אטם את אזניו משמוע). אמנם בתורה עצמה יש תשובה. ואם לא בשביל הרשע, הרי הוא משמש כהסבר בעדנו נגד עב־דות הרשע וטענותיו. הפסוק מעיד „ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל". כמה עצומה התעלומה בפסוק ה שבו העיקר, שהוא יציאת מצרים, חסר מן הספר. בעלם מהכשיב ענין היציאה ממצרים. את העיקר שב־גאולה השמיטו בדרך שונה מאד בהתשובות לשאר הבנים. לענ"ד הבינו חז"ל בזה, כעצם התשובה ב־תורה, שפרשה זו מכוונה דוקא לבן הרשע. בתשובה סותרים טענותיו. לא ביציאה נתהוו בני ישראל לעם כי אם מקודם ולא על ידי כחם ו־עצמם כי אם על ידי ה'. הקב"ה הוא המבחין בין ישראלי למצרי. הוא עשנו ולא אנחנו. הדגשה חז"ל שהקב"ה גאלנו הגיעה לשיאה בשלי־לת שום זכר של משה רבנו בהגדה.

מאידך גיסא מוצאים אנו שחז"ל שינו בתשובה לחכם מהתשובה ה־כתובה בתורה. כשעונים לבן החכם עונים לו כפי שאלתו והיינו בהלכות הפסח עד אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, ההיינו כל ההלכות. ב־הגדה גופא, ממעשה הזקנים דבני ברק, משמע שהיו מספרים כל ה־לילה בנפלאות הבורא בשעת יציאת מצרים. אבל כשאנו עונים דרך תשובה לבן החכם מטילים חז"ל עלינו חיוב תלמוד תורה של הלכה. יש לטעון שנימוקו של דבר הוא ש־הגם שעלינו לספר באגדה דיציאת מצרים, בשבחו של מקום, ולהרהיב את ידיעת הקסמים של המאורעות המפליאות של אותה תקופה, חסרי אונים אנו, אבדה מסורתנו באגדה, תש כחנו ואין אנחנו יכולים לעלות ולראות באספקלריה המאירה של מדרשי אגדה. בהלכה שיש לנו בה יד קצת, אפשר עוד להתעסק ולכן אנו ערים כל הלילה, לומדים הל־כות פסח עד כמה שידינו מגעת. כי איך נדרש בנפלאות הבורא. אמנם נראה לי, לפענ"ד, לבאר טעמו של דבר בדרך אחרת לגמרי. באמת תכ־לית סיפור יציאת מצרים הוא ל־מוד התורה של מצות היום. ובזה בולט הניגוד המעמיק בין בן החכם שתוקע מסמרים לגאולת מצרים על יסודות החוקים וההלכה, לבין בן הרשע ששולל בהחלט וחקיקה ה־דתית כנגדם (ואף לא כסמל) של הגאולה.

לימוד הלכות פסח בליל שימורים זה הוא קיום הגדה, קיום סיפור יציאת מצרים, ואולי יותר נכון ל־הוסיף — עיקר קיום זה. החכם, ה־עומד בקוטב המנוגד לרשע, קובע שהמצות הן עיקר החג. זאת תעודה אחרת, אפשר לומר באמת, שהחקי־קה היתה תחלת הגאולה ולא רק תכ־ליתה. ועלינו לברר רעיון זה על פי עיון בכתובים.

ההלכה כגואל

א"ר יצחק היה צריך להתחיל את התורה בהחודש הזה לכם שהוא ראש המצוות כולן במצרים, בעוד שבני ישראל משועבדים בידי אומה קשה ומלך אכזרי, מטיל עליהם הקב"ה את המצוות. והצווי גואלם. בני יש־ראל עושים רצונו של מקום, מעש־בדים עצמם למצותיו ובזה הם גו־אלים. אין זה מספיק להכריז לבני ישראל שיצאו, גם אינו מספיק ל־הכות כל בכורי מצרים. לעשות בהם שפטים, ולנצל רכושם. בשעה מצומ־צמת ומעורפלת זו מכריז הקב"ה ו־מהרה על מצות קרבן פסח. ולא ב־קרבן פסח של מצרים בלבד הכתוב מדבר. הקב"ה מודיע למשה שכבה יעשו לדורות „כי תבואו אל הארץ" וגו'. על משה להודיע לבני ישראל שכבה יזהרו לאחר כניסתם בארץ. והימא הא וכי עתה הוא זמן קבלת התורה לדורות וכי לא היה אפשר לתת מצות קרבן פסח שלעתיד ו־מצות תפילין ובכור בסיני. אמנם שבראה מכח שבלי מצות התורה אי אפשר להם ליגאל. הגאולה באה דוקא על ידי השיעבוד למצות, כ־דאמרן: ושיעבוד זה לא יסבול צמ־צום וזיהוי לתקופת הכשבר של יצי־את מצרים בלבד. היא מצוה לדורות, שיעבוד שלם.

רעיון זה בולט מתוך דברי המדרש במכילתא (בא, פ"א) „ר' מתיא אומר מפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ד' ימים, מפני שבא הקב"ה לגאלם ולא היה בידם מצות שיתעסקו בהם כדי לגאול אותם לכך נתן להם שתי מצות, מצות פסח ומצות מילה ש־יתעסקו בהם שיגאלו. ואומר „גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך וגו'". המצות הן אמצעי הגאולה שהרי ה־שיעבוד לה', לעבודת אלוקי ישראל, היא המשחרר את בני ישראל. ה־עבודות לה' מוציאם, מאליהם יוצ־איא, מתחת יד מצרים. ישראל צריכים רק להתעסק במצות ומיד נגאלים. והיינו שהקשה בהגדה יכול מראש חדש. פירוש. הואיל והגאולה באה לישראל על ידי שנצטוו במצות הציווי היה, בראש חדש (החודש הזה לכם ראש חדשים... דברו אל כל עדת בני ישראל וכו') לכן ה־ה אמינא שגם סיפור יציאת מצרים יתחיל בראש חדש. תלמוד לומר ב־עבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. והיינו, בשעה שית־בטא הקיום השלם של ההגדה יכול ישר הגאולה למצות. כך מדייק ב־רש"י על הפסוק „בעבור זה" יכר שהרי רש"י מפרש „בעבור זה. ב־עבור שאקיים מצותיו כגון פסח מצה ומרור הללו". יוצא איפוא שהמצ־ות של ליל פסח הם סמלי השיעבוד ל־ה' ולא רק סמלים לנפלאות השגחתו יתברך במצרים.

בזה שונה בהחלט חוי העם ה־יהודי מחיי עמים מעמים שונים, להבדיל. הנעשים עצמאיים ושוב קובעים לעצמם חוקים ומשפטים. ל־כל עם יש תחילה, הכרזת עצמאות ושוב החקיקה; מתחילה ברוח, בקיסת עמדה של חרות וחופש, ורק אח"כ קונסטיטוציה וקביעת הלכה. לא כן עבדי ה'. להם באה אזהרת חיובים, מצות עשה ולא תעשה, ודוקא על ידי כך, על ידי שיעבודים לה', נע־שים עצמאיים, מורידים עול המצרים מעל צואריו.

מתן תורה — שיעבוד של כפיה

בא וראה עד כמה מתנגד ענין השיעבוד ברוח התורה, שעצם ה־חקיקה, נתינת התורה גופה, באה על ידי הכרח וכפייה. היה שייך לטעון שהכפיה שכפה הקב"ה עלי־הם את ההר כגיגית והכריז אם תקבלו את התורה מוטב ואם לאו שמה תהא קבורתכם הלילה, הוא מ־חמת סירובם ומרדם. אבל הכתוב בעצמו מעיד להיפך. ומה באה להם לישראל שהקדימו נעשה לנשמע. ש־מסרו עצמם ונפשם לעבודת ה' קודם ששמעו גופי המצות מה הם. אם כן, נראים הדברים כסותרים ל־הדדי. אלא ודאי צריכים לפרש ש־הגם שבני ישראל התכונו לקבל על עצמם את התורה, שמצוותיה עדיין לא נתגלו להם, ברצונם החופשי ובחופש לב, עד שהמלאכים קשרו להם כתרים, הוצרך הקב"ה לכפות עליהם את ההר ולהכריחם לקבל את התורה. לא משום שבענין אחר לא יקבלוה אלא מפני שכך הוא טבע גאולתם, השיעבוד לעול המצוה חייב לבא בכפייה והכרח. העול הוטל בעל כרחם של ישראל ולא בקבלה חלויא כלל. משל למה הדבר דומה, מסביר המהר"ל, לאדון שיש לו עבד ברוח ששכר מגיע לו לעבד אם הוא עושה רצון אדוניו בזריזות ובזריזות מתוך אהבה לאדון וחשק לעבודה. אבל עצם חיוב העבד לעבוד אינו נמשך מרצון העבד כלל, שהרי הוא מחוייב לעשות, אלא מרצון האדון הכופה לעבד שיעשה. הקב"ה אינו רוצה בקבלת התורה על ידי בני ישראל מתוך רצון חפשי, הוא כופה אותם, מכריחם. ומשום זה חייבים הם לשמור מצוותיו. כמובן, אם הם עושים בחפץ לב, אם הם מקדימים נעשה לנשמע ומסכימים בפה מלא לרצון קונם ודאי מגיע להם הרבה שכר על זה.

משבר הערכים

(סוף מעמוד 5)

סוף, בכל זאת היו צריכים גם לאמונה, כי היא עולה על ראיה חד־גנית ולמעלה ממנה: באמצ־עות אמונה רואים רחוק יותר ו־עמוק יותר, משרואים בעיני בשר".

„טבעית" היא, איפוא, התופעה, שהסתערות על הדיכאון והת־בוססות, שקיעבדו את „השרים והעם", יצאה מיהדות האמונה. וכדאי לציין, שהיא לא באה על ידי עידוד או הוראה מהצמרת — לא זו הפוליטית ואף לא זו התורתית. (יוצא מכלל זה הוא, כידוע, ר' צבי־יהודה הכהן קוק שליט"א, אבל הוא הלא יחיד הוא...). „המרד הקדוש" הזה ב־יכינו צמח מן השורשים, ו„עמ־ התורתי הוא המחייה שלו. בזה היינו המסורי המיוחד, הכובש לבבות, ובזה כחו ועוזו. איש החול רואה את המציאות המדי־נית, שעגובת את מדינת ישראל — ונבהל ממנה, כאילו כלו כל הקיצין! באין אמונה, אין תקוה, ואין סומכין על הנס... איש ה' אמונה, מאידך גיסא, מסרב לס־גוד ל„מציאות", שתוקפה במעשי אנוש קצר־ימים, כי לגביו „מצי־אות" זו חזות אחרת לה באספ־קלריא של נצח ישראל. התנע־רותה של כנסת ישראל מאפר השריפה — השואה באירופה על ידי קוממיותה של מדינת ישראל — אין זו מציאות? קבוץ ה־גלויות הגדול, שלא היה דוג־מתו בהיסטוריה — גם זו מצי־אות, כשם שתקומתה של ארץ־ישראל כמרכז התורה הגדול ב־יותר במשך דורות, היא מציאות. במציאות האחרת הזאת רואה איש האמונה שחרים חוסר־נאר־לה מבהיקים בים מסבב הסיבות כ־ביוזה — גאולה ישראל השלי־מה. שהרי לא עביד קב"ה ניסא בכדי!

ניצני ההתפכחות בארץ

מתוקפת ה„אמנים", השטחה כעת על קרקע פוליטי, אוצרה בתוכה מרכיבים רוחניים חזקים, שעלולים להשפיע גם על חיי התרבות והרוח במדינה. כבר עכשו נוצצים הניצנים הראשונים של התפכחות משיכרון החילונ־יות, שהצמיחה תנועה תוססת ו־רעננה זו. אף אם לא תצליח בשאיפותיה המדיניות, עתידה היא לזעזע חזק־חזק את המימ־סד התרבותי החילוני, שכן הוא כבר סובל מהתיידות אינטלק־טואלית, ריקנות ושיעמום פסי־כולוגי.

לא לחינם רגשו אבירי החול ונחלצו למלחמה תנופה על ה„אמנים". הפרנוקרטיה ועסמת המקבלה הספרותית רותחת וה־ממסד השלטוני מתנצע בשיכור — פעם לימין ופעם לשמאל... אולם, — „ניכרים דברי אמת" וסופם שיתקבלו על הלב של ה־צבור בכללו, הזקוק מאד־מאד לוויטמינים של ביטחון עצמי, הקוה ההתעלות מעל הפעות האמ־פור. שתנועת „אמנים" מביאה בכנפיה.

גדול כוחו של קידוש השם, וגדולה זכותם של אנשי ה„אמו־נים". שעל ידם הוא מתפגן ב־מציאותנו במדינה. מציאות זו, על צדדיה האפלים, נגעה גם בקצה המחנה שלנו, המחנה ה־דתי. וגרמה לחילול השם. עיין רש"י במדבר (י"א, א') במבמט קם העידה עברת זו על מהותנו המיוחדת ושוב לא העונו להוכיח „מה בין בני לבין חמי"... והנה הופיעו ה„אמנים" וגללו את חרפת הבוחשלים אחרי היהדות התורנית האותנטית. שוב גיגלו כל עכיות האידיאליזם הטהור הטמונות ביהדות התורה, ושוב נפתחו לעין כל המעיינות הזכים שלה שהשקו והרוו את התגב־עות האידיאליסטית בדורות הקו־דמים. שוב הוכח, שהחיוניות של עם ישראל קשורה כשלהבת ב־גחלת ביהדות אמונה — אפילו בשבתו על אדמתו.

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

בשדה הרפואה והבריאות

חסרונות בטיפול אנטיביוטי בילדים בזיהומים בדרכי הנשימה העליונות

השימוש באנטיביוטיקה אצל ילדים עם זיהומים בדרכי הנשימה העליונות. הן בעת המחלה החריפה והן בתקופות ארוכות כטיפול מונע, לא רק שאינו הגיוני ומועיל, אלא, יתכן שהוא מסוכן ולכן איננו רצוי. למסקנה זו מגיע ד"ר י. ורסנו, מנהל ילדים בבי"ח „ביילינסון" וביה"ס לרפואה באוניברסיטת ת"א.

במאמר המתפרסם ב„רופא המשפחה" הבטאון הרפואי של קופת־חולים הכללית, קובע ד"ר ורסנו, כי במחקרים רבים ומבוקרים הוכח, כי לטיפול האנטיביוטי אין ערך בעת זיהומים חריפים. בדרכי הנשימה העליונות, אין הוא משפיע על אורך המחלה ולא על שיעור הסיבוכים. מתן טיפול אנטיביוטי מונע כרוך במגרעות וסכנות שהעיקריות בהן הן אפשרות להופעת זני חיידקים יציבים והסוואת זיהומים רציניים אחרים.

הגורמים לזיהומים בדרכי הנשימה

נגפים (וירוסים) הם הגורמים העיקריים לזיהומים בדרכי־הנשימה העליונות (דנ"ע) והוכחה מעבדתית לכך קיימת, לפי סקרים שונים ב־17% — 43% מהמקרים; חיידקים עם פתוגניות פוטנציאלית, מבודדים מהלוע ב־12% — 64% מהחולים, אך מעריכים שרק בפחות מ־10% חיידקים אלה מהווים גורם המחלה. דנ"ע הינה מחלה קצרה, הנמשכת 3־5 ימים, עם שיעור־סיבוכים נמוך, בין אם ניתן או לא ניתן טיפול אנטיביוטי בעת המחלה החדה.

מחקרים על נסיון טיפולי באנטיביוטיקה או בסולפה, למניעת דנ"ע (מלפני 15־20 שנים), אין להסיק מסקנות חד־משמעויות על ערכו של טיפול זה.

טיפול מונע באנטיביוטיקה, ובפרט כשהוא ממושך, כרוך בסכנות, שהעיקריות בהן היא, הופעת זני חיידקים יציבים. בהתחשב בסכנות אלה, וכן בחוסר היעילות של טיפול אנטיביוטי בדנ"ע חד, השימוש באנטיביוטיקה בשעת המחלה החדה וכן לתקופות ארוכות למניעת דנ"ע חוזרים, אינו נראה הגיוני, עלול גם להיות מסוכן, ולכן אינו רצוי.

אנטיביוטיקה שונים, ובמיוחד פניצילין, ניתנים לעתים קרובות כטיפול תירפויטי, וכן למניעת זיהומים חוזרים בדרכי־הנשימה העליונות (דנ"ע) אצל ילדים. טיפול זה ניתן לרוב, למרות העדר הוראות בהצדקתו ויעילותו.

קיים שוני, הן בגורמים הזוילים הן בחיידקים, ממגיפה למגיפה, ממקום גיאוגרפי אחד למשנהו, וכן מתקופה לתקופה. אולם הבדלים אלה אינם משמעותיים.

סיכום של סקרים על נושא זה מארצות שונות — אנגליה, סקנדינביה, ארה"ב ותאילנד, בתקופה של כ־10 שנים, הוכיחה קיומה של אסוציאציה נגיפית (ע"י בידוד הנגיפים או ע"י שיטות סרולוגיות) אצל 7%־43% ובממוצע 31% של החולים. אצל ילדים בריאים הוכחה הדבקה ע"י אותם הנגיפים רק בין 8.2% ל־13.3% מהנבדקים. בערך ב־30% נוספים, לא ניתן לבודד חיידק או נגיף, בעלי פתוגניות פוטנציאלית, אך מניחים שגם אצל חלק ניכר מחולים אלה, הגורם הוא נגיפי, דבר שניתן יהיה להוכיח ע"י שיכלול שיטות־הבדיקה.

חיידקים עם פתוגניות פוטנציאלית ניתן למצוא בתחום רחב מאוד, בין 12% ל־64% בממוצע ב־31% מבין ילדים עם דנ"ע. אצל חלק מהחולים, מבודדים כמה חיידקים, ולעתים, נוסף להם, כוללת הפלורה גם נגיפים. שיעור הנגיפיצה של החיידקים השונים מובא בטבלה מס' 2 (הבידוד נעשה במישטחי־גרון). המצוי בין כולם הוא הפנאומוקוקוס. הסטרפטוקוקים אינם כה שכיחים, אולם בסקרים שכללו גם ילדים עם דלקת־שקדים, מצויים הסטרפטוקוקים עד 46%.

בשנים האחרונות נערך בקאנאדה סקר נרחב על נושא זה, שכלל מעל 300 ילדים. במהלך הסקר נבדקו ילדים בריאים עם זיהומים שונים בדרכי־הנשימה, חלקם הגדול עם דנ"ע. כמה מתוצאותיו מובאות בטבלה מס' 3. הדירות הבידוד של חיידקים פתוגניים אינה שונה בין ילדים בריאים וילדים עם דנ"ע.

הדבר נכון גם לגבי הסטרפטוקוקים, ששכיחותם בין ילדים בריאים היתה 3.5%, לעומת 2.6% אצל ילדים עם דנ"ע באותו סקר, ו־3.8% כבממוצע מסקרים ממקומות שונים בעולם. מסקנות הסקר הן, שאין לחיידקים ערך משמעותי בפתוגנזיס של דנ"ע. דעתם של מחברים אחרים דומה. אם כי איננה כה פסקנית. הדעה המקובלת היא, שהחשיבות של חיידקים בפתוגנזיס של דנ"ע אינה עולה על 10% מכלל החולים.

ערכו של טיפול אנטיביוטי

על נושא זה קיימות מספר עבודות מבוקרות היטב, אצל ילדים וכן אצל מבוגרים, המראות באופן חד־משמעי את חוסר השפעתו של הטיפול האנטיביוטי על המשך המחלה וכן על שיעור הסיבוכים.

כדוגמה מתוך סקרים אלה, מובאות תוצאות המראות שלא היה הבדל במשך־המחלה ובשיעור הסיבוכים, אם ניתן טיפול אנטיביוטי או פלאצבו (ההבדל בשיעור הסיבוכים ב־2 העבודות קשור בהגדרות השונות של הסיבוכים בשני הסקרים).

חסרים נתונים משכנעים על ערכו של טיפול אנטיביוטי למניעת דנ"ע. ישנן עבודות ישנות מתקופת ראשית השימוש באנטיביוטיקה. מלפני 20 שנה או יותר. בכמה מהן נמצא שהטיפול המונע היה מועיל, ובאחרות היתה מסקנת המחברים שהוא חסר־ערך. החלק הגדול של עבודות אלה אינן מבוקרות כהלכה, חסר בהן פירוט מספיק בנוגע לחולים, לכן קשה להתייחס לתוצאות של עבודות אלה.

באופן הגיוני, טיפול אנטיביוטי, עשוי למנוע אותם הזיהומים בדרכי־הנשימה העליונות, הנגרמים ע"י חיידקים שנשארו רגישים לאותו חומר אנטיביוטי, למרות הטיפול הממושך. אך כפי שהוזכר לעיל, רק בחלק קטן מהחולים, לפי הערכה בספרות, פחות מ־10%, נודעת לחיידקים חשיבות בפתוגנזה של דנ"ע. מכאן שערכו של טיפול אנטיביוטי מונע מוגבל וספק אם יש לו ערך בכלל.

כמו־כן אין להניח, באורח הגיוני לפחות, שטיפול חסר־תועלת בעת המחלה החדה, כפי שהראו מספר מחברים בעבודות מבוקרות היטב יכול להיות יעיל במניעתה. אולם מסקנות משכנעות ניתן יהיה להסיק כמובן, רק אם יבוצעו סקרים מבוקרים בנושא זה.

סכנות וחסרונות בטיפול אנטיביוטי מונע

שימוש לא רציונלי ובלתי־זהיר באנטיביוטיקה בכלל, ובמיוחד לתקופות ארוכות, אינו נטול סכנות וחסרונות. להלן העיקרים שבהם:

השתנות הפלורה הנורמלית לפלורה המורכבת מחיידקים שהם יציבים לאנטיביוטיקה, ובמידה שיופיעו סיבוכים חיידקיים, הרי שהם ייגרמו ע"י חיידקים יציבים, והטיפול יהיה קשה יותר. הדגמה יפה לכך מוצגת בעבודה אשר טיפלו בה, חלק מקבוצה חולים עם זיהומים נגיפיים כמו דנ"ע, חצבת ועוד — בחלק אנטיביוטיקה, ובחלק אחר, ע"י טיפול סימפטומטי בלבד. מתוך 10 מכל אלה, הופיעה דלקת־ריאות עתית אצל, 5 בכל קבוצה. אצל חמישה מהקבוצה שקיבלה טיפול סימפטומטי, נגרמה דלקת־הריאות ע"י פנאומוקוק (בידוד במשטחי־לוע), והם הגיבו באופן דרמטי לפניצילין; מתוך 5 החולים שקיבלו טיפול אנטיביוטי, בעשר תרביות אצל שלושה: אצל 2 בודד חיידק גרם־שלילי, ואצל אחד, סטפילוקוק זהוב קואגולזה חיובי, יציב לפניצילין.

מובן שהבעיה של הופעת פלורה יציבה, קשה במיוחד, כאשר משתמשים באנטיביוטיקה בעלי ספקטרום רחב.

טיפול מונע שניתן, בדרך כלל, במינון נמוך, יכול לגרום להסוואה של זיהומים רציניים, כמו דלקת בקטריאלית של העוצבות ולהקשות על איבחון וטיפול נכון במחלות אלה.

קיימות אפשרויות של תגובות טוקסיות, תופעות־לוואי, תגובות אלרגיות וכו', כפי שניצפה בשימוש באנטיביוטיקה בכלל.

הטיפול הממושך באנטיביוטיקה, כרוך בהוצאות רבות, אי־נחות וטירחה. כמו־כן אין להתעלם מבעיות אמוציונליות העלולות להתעורר בהקשר לכך אצל הילדים והוריהם.

שמירה על בריאות העובד במקום העבודה

רפואה קהילתית מנסה לטפל בבן־אדם בסביבתו הטבעית. היא שואפת לטפל כוללני מונע, שיקומי קוראטיבי של האוכלוסיה הנתונה לטיפולה. לרפואה התעסוקתית נודעים תפקידים בשני מישורים:

טיפול במפעלים (מקומות־העבודה) ובעובדים במקומות־העבודה.

לשמש יועץ־מומחה למחלות הספציפיות אשר נגרמות ע"י העבודה, מומחה לאיבחון מדוייק של התנאים הפיזיים והנפשיים־חברתיים במקומות־העבודה, ושל ההתאמה בין תנאים אלה של מקומות־העבודה ובין בריאותם של העובדים.

ניתן הסבר מעמיק על משמעות הכמויות הנ"ל ופירושים לתת־קבוצות, לפי סוגי ההשפעות הסביבתיות האפשריות ולפי מערכות־הגוף, אשר תיפקודם התקין או הפגום יש ביכולתנו לבדוק, מוסברות שיטות התנו,בדיקה והתוצאות האפשריות.

לדעתנו, רופא־התעסוקה, צריך לשמש יועץ לרופא הקהילתי, ויחד עם זאת הוא זקוק במידה מירבית למידע הקהילתי של רופא־הקהילה, על מנת להבין את התנהגותו של העובד במקום־עבודתו.

תקשורת טובה בשני הכוונים היא אשר מבטיחה טיפול כוללני מכוון, ללא כפילויות בקהל הנצרכים העובדים — אמר ד"ר ק. דרור מהמחלקה לרפואה תעסוקתית במרכז קופ"ח בהרצאה בקורס השתלמות לרפואה קהילתית.

שיטת התעמלות המשקולות

המטרה המוצהרת של הרפואה התעסוקתית (שירותי בריאות העובד) היא לעסוק בבעיות הבריאותיות הספציפיות, אשר מתעוררות בזמן עמודה (או מקום־העבודה) — בן־אדם.

רפואה מונעת ורפואה שיקומית

הרפואה התעסוקתית, שייכת לשירותי בריאות־הציבור, ז. א. בעיקרה היא רפואה מונעת ורפואה שיקומית.

ההגדרות הבסיסיות האלה מובילות באופן הגיוני לפירוט שיטות העבודה הספציפיים של הרפואה־התעסוקתית. הן גם אשר קובעות את שיטות העבודה של הרופא התעשייתי. מכל זה נובע המעמד של המקצוע בשירותי־הרפואה בכלל, וברפואה הקהילתית בפרט.

את התפקידים המקצועיים של הרפואה התעסוקתית יש לכלול בשתי כותרות עיקריות:

ההשפעה האפשרית של העבודה ושל מקום־העבודה על בריאותו של העובד.

הצורך המתמיד בקביעת ההתאמה בין מצב־בריאותו של היחיד ובין התנאים וההעמסות הספציפיות של מערכות־הגוף השונות אשר בעבודה מסויימת. צורך זה מתעורר בשעת כניסתו של העובד לעבודה, בזמן החלפת העבודה, או שינויים בה ובעת שינוי אפשרי במצב־בריאותו של עובד, ע"י מחלה, תאונה או גיל.

המדענים בהם צריך להתמקד על מנת לרכוש את הידע הדרוש למילוי התפקידים הנ"ל, הם:

חקר מקומות העבודה: לימוד הסיכונים המכניים (בטיחות). לימוד הסיכונים הכימיים (חומרים רעילים בתוך גאזים, אבק, תמיסות וכו'). לימוד הסיכונים הפיזיקליים (רעש, ויברציה, קרינה), לימוד הסיכונים הביולוגיים (מחלות מידבקות, השפעות הורמונליות), היכרות הסיכונים הנפשיים (יחסי־עבודה, יחסי־אנוש).

השפעת התנאים החברתיים (משפחה, חברים, מצב כלכלי):

לימודים אלה מאפשרים לנו לשפוט ולהעריך את התנאים הסביבתיים, להם עשוי העובד להיות חשוף בעבודתו ומחוצה לה.

לימוד הפתולוגיה הספציפית האפשרית, כתוצאה מהשפעות מקום העבודה: מחלות כתוצאה מהחשיפות והסיכונים אשר פורטו בסעיף הקודם.

פתולוגיה זו מתבטאת בעיקר במקרים וקבוצות מחלות דלהלן:

טראומתולוגיה, כתוצאה מהשפעות מכניות, ויברציות וכו'.

טוקסיקולוגיה, הרעלות חריפות או כרוניות, כתוצאה ממגע עם חומרים כימיים בצורת גאזים, ערפילים, עשן, אדים או אבק.

מחלות־אבק (פנאימוקוניוזות), בעיקר כתוצאה להנשמת אבק מכיל צורן, טאלק או אסבסט.

מחלות־קרינה, כתוצאה לקרינה מייננת, תת־אדומה, אולטרה־סגולה, קרינת־מיקרו, לייזרים וכו'.

מחלות מחשיפה לרעש, בעיקר פגיעות בכושר־השמיעה.

מחלות מיפרקים, עצמות או כלי־דם כתוצאה מחשיפה לוויברציות.

לימוד זה כולל את שיטות האיבחון והאיבחון המבדיל, בעיקר במעבדה, ברנטגן ובהיסטולוגיה של מחלות־המקצוע; שהן מחלות, המופיעות כתוצאה מהחשיפות השונות האפשריות בעבודה.

כאן המקום להדגיש, שהמושג „מחלות־מקצוע מוכרות לפי החוק", (החוקים בענין זה הם שונים מארץ לארץ), אינו זהה לגמרי עם כל הפתולוגיה האפשרית מבחינה רפואית־מדעית. כמו־כן, עלינו להזכיר, שפתולוגיה „ספציפית" זו היא ספציפית רק בכך, שהיא מתייחסת לאותן החשיפות אשר גילינו בחקר העבודה, אך אין לשכוח, שלמעשה, כל החשיפות, שהן אופייניות לעבודות מסויימות, יכולות להופיע גם בתנאים אחרים, ז. א. מחוץ לעבודה.

לדוגמה: הרעלת־עופרת אפשרית אצל ילדים, כתוצאה מאכילת צבעי־עופרת מצעצועים או רהיטים. אקומה מיתר־רגישות לכרום, יכולה להופיע כתוצאה ממגע עם עור־כרום של נעליים או עם ציפוי כרום של רצועת שעון, כשם שהיא עלולה להיות תוצאה מעבודה במגע עם מלט.

לימוד הפיזיולוגיה של העבודה: זהו שטח גדול בין הנדסה ורפואה, אשר מכנים אותו גם ארגונומיה או הנדסת־אנוש. מטרת הלימוד היא לאפשר לרופא להגיע לשיפוט מדעי שקול, על ההתאמה בין אדם ועבודתו. להשגת המטרה יש למלא שני תנאים: הכרת העבודה על פרטיה; ידיעת המעמסות של העבודות השונות על מערכות הגוף החי. המאמצים אשר עומדים לרשותנו, למילוי התנאי השני הזה, הם:

הארגומטריה להערכת המאמץ הקרדיו־וסקולרי, כביטוי של המאמץ הפיזי בכלל.

הספירומטריה להערכת הרספירטורי ולמדידות המאמץ הנשימתי.

מדידות ביו־מכניות: כח שרירים, שורת התיפקוד של מיפרקים, יציבות עצמות וכו'.

מדידות נוירו־פיזיולוגיות, בעיקר, הערכות התעייפות, תיפקודי החושים הדרושים (שמיעה, ראיה, מישוש), אך נכללות כאן גם בעיות כמו מהירות התגובה, צבע־שריר וכו'.

כל מידע אשר נדרש בהערכת תנאי־העבודה ובלימוד ההשפעות האפשריות של תנאים אלה על בריאותו של העובד, משמש לצורכי איבחון, מנע וטיפול.

הכרת מקום העבודה והעבודה

התנאי הראשון, „הכרת העבודה על פרטיה" מושג בעזרת ה„פרופסיוגרפיה": הפרופסיוגרמה היא תרשים של נתוח עבודה מסויימת במקום־עבודה מסוים, אשר מכיל את המידע על המאמצים הגופניים הדרושים למילוי העבודה, את הסיכונים אשר בה, ואת החיובים הנפשיים והחברתיים שלה.

במקביל לאיבחון של מקום־העבודה צריך לבוא האיבחון הרפואי הרגיל של מצב־בריאות העובד, כולל תכונותיו האישיות הגופניות והנפשיות.

משתי הפעולות הדיאגנוסטיות האלה נובעים התפקידים הספציפיים של הרפואה התעסוקתית:

ייעוץ למקומות־עבודה לסילוק סיכוני בריאות. סילוק זה הוא לרוב הנדסי.

ייעוץ למקומות־העבודה ל עבודה פיזיולוגי, למניעת גיוון מוקדם, להעלאת פריון דה.

ביצוע בדיקות התאמה ל חדש, לעובד העובר מתחנה אחת לתחנה אחרת, לעובד לעבודה אחרי מחלה או תאונה. „התאמה" היא בין עבודה ו וכוללת לא פעם עצה, על בתנאי־עבודה, שינויים בכלים או במכונות, במטרה לסלק בלתי־פיזיולוגיות: בכלל או מתאימות, בגלל תכונותיו של המועמד לעבודה. מכאן יש לראות פעולה זו גם שיקומית.

ביצוע בדיקות תקופתיות: גילוי מוקדם של שינוי אותו, בין אם למצב משתנה ע"י העבודה ובין אם לא.

מהסבר דלעיל ברור, ש המתוארת נהפכת למעשה שיקומית, במקרה בו עובד ועבודה צריכה להתח בעל מיגבלות תיפקודיות. שיקומית זו מגיעים עם הזכר לצות בנוגע לשיקום רפואי, מקצועי ושיקום סוציאלי. לות כשלעצמה, ניתן לראות קום נפשי", ז. א. הבאה לגישה חיובית לגבי מיגבל לרצון להגיע לניצול המירבי שורים הקיימים.

עיון בתחלואה של אוכל עובדים במקום עבודה מסו אחת מהשיטות לניצול מידע לצרכי מניעה עיון זה בהיעדרות העובדים גם את ההבנה במצב מקום־העבודה או בתוך דים.

השתתפות בפעולה חינו חית, אשר מטרתה, שמיר של העובד, משלימה את ואת הפעילויות אשר רופא התעסוקתי, או הרוצה למלא תפקידים של רופא תעסוקתי.

מהעמדה הדברים בצורה שקיימים יחסי־גומלין בין השפעות הסביבה בריאות העובד — כשלי לה המבוגר בעבודה — ו עות הסביבתיות במשפחה בכלל — בהם כלולים שני הגורמים של חיי האדם (הלילה).

צורת ארגון שרות ה

לכן נשאלת שאלה אירגו רית: האם יש לארגן את הרפואה העיקריים, לפי דים (משפחות), או לפי עבודה? יש דוגמאות לשתי בעולם, ולכל אחת היתרונות רונות שלה. ההכרעה תיפול להתפיסות ממשלתיות ובהתא המקצועית של עובדי־הרפואה הרפואה השונים. אם מסתכ עון הבסיסי, שכל אדם אחד, המרכז את כל בריאותו, אשר מכיר בה הוא חי, במשפחה ובקה לל — נגיע למסקנה ברור המידע הרפואי חייב להיות רופא זה. הוא גם יהיה יספק לרופאים מקצועיים, את המידע הבסיסי על הרקע בתו וינצל את היעוץ המק מיוחד — המבוסס בטכני התמחות בטכניקות מיוחדו בכות — לצרכי טיפולו כולו ובתוך סביבתו. אך מידע זה על הסביבה יכול ידיעות מספיקות על סביבת של כל חולה.

הדבר הזה אפשרי בשלב של התיעוש כשהוקמו שיכונ דים מסביב למפעלי־התעשיה לים. גם בארץ הכרנו מצב זה במקומות־עבודה, כמו ב„ חיפה, במפעל חברת־החשמ ריים ובמפעלי ים־המלח. לום זו היא כיום נדירה, ול לחפש פתרונות אחרים.

שירותי רפואה תעסוק

התנאים אשר שירות רפו לתי ותעסוקתי כזה צריך למ

הטיפול הרפואי בכל מרוכז בידי רופא אחד, אשר כל המנגנון הנחוץ בשירותי קהילתיים.

רופא זה וצוותו חייבים מעורבים די הצורך ביסודו את התעסוקתית. ההיבטים איים, החברתיים והמשפטיים

לרשות צוות הרפואה ה יעמדו מומחים ברפואה ה אשר ביכולתם לספק מידע על מקומות־עבודה מסויימים. מומחים אלה גם לבצע פעולו רה האיבחון במקומות־העבוד הצורך. במיוחד הם נחשבים חים לאיבחון וטיפול במחלו נגרמות ע"י העבודה.

פעילות הרופא התעסוקתי היא במקומות־העבודה. ה מבצעים את החקר האפידמ ולוגי של מצב בריאות של העוב מקומות־העבודה השונים. ה קובעים ולרוב גם מבצעים, פיקוח הרפואי התקופתי על דים, לפחות על אלה אשר תוך סיכון ידוע ומוגדר.

הרופא התעסוקתי הוא הפו מיפעל, הוא אשר יש לו קש גון הניהולי שלב המפעלים. להשתמש בקשר זה לצרכי תנאי־עבודה כלליים ואישיים אימים לשמירת בריאותם של דים בכלל ושל עובדים בתח כים, עובדים בסיכון מיוחד בפרט.

החשובה ביותר לבריאות ה עבודה בקהילה היא התקשו הדוקה בין שני מרכיבים הרפואה: הרבת מידע רפואי הכיוונים צריכה להבטיח טיפוליות לבני הסביבה. בני־אדם. המתחייבות מסויד תקשורת תקינה צריכה לשמש עת כפילויות. בעידן הרפוא בורית הזבה, שהקשורת יישום הדדי סדיר של הפעי רפואית במקום־העבודה ורופא־המשפחה או הקהילה גישה.

ניתן לציין, שהשירותים ל תעסוקתית בארצנו, ע"י פת־חולים פועלים בכיוון לעיל ותפקידיהם לצעוד במשו שגת היעד: הגשת שירות קהילתי כולל לכל אזרח במד

פעילות ספורטיבית לשיפור הכושר הגופני

על פעילות ספורטיבית מגוונת לשיפור הכושר הגופני ממליץ „צבר" (צעיר, בריא רענן) הגוף לפעילות ספורטיבית עממית הפועל ליד „רשות הספורט".

השהיה השתפר את כושרך הגופני אב תשהה ברציפות לפחות 15 דקות, שהיה איטית וקלה. אם תהיה מעוניין בשהיה קצרה אך מהירה יותר, ההליכה ומתגברת.

רכיבה אופניים מתונה יכולה להיות בגדר פעולה גופנית נעימה, אם תיעשה ברציפות, במשך 30 דקות, בתנאי שטח ונוף משתנים.

אם הינך מעוניין להתעמל כדי לשפר את כושרך הגופני, תוכל להשתמש באחת מהשיטות הבאות:

שיטת האימון המחזורי. בשיטה א, בה תוכל לפעול באורח עצמי, עליך לחזור ולבצע מחזור תרגילים במשך זמן הולך ומתקצר, ע"י הגדלת העומס או ע"י הגדלת מספר החזרות על תרגיל מסוים. בשיטה זו תוכל לפתח מרכיבים שונים של כושר גופני, נוסף לפיתוח מערכות דם־לב וריאות, כגון כוח וסיבולת שרירים, מהירות ועוד. משך האימון הוא קצר ביותר (כ־20 דקות) ולמרות זאת מושגות תוצאות טובות הודות לרציפות האימון. כן מופעלות לסירוגין קבוצות שרירים שונות.

השיפור במצבך הגופני יכול לבוא לידי ביטוי ביכולתך לבצע מספר רב יותר של תרגילים חוזרים בזמן מסויים (למשל, מספר רב יותר של עליות על הכסא במשך 60 שניות), או בצוע מספר קבוע של תרגילים בזמן קצר ככל האפשר. באימון מחזורי יש להימנע מחזרות של לפחות כ־30 פעם בתרגיל אחד. עם התקדמות באימון, ניתן לקיים יותר מאשר מחזור אחד בזה אחר זה.

שיטת התעמלות המשקולות

סוג התעמלות זה תורם להיקף, כוח וסיבולת השריר כאחת. האימון בשיטה זו מותאם לצורכים האישיים של כל מתאמן, ומתבצע תוך התגברות על כוחות מתנגדים הולכים וגדלים, החל ממשקוליות יד קטנות ועד למשקולות המקובלות בספורט הרמת המשקולות. הגדלת ההתנגדות עשויה להיגרם ע"י הגדלת המשקל המורם או ע"י הגדלת מספר החזרות על תרגיל מסוים. הגדלה רצויה של מספר החזרות היא בין 12 ל־30 פעמים. הגדלת המשקל המורם צריכה להיות הדרגתית, ובשום מקרה אינה צריכה לעלות על 5 ק"ג לגבי קבוצת שרירים מסוימת. אימון נכון, שמטרתו העיקרית היא פיתוח כושר גופני ולא הגדלת היקף השרירים בלבד, תורם במידה מסוימת גם למערכות לב — דם — ריאות. תוכל לפעול בשיטה זו במכוני כח, או בעצמך, לאחר שתיוועץ באנשי הדרך־גופני.

פעולות גופניות אחרות

משחקי כדור, משחקי מחבט, מחול, רכיבה על סוס. לא רק באמצעות הפעילויות המנויות לעיל, תוכל לקיים פעילות גופנית נאותה. הפעילויות הבאות ערכן שמור בצידן, (אם כי לא תמיד הן יעילות לפיתוח כושר־גופני כאלה שצוינו קודם לכן), והן משלבות פעילות גופנית עם פעילות חברתית נעימה, התורמת לבילוי נאות בשעות הפנאי במסגרות קבוצתיות של בני־גיל ומין

התרגיל	זמן בשניות
1. עליה על כסא נמוך וירידה ממנו	60
2. החלפת רגלים בדילוגים ממצב שכיבת סמיכה	60
3. כפיפות מרפקים בתליה	ללא הגבלת זמן
4. קימה משכיבה לישיבה	60
5. ניתורים עם משקוליות	30
6. כפיפות מרפקים עם משקוליות	30
7. כפיפות ברכיים עם משקוליות	30
8. ירידות מעמידה לסמיכה	60
9. סמיכה על מקבילים, שקיעה ויישור מרפקים	ללא הגבלת זמן

דומים, או במסגרות משפחתיות, עם או בלי יסודות תחרותיים. תחושה נעימה זו מניעה רבים לשוב ולחזור לפעילות זו שוב ושוב, ברצותם לחזור על החוויה הנעימה הכרוכה בפעילות.

משחקי כדור ומחבט. בפעילויות אלה נכללים משחקי כדור נמרצים הכרוכים במגע גופני וכושר גופני מעולה יותר, כדורגל, כדורסל, כדוריד. אלה דורשים מסגרת קבוצתית גדולה יותר ומיתקנים יותר משוכללים, יחסית. אם הינך בקבוצות הגיל עד 30, עשויות פעולות אלה להתאים למרצך וליכולתך. אם הינך מעל גיל 30, רצוי שתעסוק בפעילויות אלה אם התמחית בהן בקבוצת הגיל הקודמת וקיימת כושר גופני תקין, ולא — רצוי כי תפנה לפעילויות גופניות אחרות המפורטות בחוברת זו. שהן פחות נמרצות ואשר בהן תדירה פחות חשוף לפגיעה. תוכל להתאים משחקים אלה לגילך ולכושרך, ע"י פעילות חפשית בקט־רגל או משחק זוגות־שלשות על לוח של אחד.

משחקים מתונים יותר, המתאימים לכל קבוצות הגיל, הם משחקים המופרדים ע"י רשת — כגון טף, או שהיסוד המאפיין אותם הוא המחבט — כטניס, טניס שולחן, טניסקס, נוצית, וכדומה. משחקים אלה מצויינים למבוגר הרוצה בפעילות נעימה ומתונה יחסית, שסיכויי ההיפגעות בו מעטים.

מובן, כי כדי להגיע להפעלה נאותה של מערכות לב — דם — נשימה, יש צורך בזמן ממושך יותר של פעולה (רצוי לפחות 30 דקות ברציפות, אך לרוב גם יותר). רובם של משחקים אלה מאפשר גם פעילות כאשר שטחי קרקע מיוחדים כלשהו עם צינורות וחבל (במקום רשת) משמשים כמגרשי כדורעף וטניס־קס. חלקם נלמדים בקלה, וניתן לשלוט בהם תוך זמן קצר ביותר; יתרון נוסף — קל למצוא בני־זוג או חברים למשחק, בזוגות ובקבוצות.

משחקי גופש אחרים הם רבים ומגוונים: משחק המחבטים („מטקות") משחק „בר־בולי", בו חובטים במחבט בכדור הקשור לחוט גומי המחובר לבסיס, המחזיר את הכדור אליך; משחק „סדר בולי" בו חובטים במחבט בכדור טניס או ביד בכדורעף הקשורים בחבל למוט גבוה — כנגד יריב החובט בכוח נגדי; אם תוכל, הצטרף למועדון הגולף שיאפשר לך משחק חביב ומעניין, וגם הליכה ממושכת בחיק הטבע. ועוד פעילויות רבות אשר עיקרן הפעלת הגוף תוך תחירה לאתגר מסויים. הציוד לחלק ממשחקים אלה, ביחד עם חוברת הדרכה מתאימה מצוי למכירה בחנויות ספורט.

פעולות ספורט ימיות שונות הן בעלות ערך רב להפעלת הגוף. בחתירה במשוטים רגילים בסירות קיאק וקאנו, בסירות מירוץ, בחתירה ובמפרשיה — מופעלים אברי הגוף.

פעולות קרב מגע — בעיקר ג'ודו וקראטה — אף הן בעלי ערך רב לפיתוח הגוף ולקיום כושר־גופני תקין. רבים הם המבוגרים שהתחילו לעסוק בפעילויות אלה בקבוצות הגיל עד 40.

מחול — על סוגיו השונים — הוא בעל ערך רב לאיזון נאות של פעולת גופך. בין אם יהיה זה מחול בין או פס, מחול עם ישראלי או במחולות עמים — בכל אלה קיימת פעילות גופנית רבה ומגעים חברתיים נעימים מלאי חוויות חיים. פעילות סדירה הכוללת הפעלה רצופה ואינטנסיבית של גופך במשך 30 דקות לפחות, (רצוי אף יותר) תתרום רבות להשגת הכסרה.

רכיבה על סוס — ואפשר לך יציאה נעימה לחיק הטבע מלווה במאמץ גופני הקיים אצל כל רוכב. הכלכולים העובבים בתנועות גופו על הסוס והשליטה בו, איזון גופו של הרוכב ושמירה שיווי משקל מתאים, מעמיקים את החוויה ואת ההישג. אם תרכב במשך 30 דקות ברציפות, תגיע לפעילות נאותה ורצויה.

מן הראוי לחזור ולהדגיש, שכל הפעילויות המנויות לעיל הן תירביות והשובות להשגת המטרות המצויינות בראש חוברת זו. עם זאת, רק בפעולה סדירה ורצופה, על בסיס יומי או שבועי במשך כל השנים, שתהיה משולבת בפעילות אירובית — תוכל לודא שיפור ממשי של כושרך הגופני, וקיומו התקין כנכס בר־קיימא.

כיצד להתגונן מפני מחלות זיהומיות של המעיים

בארץ שאקלימה סובטרופי, נפוצה מאד בישראל מחלות זיהומיות של המעיים, מחלה זיהומית של הבב"ים היא מחלה מידבקת, המועברת מאדם לאדם או מחיה לאדם, בעיקר באמצעות מזון, שזוהם בגורמי המחלה. הסימנים עלולים להיות שילשולים, כאבי־בטן, חום גבוה, הקאות, יציאה דמית, אובדן נוזלים מן הגוף והתשישות רבה. בעיקר מסוכנות מחלות אלו לילדים רכים, לחולים כרוניים וכן לקשישים. אלה, גופם חלש ובעל כושר התנגדות ירוד יותר ואפילו מחלה זיהומית קלה של המעיים, עלולה להיות בשבילם בבחינת „הקש השובר את גב הגמל". לכן גם רבים ביניהם יותר מקרי המוות ממחלות אלה.

היקף התחלואה במחלות המעיים הזיהומיות

נתונים מן השנים האחרונות מראים, שבמרפאות קופת־חולים בלבד, ביקרו קרוב לחצי מליון חברים לשנה בגלל מחלות זיהומיות של הקיבה והמעיים. הסטטיסטיקאים אומדים, את מספר הסובלים מאירועים קלים יותר של זיהומי מעיים, שהסובלים מהם אינם פונים למרפאה, בכשניים וחצי מליון! מחלות המעיים הקשות כגון: הדיזנטריה החיידקית, טיפוס המעיים, הפרה־טיפוס וכן הסלמונלוזים ודלקות המעיים, נפוצות בכל רחבי הארץ בין כל שאר שכבות האוכלוסיה, אם כי נפיצותן רבה יותר בין אוכלוסיות בעלות תודעת־בריאות רופפת יותר ובין אלה, שאינם רגילים לתנאי הארץ כגון: עולים חדשים ותיירים.

לעתים קרובות נושאות אצלנו מחלות המעיים הזיהומיות אופי של התפרצויות המוניות. רבות מהן מקורן במוקד זיהומי יחיד ומסויים, כגון: מטבחים של מסעדות, בתי־מלון, אולמי אירועים וכן חדרי־אוכל בקיבוצים ובבתי־ספר. נתונים, שנלקטו מפרסומי משרד הבריאות, מלמדים אותנו, שב־28 התפרצויות של הרעלות וזיהומי מעיים, שאירעו במשפחות או בחגיגות משפחתיות, נפגעו 311 אנשים. ב־11 התפרצויות זהמות, שהיו בחדרי־אוכל של קיבוצים, נפגעו 588 אנשים וב־14 התפרצויות, שאירעו בחדרי־אוכל אחרים, נפגעו 770 אנשים. המזונות החשודים היו: בשר, מאכלי בשר דגים אצל כ־780 נפגעים, עוגות ומאכלי חלב אצל כ־300 נפגעים ותפריטים מעורבים אצל כ־670 נפגעים. הנתונים הללו אינם מלמדים על היקף התחלואה הארצית במחלות מעיים זיהומיות. הם הובאו אך ורק כדי להצביע על אופיה המוקדי של הבעיה, היינו, שמקור המגפה מסויים ומוגדר היטב, עלול לסכן בבת־אחת ובאופן פתאומי מספר גדול של סועדים. זוהי תופעה, שיש לה השלכות חשובות ביותר על דרכי המניעה של המחלות הללו, הן לחיוב והן לשלילה.

הנתונים מדברים בעד עצמם. אם נחשב את הסבל, את עירעור הבריאות בכללה ואת כל ההשלכות הכלכליות, החברתיות, הלימודיות והמשפחתיות, שיש לתחלואה כה נרחבת, לא יקשה לנו להשתכנע כי אכן ראוי כל מאמץ כדי לצמצם את ממדי התופעה.

לכאורה, אין המלחמה במחלות המעיים הזיהומיות צריכה להיות קשה במיוחד. אנו מכירים את גורמיהן ואת נסיבות התפשטותן ושמירה על כללי היגיינה פשוטים ויסודיים עשויה להגן עלינו מפניהן. אולם, הבעיה כולה קיימת, ובצורה חריפה, רק משום שמרבים כל־כך להתעלם מן המידע הרב, שצברו אנשי המדע והמחקר ולזלזל בהפעלת חוקי ההיגיינה הנובעים ממידע זה.

אולם, קודם שנדון בחוקים אלה, נרחיב קצת את הדיבור על גורמי מחלות המעיים הזיהומיות ונלמד את תכונותיהם.

הגורמים למחלות זיהומיות

המחלות הזיהומיות של המעיים, נגרמות ע"י מיקרואורגניזמים פתוגניים (היינו, גורמי מחלות), החודרים לגוף בכמויות ניכרות, בדרך כלל, יחד עם המזון בעת האכילה. המיקרואורגניזמים הם יצורים זעירים ופשוטים במיבנם ולמעשה, ספק צמחים ספק בעלי־חיים. גודלם נמדד במיקרונים (חלקי האלף של המילימטר) ועד לכמה מילימיקרונים — (חלקי המיליון של המילימטר). בהיותם חסרים מערכות־עיכול מפותחות זקוקים המיקרואורגניזמים ל„מארחים", היינו, לבעלי־חיים מפותחים יותר, כדי לקלוט מהם את החומרים הדרושים להם למחייתם. ואמנם, מרבית המיקרואורגניזמים שאנו מכירים חיים בתוך התאים והרקמות השונות של מארחיהם וניזונים מהם. מחוללי מחלות המעיים מוצאים להם תנאים נוחים למחיה ולהתרבות דווקא בדרכי העיכול, ובעיקר במעיים, ושם גם באה השפעתם המזיקה לידי ביטוי בסימני המחלות, שהזכרנו. בדרך כלל, נובע ניזוקם מן הרעלנים (טוקסינים), שהם מפרישים לתוך דמו של ה„מארח" אותם, אך יש מהם, כגון: הסלמונלים למיניהם, המסבים נזק ישיר לרקמות בתוכן הם שורים, בגורמם כיבים, שיטפי דם וכו'.

הנפוצות שבין המחלות הזיהומיות של המעיים של השילשולים (החמורים פחות והחמורים יותר), הדיזנטריה החיידקית הדיזנטריה האמבית, הטיפוס והפרה־טיפוס ודלקות המעיים והקיבה. יש גם מחלות חמורות, כגון שיתוק ילדים ומחלות הבוטוליזם, שאינן ב...ת מעיים (הן באות לידי ב... ב...קים חמורים למערכת העצבים, אך ...הן חודרים לגוף דרך הפה ומתיישבים בשלב מסויים גם במעיים, ומבחינה דרכי ההידבקות בהן, יש להתייחס אליהן כמו אל המחלות הזיהומיות של המעיים. במסגרת זו, יש לכלול גם הרעלות מעיים הנגרמות ע"י בליעת חומרי רעל שונים, כגון: כימיקלים, חומרי הדברה חיטוי, נפט וכו', שמספרן גובר והולך עם התרבות השימוש בחומרים אלה בקרב כל שכבות האוכלוסיה.

החוקרים מחלקים את המיקרואורגניזמים לחיידקים, לנגיפים, לטפילים חד־תאיים (פרוטוזואה).

סכנות הזיהום מחיידקים

החיידקים הם יצורים חד־תאיים זעירים ופשוטים, שגודלם נמדד במיקרונים (אלפיות המילימטר), ואת רובם אפשר לראות במיקרוסקופ אופטי רגיל. הם מתרבים ע"י התחלקות לשניים, ושיעור התרבותם מהיר בהיקפו. בתנאים נוחים עשוי חיידק אחד להפוך „אב" למיליארדים צאצאים תוך יממה. כתוצאה התרבות זו, הוא ההופך גם פלישה קטנה מדים של חיידקים לגוף, לאירוע שיש בו סכנה לבריאות. ככל שרבים יותר החיידקים כן גדל ניזוקם המשותף.

החיידקים חיים ומתפתחים בריקמות הגוף ה„מארח", אך יש מינים רבים המסוגלים להתקיים ואף להתרבות, גם מחוץ לגוף החי (בהפרשות או במעבדה).

מבחינת סכנתם לבריאות נחלקים החיידקים לשתי קבוצות עיקריות: לשפירים, היינו לאלה שאינם גורמים מחלות, ולמחוללי־מחלה (פתוגניים).

החיידקים השפירים (שהם רוב החיידקים) חיים בשיתוף פעולה מבורך עם גוף המארח שלהם. הם ניזונים מחומרים אורגניים ומבצעים פעולות כימיות וביולוגיות חשובות ביותר, בלעדיהן לא יכלו החיים להתנהל במסלולם המוכר לנו. מהם עוזרים בפירוק המזון במעיים ומהם אף מייצרים ויטמינים שונים (B וK). חיידקים אחרים, החיים לאו דווקא בגוף האדם, ממלאים תפקיד נכבד בתהליכי התסיסה (יין, שיכר וכו') ובתהליכי החמצת החלב (לבן, שמנת גבינות).

החיידקים הפתוגניים לעומתם, מתקיימים כטפילים באדם ובבעלי־חיים אחרים — מנצלים את גופם של מארחיהם וגומלים להם מחלה תחת טובה.

ראוי לדעת, שחלוקת החיידקים לשפירים ולפתוגניים איננה חלוקה קבועה; בתנאים מיוחדים עלולים החיידקים השפירים שבגוף להפוך את עורם וליהפך לפתוגניים. בעיקר צפוי הדבר לקרות כאשר נחלש כוח ההתנגדות של הגוף, כגון בעת מחלה, בעת תשישות מחמת גיל, או כתוצאה מפלישה רבתי של חיידקים פתוגניים מבחוץ.

רוב החיידקים הפתוגניים המוכרים לנו אוהבים חום בינוני ומתפתחים היטב בטמפרטורות הנעות בין 25 ל־45 מעלות צלסיוס, היינו, טווח הכולל את חום הסביבה המקובל של האדם, הרתחה, כלומר טמפרטורה של 100 מעלות צלסיוס, משמידה את רובם. טמפרטורות נמוכות (למטה מ־10 מעלות צלסיוס) משתקות את פעולתם של החיידקים, אך אינן משמידות אותם. ברגע ששב החיידק ונקלט לטמפרטורה נוחה לו הריהו חוזר לפעילותו הנורמלית. תכונה זו חשובה משום שרבים סבורים (בטעות), שהמקרר הוא מעין קוטל־חיידקים וכל מזון שנשמר בו הריהו חופשי, מחיידקים, כאילו עבר־הרתחה. לא מעט הרעלות־קיבה אירעו מאמונה זו.

בתנאים קשים מסוגלים מינים מסויימים של חיידקים ליהפך לנבגים (ספורות), שהם מצב של התקיימות מות בו אינם ניזונים, אינם מתרבים ואינם מגלים כל פעילות. החיידקים מסוגלים להתקיים זמן רב מאד בצורת נבגים גם בתנאים של יובש קיצוני, חום גבוה, קור עז וכו'. כאשר מוצא נבג תנאים מתאימים (כגון במעי אדם או בעל־חיים) הוא הופך לחיידק פעיל העלול לסכן את בריאות מארחו. תכונה זו של רבים מן החיידקים מחמירה את סכנתם ומקשה על ההתגוננות בפניהם ומדגישה את חשיבות מקורותיו הנקיים של המזון.

את המחלות הזיהומיות הנגרמות ע"י חיידקים פתוגניים מרפאים בעיקר באמצעות תרופות שונות, כגון: תכשירי סולפה ותרופות אנטיביוטיקה. הגוף עצמו מתגונן בפני החיידקים בצורת תאי הדם הלבנים (הכדוריות הלבנות) וע"י יצירת נוגדנים ספציפיים לכל חיידק.

הקבוצה החשובה ביותר של חיידקים גורמי מחלות זיהומיות של מעיים מבחינת היקף התחלואה, היא קבוצת חיידקי שיגלה, הגורמים את הדיזנטריה החיידקית. חיידקי השיגלה מתרבים בעיקר במוצרי חלב ובשר, בשומנים שונים ובמיונית. שניה בחשיבותה מבחינה זו היא קבוצת חיידקי הסלמונלה, המונה מאות רבות של זנים. זן אחד של הסלמונלה גורם את מחלת טיפוס הבטן ושני זנים גורמים את מחלת הפרה־טיפוס. הזנים האחרים גורמים את מחלת הסלמונלוזיס, שהיא מחלת מעיים קלה יותר, אך נפוצה ביותר. מטרידה וגורמת סבל רב. לגבי קבוצות־גיל מסויימות, אף מסוכנת. הנתונים מראים ש־5% מן החולים שהם למעלה מגיל 65 או למטה מגיל שנתיים עלולים למות בה. עובדה זו חוזרת ומבליטה לנו היטב את פגיעותן של קבוצות גיל אלו. גם חיידקי הסלמונלה מצויים בעיקר בבשר בקר ועוף ובמוצריהם וכן בחלב ובמוצריו ובביצי עופות וברווזים.

בקרב הילדים רבים הם זיהומי דרכי העיכול הנגרמים ע"י חיידקי האי־קולי, הגורמים שילשולים, כאבי בטן ואף דלקת ריאות, דלקת קרום המוח ומחלות אחרות.

חיידק נוסף חשוב, הוא הסטפילוקוק אאורוס, שאלימותו רבה במיוחד בגלל הרעלנים החריפים שהוא מפריש. מוצרי ביצים המוגשים בצורה מיוגית, מוצרי חלב, שזוהמו בידיים וכן מאכלים בלתי מבושלים, עלולים להחדיר את החיידק המסוכן הזה לדרכי העיכול.

חיידק מסוכן ביותר (אם כי למזלנו נדיר) הוא חיידק הנקרא קלוסטרידיאום בוטולינום, המצוי בדרך כלל בקופסאות שימורים (בשר ואף ירקות), שלא הוכנו כהלכה. חיידק זה מפריש רעלן מסוכן ביותר הגורם שיתוקים ואף מוות. חשוב ביותר להדגיש שנבג החיידק והרעלנים שלו אינם מושמדים בבישול ובהרתחה רגילה. כל קופסת שימורים שמיכסיה התנפחו יש לראות אותה כאילו היא נגועה וחובה להשמידה!

נגיפים וטפילים חד־תאיים

אלה הם הקטנים שבין המיקרואורגניזמים מחוללי המחלות ואורכם נמדד במילימיקרונים (אפשר לראותם רק באמצעות מיקרוסקופ אלקטרוני). מיבנה גופם פשוט מזה של החיידקים והם אינם יכולים להתקיים מחוץ לתא החי.

הנגיפים החודרים לתא המארח, מתפתחים בו, משעבדים את המנגנון התורשתי שלו, הורסים אותו ופושטים על התאים הקרובים, תוך הפרשת רעלנים שונים הפוגעים במערכות גוף שונות. כיום, ידועים למעלה מ־500 נגיפים שונים, שחלקם גורמים מחלות קשות לבעלי־חיים ולצמחים. הנגיפים אינם מושפעים (כמעט) מאנטיביוטיקה והגוף נלחם בהם ע"י הנוגדנים שהוא יוצר כתגובה להופעתם. בדרך כלל, אין הנגיפים גורמים מחלות מעיים ספציפיות, אך כמה מן המחלות כמו שיתוק ילדים, מחלות מסויימות של דרכי הנשימה וכן דלקת־כבד זיהומית, נגיפיהן חודרים אל הגוף דרך הפה, באמצעות המזון ומערכת העיכול ובשלב מסויים הם גורמים אף סימנים של זיהום מעיים.

אלה הם הגדולים שבמיקרואורגניזמים הפתוגניים. הם מסוגלים להתנועע בעזרת ע"י „זיזים" שהם מצמיחים מגופם וחלקם אף מתרבה התרבות מינית. כמה מהם פוגעים באדם והם מתקיפים מערכות גוף שונות. החיידקים והנגיפים פוגעים באורגניזם של המארח שלהם ובעיקר באמצעות הרעלנים שהם מפרישים. הפרוטוזואות, לעומתם, ניזונות מרקמות המעיים, פוצעות אותן וגורמות כאבים זיהומיים. הפרוטוזואה הפוגעת במעיים היא האמבה.

החשובה בין האמבות היא האמבה מסוג אנטאמבה היסטוליטיקה, הגורמת את מחלה הביציים הנפוצה — הדיזנטריה האמבית (אמביאזיס). אמבה זו ניזונה מדופן המעי הגס מן הכדוריות האדומות שבדם. בתנאים בלתי נוחים לה הופכת האמבה לכיסית (ציסטה) בעלת קרום קשה ובצורה זו היא עשויה להתקיים בתנאים קשים גם מחוץ לגוף במשך תקופה ארוכה. בתנאים מתאימים, כבתוך המעיים, היא שבה ומתפתחת לאמבה רגילה.

האמביאזיס היא מחלה מתישה ומתישה המלווה שילשולים וכאבי בטן ואצל תינוקות היא עלולה לגרום תופעות קשות ביותר המחייבות טיפול מיידי. הטיפול הוא בעזרת תרופות שונות.

זילזול ברחיצת ירקות, ובעיקר ירקות עליים, הוא הגורם העיקרי להידבקות באמבות.

במסגרת דיון זה על מחלות מעיים זיהומיות, נכללות גם את ההרעלות הנגרמות על־ידי תכשירי הניקוי, החיטוי וההדברה המקובלים במשק הבית. תכשירים אלה הם למעשה, רעלים, ומהם אף רעלים חריפים, שנועדו לקטול בעלי־חיים בלתי רצויים שחדרו לבית ולמטבח.

חדירת תכשירים אלה למערכת העיכול או לריאות האדם, עלולה לסכן את בריאותו ולעתים אף את חייו. עם זאת, אין משק הבית המודרני עשוי להתנהל כראוי בלי התכשירים הללו וצריך איפוא, לדעת כיצד להשתמש בהם ואיפה לאחסנם.

הנפט, המשמש כל־כך הרבה צרכים במשק הבית, הוא מוצר מסוכן. הנפט מוחזק, לעתים בבקבוקים, ששימשו קודם־לכן כלי־קיבול ליין או למיצים — נוהג העלול להכשיל את מי שאינו מודע לכך. ביחוד נפגעים משתיית נפט, ילדים קטנים, הלוגמים אחרי שתייה וכל בקבוק המלא נוזלים הנקרה על דרכם טוב בעיניהם, לרוות בו את צימאונם. ואמנם מונה הסטטיסטיקה של מקרי הרעלות, מקרים רבים של דלקת־ריאות אצל ילדים, כתוצאה משתיית נפט, ומהם כמה מקרים, שנסתיימו במוות.

דרכי ההגנה מפני מזיקים

כבר אמרנו בתחילת דברינו שההגנה על מערכת העיכול מפני מזיקים שונים, אינה משימה קשה במיוחד, ובידי כל אחד מאתנו ישנם, למעשה, כל הכלים הדרושים לו, כדי להצליח בה. ראשית דבר, יש לדאוג לכך, שלא ייכנסו למטבחינו מזונות מזוהמים או מקולקלים. במלים אחרות, עלינו להבטיח, שמקורות האספקה שלנו, היינו, חנויות המזון למיניהן, יעמדו על רמה היגיינית נאותה. חלקה של עקרת הבית, בהעלאת רמתן התברואתית של חנויות המזון הוא חשוב ביותר. הדבר היעיל ביותר, שיש בכוחן של עקרות הבית לעשות, כדי להשיג לבני ביתה מצרכי מזון נקיים ובריאים, הוא פשוט להימנע מלקנות בחנויות מזוהמות ומלוכלכות. חנויות אלו מעידות, שבעליהן אינם מודעים לענין נקיון המזון, או שהם מזלזלים בשמירה על רמה תברואתית נאותה של החנות ואפילו אם מגיעים אליהן מצרכי מזון במצב תקין, הם עלולים להיזהם ולהתקלקל בחנויות עצמן. בעל חנות מזון, המזלזל במצרכי מזון שהוא מופקד עליהם, גם לא יקפיד ביותר לקנותם דווקא מיצרנים וספקים מהימנים, שהוא יודע עליהם שהם נמצאים תחת פיקוחם של שלטונות הבריאות. הוא יתיר לעצמו להזדקק למקורות מפוקפקים ולהכשיל בכך את קוניו.

כבר אירעו מקרים לא מעטים, שעקרות־בית בעלות יוזמה הטילו חרם על חנויות מלוכלכות ולא חזרו בהן עד ששינה בעל החנות את דרכו ושיפר את רמת הנקיון והאיחסון בחנותו.

הטיפול הנכון במזון מרגע הגיעו הביתה ועד הגשתו לשולחן, הוא בודאי בתחום אחריותה הבלעדית של עקרת הבית (או מי שעוסק בבית בהכנת המזון) וקשה להדגיש את חשיבותו של שלב זה למען שלומם של הסועדים על שולחנה.

עקרונות השמירה על המזון במטבח כוללים את ההפרדה בין מזון נקי (מעובד וארוז) לבין מזון שטרם הוכן לאכילה ע"י ניקוי או בישול (מיני בשר חי ירקות ופירות). את הטיפול במזון בידיים נקיות ואיחסונו בכלים נקיים ומוגנים מפני חדירת בעלי־חיים שונים. קירורו בטמפרטורות מתאימות, אכילתו בידיים ובכלי־אוכל נקיים, הקפדה על נקיון המטבח בכללו, לרבות פחי־אשפה, התזנר וכו' השמדת חרקים ומכרסמים גם באמצעות חומרי הדברה.

השימוש בחומרי־הדברה מחייב זהירות רבה מחמת רעילותם. יש לנהוג בדיוק בהתאם להוראות המצורפות לכל תכשיר. רוב מקרי ההרעלה מתכשירי־ההדברה נובעים משימוש־איחסון פסולים. רבים מחזיקים אותם במטבח, בין בקבוקי השמן, המיץ, החומץ וכו' ולעתים אף בכלים דומים. יש להוציא מן המטבח כל תכשיר, שאינו שייך להכנת המזון ולאחסנו בארון, שאפשר לסגרו על מנעול וגבוה מהישג ידו של ילד.

מניעת זיהומי מעיים מותנית כמובן עם להלוטין בהתנהגותו של הפרט. שמירה על כללי ההגיינה של המזון תאפשר לכל אדם להפיק מן האוכל את מלוא התועלת והתענוג בלי לחשוש מפני מחלות מעיים, כאבי בטן או שילשולים מתישים.

השומרון קורא לך!

הצטרף גם אתה אל רבבות הצועדים המביעים את זיקתם ליהודה ושומרון

הצעדה על השומרון תתקיים בחול־המועד פסח, חג הגאולה והחרות, בימים י"ח י"ט בניסן, 30—31 במרץ 1975.

שימו לב לשינויים במסלול ובנקודות ההתכנסות!

דרכי גישה:
כביש נתניה-טול כרם 1 ק"מ לפני ניצני עוז דרומה
כביש כפר סבא — טייבה 1 ק"מ אחרי טייבה מערבה.
הצעדה תתחיל בשעה 11.00 במסלול הבא:

מסלול הצעדה:
יום ראשון — י"ח ניסן, 30 במרץ: אירתח (ניצני עוז), חורשת שער אפרים, 1 ק"מ דרומית לטול כרם, ליד כביש נתניה — טול כרם) עד חניון הלילה בין שופה לסאפרין.
יום שני — י"ט ניסן, 31 במרץ: סאפרין — עד האמפיתיאטרון בעיר שומרון העתיקה.
נקודות הסעה אל הצעדה: ביום א' 30.3.75 ירושלים: 8.00 — רחבת בנייני האומה. 8.00 קרית שמואל. צומת פלמח ניליי. 8.00 — בית וגן, רח' הפסגה 70. 8.00 סנהדריה מרחבה בלוק 103 ליד הבריכה. וכן כפר שפורסם ע"י רכזי השכונה. תל־אביב: 8.30 — רחבת היכל התרבות. 8.30 — אצטדיון הכדורסל יד־אליהו. בני ברק: 8.30 — איצטדיון רמת־גן. 8.30 — אוניברסיטת בר־אילן. חולון, בת־ים: 8.00 — סניף בני־עקיבא, רח' הרצל בת־ים. 8.00 — המרכז המסחרי, רמת־יוסף, בת־ים. פתח־תקוה: 8.30 — רחבת העיריה. 8.30 תחנה מרכזית. חיפה: 8.00 — הדר — בית הכנסת המרכזי. רחוב הרצל. 8.00 — כרמל אחוזה — בית הכנסת המרכזי. אליהו הנביא, שדרות סיני. 7.00 — קרית שמואל — בית הכנסת המרכזי, 7.00 — קרית ים — מועצה־ישנה 7.00 — קרית חיים — קולנוע יובל 7.00 — קרית מוצקין — בית ז'בוטינסקי, בית הכנסת המרכזי. נתניה: 9.30 — ליד תחנת המשטרה. חדרה: 9.30 — ברחבת בית המשפט. צפת: 7.00 — רחבת הדואר החדש, ליד עטרות. טבריה: 7.00 — ליד הדואר המרכזי. אשדוד: 7.30 — רח' המעפילים 21. רחובות: 7.30 — תחנת „אגד" רציף מס' 20. באר־שבע והדרום: 7.00 — רחבת החניה ליד קולנוע „אורות". כפר סבא השרון: 9.00 — תחנת אגד ורעננה — כ"ים.

כמו כן ניתן להגיע ישירות אל נקודת ההתכנסות, אירתח (ניצני עוז) ליד כביש נתניה טול כרם, עד שעה 11.00 בבוקר.

אין צורך בהרשמה מוקדמת

הסעה המרוכזת הלוך וחזור — בתשלום.
— כל צועד מתבקש להצטייד באוכל, 3—1 מימיות, שק שינה וכובע.

אם הינך זקוק למידע נוסף פנה לרכזים האזוריים

גוש דן: מאיר הר־נוי, טלפון 786522. חיפה: מנחם הרסמן טלפון 222040. אשקלון: גלעדה רמלשטיין 7301. באר־שבע: בת אלי 79987. בני־ברק: מרגלית רפאל 789840. בת־ים: דהאן אברהם 87124. הרצליה: אלי שטר 985487. חולון: פישביין נפתלי 858293. ירושלים: ליכטנשטיין יחזקאל 61064. כפר־סבא: משי פלח 35314. לוד: עו"ד משה אפרת 967573. אשדוד: הרב הרי גלינסקי 24075. ...ית: צוקרמן דוד 914808. קרית אונו: פרופ' יצחק לוין 750794. רמלה: שרף שמשון 967028. תל־אביב: אליעד חיים 479883. רמת־גן: קובי הרוביץ 733167. צפת: יונה עמר 30201. קרית אתא: ברסקי 725374. קרית שמואל: 715476. קרית מוצקין: גור 719827. רעננה: יהושע קימלמן 91972. ...וקים: מאיר מייבסקי 83085. נתניה: אברהם גבר 23790. חדרה: נתן גוית 23430. טבריה: יעקב ממן 2256. עכו: סגל 910586. נהריה: רייכנטל 902233. עלמא גליל עליון ציון גידבי 30485. עפולה: יצחק ישי שלום 22193.

הצעדה נערכת באישור הממשלה ובסיומה תגיע לעיר שומרון העתיקה.
הסעה חזרה מובטחת לכל הצועדים.

אוטובוסים למקומות הבאים: משטרת נתניה, רחבת העיריה בפ"ת, אצטדיון יד אליהו בת"א, בנייני האומה בירושלים. האוטובוסים יעברו לדרך שכם הכינוס בניצני עוז ברחבת החניה לרכב פרטי. אם אינך יכול לצעוד, הפגן את הזדהותך עם הצועדים, בוא אל נקודת הכינוס ו/או אל העצרת שתתקיים ביום ראשון בערב (30.3.75) בחניון הלילה בין שופה לסאפרין.

אין כניסה לכל סוגי הרכב הפרטי בשטח הסיור בשומרון העתיקה.
תרום והתרם הנוסף עוצמה לפעולות גוש אמונים.

עלו עלה ונעלה
גוש אמונים
כורש 14 ירושלים טל. 02-231000

אל גוש אמונים רח' כורש 14 ירושלים.
שם ____
כתובת ____
רצ"ב בזה צ'ק/מזומן, ע"ס ____
חתימה ____

עורי תל־אביב נרדמת!
לונה פארק לעיר שוב בא

סבתא, דוד, ילדה וילד, לכולם שמחה רבה.
קרוסלה מסתחררת וגלגל ענק אדיר
מכונית מרוץ דוהרת ורואים את כל העיר
יש כאן שפע מצב-רוח הגרלות והפתעות
מטוסים וקיר המוות, שלל צבעים ושלל אורות.

בואו לבלות בחג הפסח

במוצאי החג 27.3 מצאת החג
יום שישי 28.3 מ־11 בבוקר ✱ מוצ"ש 29.3 בערב
יום ראשון 30.3 מ־11 בבוקר ✱ יום שני 31.3 מ־11 בבוקר
יום שלישי 1.4 מ־11 בבוקר ✱ יום רביעי 2.4 מצאת החג

תחבורה ציבורית הלוך ושוב מובטחת
דן: קוים 28, 47 מהתחנה המרכזית כל 20 דקות.
אגד: קוים 526, 533 הרצליה — תל־אביב — הרצליה

הכניסה לעיר השעשועים חופשית!

...רה תכנית לבניית יחידות דיור בצפת

...בנין ערים מקומית של עיר... החליטה אתמול לאשר תכ... ...ה ל־800 דירות שתיבננה ע"י שיכון עובדים" ההסתדרותית. ...יבנו באזור חמרה במזרח ...בשכונה, שתשתרע על ידי ...ס, על שטח של 125 דונם, ...מוסדות ציבור.

נקנס על תקיפת דודתו

תוקף דודתו נקנס אתמול בבית־משפט השלום בת"א ב־2000 לירות. הנאשם בנימין יפת, בן 24 מת"א, הועמד לדין בפני השופט דוד בר־אופיר.

תיירת מגרמניה מתה מפצעי תאונה

תיירת בת 22 ממערב גרמניה, מריון שניידר, מתה אתמול מפצעיה בבית החולים רמב"ם בחיפה, בעקבות התאונה הקטלנית שאירעה בתחילת השבוע ליד קרית־שמונה.

בית הדין הגבוה לצדק אסר זמנית מימוש החלטת הכנסת למתן הלוואות למפלגות

בית המשפט הגבוה לצדק הוציא אתמול שני צווים על תנאי נגד שר האוצר, המורים לו לנמק תוך 30 יום מדוע לא ימנע מלבקש את אישור ועדת הכספים של הכנסת למתן הלוואות למפלגות.

כן הוציא בית המשפט צוו ביניים האוסרים על מימוש החלטת הכנסת למתן הלוואות למפלגות, עד לסיום בירור ההליכים בפרשה בפני בית המשפט.

ההחלטה מעניינת ויוצאת דופן זו של בית המשפט הגבוה לצדק ניתנה לבקשת שני עותרים נפרדים — עו"ד יהודה רסלר מתל־אביב ועו"ד ש. תמיר שייצג את מפלגת המרכז ה־חפשי.

בעתירה שהגיש לבג"צ לפני כשבוע טען עו"ד רסלר, כי החלטת הכנסה שנתקבלה ברוב של 50 נגד 40, לפיה אין היא רואה מניעה ששר האוצר יבקש מוועדת הכספים של הכנסת לאשר ערבות של המדינה לפרעון החובות המפלגות — אינה חוקית. הוא טען כי לוועדת הכספים של הכנסת אין סמכות לדון במתן ערבויות לפרעון חובות המפלגות וכי הדבר מהווה חריגה מסמכויות שר האוצר והממשלה.

ימים מספר אחרי הגשת העתירה הצטרף לעתירתו של רסלר גם ח"כ יצחק מודעי מהליכוד, שהגיש תצהיר משלו בענין. הוא ציין בתצהירו, כי כתוצאה מהחלטת הכנסת יורוויחו המפלגות ריבית של 50 מיליון ל"י, דבר שהממשלה תאלץ לשאת בו. עוד טען, כי אילו היו מצביעים נס־...

פר הח"כ כנסת בהתאם לדעתם ולא לפי המשמעת המפלגתית, לא היתה ההצבעה זוכה ברוב.

עו"ד שמואל תמיר, שייצג את „המרכז החופשי", טען בעתירה שהגיש, כי בתנאי האינפלציה השוררים בישראל הרי ההלוואה שתינתן למפלגות בריבית נמוכה וללא הצמדה — מתקרבת במהותה למענק, והדבר עומד בניגוד למדיניות הקיצוצים והצמצומים של הממשלה, באשראי ה־בנקאי והגבלת הנזילות הבנקאית.

בעתירה נאמר עוד, כי למפלגות המתכוונות לקבל את ההלוואות, וב־עיקר למפלגת העבודה, יש נכסים חמריים אשר ע"י מכירתם ניתן לכ־סות את העבות.

שר השכון הבטיח להקים 100 דירות בשיכון קרטשינף

מאת סופרנו

שר השיכון, אברהם עופר, בי־קר אתמול, אצל האדמו"ר מקרע־משנוף, בשיכון קרטשניף ברחו־בות.

נלוו אל השר, ראש העיריה מ־שמואל רכטמן, וכן הצוות הבכיר של משרד השכון.

בביקורו אצל האדמו"ר, אישר ה־שר בניית 100 דירות לחסידי ותל־מידי קרעטשניף.

זהו השלב הראשון, של הבניה, שלפי הכוונה לעהיד תכיל מאות של דירות.

השר הבטיח לאדמו"ר שמשרדו יגיש את מלוא העזרה וימלא את דרישותיו.

גם ראש העיריה הבטיח את מלוא התמיכה ברעיונות הפיתוח של קרית קרעטשניף.

בעתיד הקרוב יתחילו בבניית ה־דירות.

הפרוייקט תוכנן ע"י שכון עובדים ויבוצע על ידי חברה זו.

הספרות המקצועית תועלה ב־45 אחוז

על הסכם שהושג בין שר האוצר לבין נציגי ההסתדרות, לפיו מהוצאות המחלוקת בדבר הספרות המקצועית, מסר אתמול יו"ר הועדה לעניני אקדמאים, גדעון בן ישראל, בישיבת הועדה.

הוא ציין כי ההסכם, החל על כל השירות הציבורי — אקדמאים ולא אקדמאים כאחד, קובע כי קצובת ה־ספרות המקצועית לשנת 1974/5 תוגדל ב־45 אחוז.

המעסיקים יחייבו את העובדים ב־מס על פי המלצות ועדת בן שחר: קרי: 25 אחוז עד להכנסה של 3000 ל"י ו־35 אחוז עד להכנסה של 5500 ל"י.

פירושו המעשי של ההסכם הוא, כי העובדים יקבלו בשנת 1974/5, במסגרת הקצובה, לא פחות מקיבלו בהסכם 1972/4.

סוכם כי עם חתימת ההסכם, תבו־טל התביעה המשפטית שהגישה ה־הסתדרות בגין הספרות המקצועית.

מנכ"ל משרד הדתות נפגש עם ח"כ שולמית אלוני

הוויכוח מעל דפי העתונות בין מנכ"ל משרד הדתות דוד גלס לבין ח"כ שולמית אלוני בקשר להגדלת תקציב משרד הדתות הניב תוצאות בלתי צפויות. בסוף השבוע שעבר ביקר מר גלס את חברת הכנסת שו־לבית אלוני במשרדי ר"צ בת"א. בין השניים התנהלה שיחה ידידותית וח"כ ש. אלוני קיבלה הסבר על פעולות משרד הדתות. כשיצא מר גלס מהמשרד הפנה את תשומת לי־בה של הח"כ אלוני לכך, שאין מזוזה על דלת המשרד והציע לה להתקין מזוזה. גב' אלוני נענתה להצעה והשבוע ביקר במשרד נציג משרד הדתות והתקין מזוזה בטקס קצר וחגיגי.

למעלה מחמשה מיליארד ל"י — תקציב גמלאות הביטוח הלאומי

מוקצב המוסד לביטוח לאומי בראשות שר העבודה, מר משה ברעם, אישרה אתמול את תקציב המוסד לשנת הכספים הבאה. ס־כום הגימלאות שישלם המוסד ל־ביטוח בשנת 1975/76 מסתכם ב־5.2 מיליארד ל"י לעומת 4 מיליארד ל"י ששילם המוסד ב־שנת הכספים החולפת.

סך כל הגביה מהציבור תסתכם ב־3.6 מיליארד ל"י, לעומת 2.9 מיליארד ל"י בשנה החולפת. ה־גידול העצום בסכומי הגימלאות ש־משלם המוסד בא עקב מדיניות ה־ממשלה לפצות את מקבלי הגימל־אות: קשישים, שאירים וילדים ש־הפעלת „מדיניות החרום הכלכלית" עלולה היתה לפגוע בהם.

הוארך מעצרו של צור

אדם נוסף הקשור בפרשת מע־צרו של מיכאל צור נעצר על־ידי המשטרה לחקירה.

ביום ב' האריך השופט הראשי בבית משפט השלום בתל־אביב, ח. שטיינברג את מעצרו של מיכאל צור מנכ"ל החברה לישראל לשעבר ב־15 יום נוספים. ראש מחלקת החקי־רה במשטרה סגן ניצב בנימין זיגל הגיש לפני השופט אישור מטעם היועץ המשפטי לממשלה לפיו הוא מסכים להארכת ימי המעצר ב־15 יום נוספים בגלל החקירה המסועפת. בקשה זו הוגשה מכיון שמר צור שוהה כבר במעצר חודש ימים ויש צורך באישור היועץ המשפטי לכל תקופת מעצר העולה על 30 יום.

סנ"ץ זיגל טען כי המשטרה מיוחסת לחשוד בנוסף לחשדות הקודמים גנ־זה, קבלה במירמה ובגניבה סכומים העולים על 3 מיליון ל"י. הקצין אמר כי הכסף טרם אותר וציין כי החשוד במידה מסויימת משתף פעו־לה עם חוקריו. סגן ניצב זיגל ציין כי ביום א' נעצר אדם נוסף בקשר לפרשה זו אך טרם ברור אם יובא לפני שופט להארכת מעצרו.

בא כח החשוד עו"ד ארנון שימ־רון אמר כי מטעמים אוביקטיביים הוא אינו רואה מקום להתנגדות ל־בקשת המעצר. עם זאת הוא קבל על כך שעד כה לא הוגש כתב אישום נגד מרשו.

הושג הסדר עם המנהליים בטכניון

העובדים המנהליים בטכניון יחזרו מן הסנקציות שהם נוקטים ויחזרו לעבודה סדירה בעקבות הסדר שהו־שג אתמול בבית הדין האיזורי לע־בודה בחיפה.

השופט אליעזר קנטי ונציגי הצד־דים סמכו ידם על הצהרת הצדדים בבית הדין, לפיהם ישובו עובדי ה־טכניון לעבודה סדירה והנהלת הטכניון ימשך ב"ים „באווירה רגועה" כדי להביא את הסכסוך לכלל סיום.

בית הדין קבע כי ישוב וידון ב־בקשה בסוף חודש מרץ.

האקדמים מוכנים לקבל עקרונית המלצות בן־שחר

כנס ארצי רב משתתפים של מזכירויות האיגודים האקדמ־איים בהסתדרות והוועדה ל־עניני אקדמאים, החליט את־מול לקבל עקרונית את ההמ־לצות הכלולות בדו"ח ועדת בן שחר ביחס למערכת המיסים.

הוחלט להקים צוות עבודה שיבחן את ההשלכות הנובעות מן הדו"ח לגבי ציבור העובדים האקדמאים ו־זאת במסגרת בדיקה דומה הנעשית בכל המיגזרים האחרים של האיגוד המקצועי בהסתדרות.

בכנס השתתף חבר הועדה — פרופ' מיכאל ברונו, שהשיב לש־אלות בקשר להמלצות הועדה.

יהושע בן־ציון שוחרר בערבות עד לשמיעת עירעורו

שופט בית המשפט העליון ד"ר יצחק כהן, החליט אתמול להורות את בצוע גזר הדין של 12 שנות מאסר שהוטלו על מנכ"ל בנק א"ר־בריטניה לש־עבר, יהושע בן־ציון, ולשחררו בערבות של חצי מיליון ל"י עד לשמיעת ערעורו.

יהושע בן־ציון הורשע כזכור בבית המשפט המחוזי בתל־אביב בעבירות מרמה ונידון ל־12 שנות מאסר בפו־על. פרקליטו, עו"ד ספיבק, ערער על גזר הדין בבית המשפט העליון, וכן פנה בבקשה להתחשב במצב בריאותו הקשה של הנאשם, ולשח־ררו עד לשמיעת הערעור.

בקשה זו נידונה בלשכתו של ה־שופט כהן, והוא קיבל את חוות הדעת הרפואית שצורפה לה, אשר לפיה יהיו צפויות, לבן־ציון סכנות אם לא יהיה נתון לפקוח רפואי שו־טף של רופאים מומחים.

אם הערעור לא ישמע תוך 45 יום, התיר השופט כהן לפרקליטות המדי־נה לערער על החלטתו בדבר דחיית ביצוע גזר הדין.

יציאת מצרים של קיסינג'ר

(סוף מעמוד 4)

הכורדי, לאחר הסכם איראן—עיראק, מוכיח כי שום מדינה כיום אינה יכולה לעמוד במלחמה בלי תמיכה של מדינה אחרת שיש לה מלאי גדול של נשק מודרני.

מדוע עמדו הרוסים מנגד?

על רקע של יחסים משולשים בין ארה"ב למצרים ובין ארה"ב לי־שראל, התנהל המו"מ ויתנהל גם ב־עתיד. יש לומר כי הרוסים כמעט שלא הפריעו למו"מ, הן משום ש־השפעתם במצרים היא מוגבלת והן משום שלא היה כדאי להם לנקוט הכסיסי הפריעה, משום שידעו מראש שהמו"מ נועד לכשלון. ולכן מדוע היה עליהם להעמד בעמדה שממנה יאשימו אותם בכשלון השיחות? עתה הגיע תור הרוסים לדרוש כינו־נס של ועידת ג'נבה והגיע תור ארה"ב לנקוט עמדה. אמנם בג'נבה יש מעמד גם לברית המועצות, כ־יו"ר עמית של הועידה. אבל מע־מדה של ארה"ב יהיה עם מסובך ל־מדי, משום שברית המועצות תעמוד לצד הערבים ואילו ארה"ב תנסה להלך בין הטיפות. לכן יכולה לבוא ועידת ג'נבה לא כתחליף למו"מ באמצעות קיסינג'ר אלא כתחליף לאי שכירת הקיפאון שהוא כשלעצמו מסוכן.

מצרים אף היא אינה מעוניינת בוועידת ג'נבה משום שאז יקבלו התביעות שלה, מיכך קטן לעומת הב־עיה הפלסטינאים והכל יכנס ל־עיסקה חבילה אחת, וזה לא יהיה לטובתה של מצרים. אלא שבמקרה דנן לא ההיה לה ברירה אלא ללכת לג'נווה כדי להזדהות כביכול עם יתר מדינות ערב.

קיסינג'ר ביקש במצרים לא רק „גאולה מדינית" אלא גם „גאולה רוחנית" של ניתוק מצרים מן ה־עגלה הסובייטית. הניתוק אמנם קיים, אלא שיש לחזק אותו כל פעם על ידי תלות מצרית בהסכמים ב־תיווך ארה"ב. „גאולה רוחנית" זו נפגעה קשה על ידי כשלון השיחות, משום שמצרים זקוקה לארה"ב במצב של שלום, אבל במצב של מלחמה היא זקוקה לברית המועצות. ואם השיחות נכשלות כי אז בא מצב של מלחמה.

סיפור יציאת מצרים של קיסינג'ר בשנת תשל"ה יכול לשמש מפנה לרעה או לטובה. לרעה משום שהוא יכול להוביל למלחמה. לטובה מ־שום שהוא יכול ללמד לקח את ה־מצרים, ש"יש לשלם בהיסב סחורתם תמורת שטחים, והסחורה הנדרשה מהם היא סך הכל מילולית. סחורה שהם יכולים לספקה בנקל, שכן הם מומחים לעניני מלל שאין מאחו־ריהם כלום, אלא שבמקרה דנן, חשוב לא מישראל אלא מן המדינות האחרות הערביות העשויות להאשים את סאדאת בבגידה.

יציאת מצרים של קיסינג'ר התנ־הלה על רקע יציאה ארה"ב מדרום מזרח אסיה, ובעקיפין השפיע הדבר על קיסינג'ר להפסיק שליחותו, ד־השפיע הדבר על הערבים להבין שארה"ב לא תעמוד לצד ידידיה, כ־שם שלא עמדה בוייטנאם. אם כי ההבדל הוא מכריע. משום שדרום וייטנאם אינה מסוגלת לעמוד בלי עזרה אמריקאית מסיבית, בציוד ו־באנשים, ואילו ישראל מבקשה רק ציוד. אין היא מבקשת צבא אמרי־קני.

בפסח תשל"ה יעבור חיילי צה"ל את ההגדה במעברי המיתלה והגידי ובשדות הנפט באבו רודס. מתוך תקוה לאי לוחמה ולשלום של ממש. יציאת מצרים של קיסינג'ר ערב פסח תשל"ה תשמש תפנית בדרך הערבים למלחמה או לשל־...

84 אחוז תומכים בעמדת הממשלה בענין ההפרדה

ממצאים אלה הועלו בסקר דעת קהל מלגוני שערך אתמול מכון המחקר „דחף", במסגרת הסקר נשאלו שתי שאלות:

„האם אתה תומך בהחלטת הממש־לה לדחות את תביעות המצרים ל־נסיגה ישראלית ללא תמורה?"

1. תומך — 84.6%; 2. מתנגד — 5.4%; 3. אין עמדה ברורה — 10.0%.

„לאור החלטה זו האם אתה רוחש כיום יותר או פחות אמון לממשלה בהנהגתו של יצחק רבין?"

1. רוחש יותר אמון — 54.0%; 2. רוחש אותו אמון — 33.4%; 3. רוחש פחות אמון — 4.2%; אין עמ־דה ברורה — 8.4%.

השאלות הופנו ל־500 מרואיינים בערים: ירושלים, תל־אביב וגוש דן, חיפה ובאר שבע.

מנהלי הסקר מציינים שסקר טלפוני אינו מייצג את כל שכבות הציבור, אולם הוא מהווה בטוי להתפלגות הדעות הכללית.

100 אלף ל"י „מעות חיטין" של נשי מזרחי

נשי מזרחי בארצות הברית החלו השנה כבעבר במבצע מעות חיטין לנזקקים. השנה יגי־עו תרומות נשי מזרחי בחג ה־פסח לסכום של 100.000 ל"י אשר יחולקו לנזקקים בכל פנות הארץ.

יודעות לציבור

משרד השער / היחידה למינהל המשק שי' ירושלים 22 יפו טל. 827121

מכרזי אספקה

מתבקשות בזה הצעות לאספקה:

מכרז 1/75 — מערכת איתור אל־חוטית מעון „גיל־עם" קרית אתא.

מכרז 2/75 — שירות אחזקה גינון (התקשרות שנתית) מעון „בני־ציון" ראש־העין.

מכרז 3/75 — שירות נקיון במשרדים בחיפה.

פרטים נוספים וטפסים להגשת הצ־עות אפשר לקבל במשרדנו שדרות ירושלים 22 יפו, חדר 108 וכן ב: מעון „גיל־עם" קרית־אתא טל. 04—729053 (למכרז 1/75). במזכירות לשכה מחוזית חיפה רחוב יפו 28 טל. 04—063121 (למכרז 3/75), מנהל המשק.

את ההצעות יש להגיש במעטפות סגורות שניתן לקבלן יחד עם טפסי המכרז ולשלשלן לתיבת המכרזים הנמצאת בחדר 108 בכתובת הנ"ל.

על המציע לצרף להצעתו ערבות כספית בשיעור הנקוב בסעיף 4 של טופס המכרז.

המועד האחרון להגשת ההצעות: הוא ביום ב' 14/4/75 שעה 90.00.

אין משרדנו מתחייב לקבל את ההצעה הזולה ביותר או הצעה כל־שהי.

י. פרידמן
אפסנאי ראשי

לוח הצופה

● **פילים** הקונה רהיטים אנטיקות פרידיז'ירים, טלויזיות וירושות — 864938 בערב 876852.

● **בהזדמנות** למכירה דירה 3 חדרים + הול מואר 100 מ"ר קומה א' ע"ע עם תוספות בני־ברק ניר, טל. 788513.

● **למשפחות** מסורתיות דירות מרווחות בגבעת־סבוין (ליד ישמח־משה), 2 חדרים החל מ־133.000, 3 חדרים החל מ־166.500, 4 חדרים החל מ־192.500. אפשרות למשכנתא. במקום ביה ספר וגן דתי. „אפריקה ישראל להשקעות" בע"מ. טלפונים: 751540—03 50281—03 757191—03.

● **למכירה בהזדמנות** דירה לוקסוס 4 חדרים עם שכלולים ו־תוספות, 130 מ"ט, בקריית ישמח משה. טלפון: 758274.

ירושלים

קבלת קהל בבית הראשון לציון

הראשון לציון הרב הראשי ליש־ראל מרן הרב עובדיה יוסף יקבל קהל בחול המועד פסח בביתו רח' ז'בוטינסקי 36 ירושלים. ביום רא־שון ג' דחוה"מ י"ח ניסן תשל"ה, בשעות 10.00 עד 12.30 לפני הצה־רים (בלבד).

תל־אביב

ביקורי חג אצל הגרח"י הלוי

בימים ראשון ושני י"ח וי"ט ניסן דנא, יתקיימו ביקורי חג בבית הרב הראשי לת"א־יפו הגרח"י הלוי בין השעות 1—10 לפני הצהרים.

ביקורי חג אצל הרב הראשי הגרי"י פרנקל

הרב הראשי לתל־אביב־יפו י. י. פרנקל יקבל ביקורי חג בביתו בתל אביב, רח' ארבבנאל 35, בימים דלהלן:

ביום ראשון, י"ח ניסן בשעות: 11—10, ובשעות 19—17.

ביום שני, י"ט ניסן בשעות 11—10 ובשעות 9—7.

בבית הכנסת הגדול

בחג, בבית הכנסת הגדול בתל־אביב, אלנבי 110, יעבור לפני התי־בה החזן הראשי מר יהושע לדר בלוויה מקהלה בנצוחו של מר מנשה לבידן.

ערבית 5.30; שחרית 7.30; בשבת חול המועד יעבור לפני התיבה החזן מר יצחק ספירא. ערבית 5.30 — שחרית ב־8.00.

תורנות בתי מרקחת

תורנות בתי מרקחת ליום רביעי 26.3.75

ירושלים: אין תורן — נא לפנות למוזה העיר. תותנג'יאן — רובע ה־נוצרים טל. 283401.

תל אביב: אל קמל — רח' יפו 65 יפו טל. 823361; יאני — רח' יהודה הלוי 67 טל. 612474.

נתניה: הדסה — רח' הרצל 24 טל. 22243.

חולון: אסותא — רח' סרומפלדור 4.

בת ים: בלפור — רח' בלפור 90.

רמת גן, בני ברק והסביבה: רמה — רח' ז'בוטינסקי 65, ר"ג טלפון — 793483.

פתח תקוה: הירקון — שטמפפר 24 טל. 910946.

הרצליה והסביבה: כפר ריבלין — הרצליה פתוח, רח' וינגט 142 (מול מלון סירן).

באר שבע: יונה — שכון ב', רח' ביאליק 5.

תורנות בתי מרקחת ליום חמישי (פסח) 27.3.75

ירושלים: במשך היום אין תורן — נא לפנות למוזה העיר.

מוצאי החג: אופלסקה — יפו 110 טל. 24021; אל שעב אל גדידה — בתוך שער שכם טל. 283401.

תל אביב: במשך היום — בוגרשוב — רח' בוגרשוב 60 טל. 293889; נורדאו — רח' בן יהודה 183 טל. 242673.

במוצאי החג — צפון — רח' יהודה המכבי 33 טל. 440995; יאני — רח' יהודה הלוי 67 טל. 612474.

נתניה: המגן — רח' ויצמן 13 טל. 23866.

חולון: בריאות — רח' קראוזה 46.

בת ים: גני בת ים — רח' הנבי־אים 3 (קרוב ל־מ.ד.א.).

רמת גן, בני ברק והסביבה: חן — רח' ז'בוטינסקי 99, ר"ג טל. 79434.

פתח תקוה: מרכז הסרון — חובבי ציון 40 טל. 911078.

הרצליה והסביבה: כפר ריבלין — רח' וינגט 142 (מול מלון סירן) הר־צליה פתוח.

באר שבע: רמב"ם — שכון ד' מר־...

היום

יום רביעי י"ד ניסן תשל"ה (26.3.75)

פ' צו

הפרק: עמוס ה'ו; המשנה: אה־לות יח"א, יו"א; הדף: מעילה כ; ההלכה: אורח חיים תקטו, א"ב.

פסח — הפרק: עמוס ז'ט; המשנה: נגעים א, ב"ג; הדף: מעילה כא; ההלכה: אורח חיים תקטו, ד"ו.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.

09.55	(א) חדשות באנגלית
10.55	(א) חדשות בצרפתית
17.55	(א) חדשות באנגלית
18.50	(א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב)
עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 „קונצרט בוקר" 11.00 עברית לעם 11.15 „כלה אנו עברי" — הרים בוהים 13.05 מוכבי 12.05 „רסיטל" (שידור חוזר) 15.05 „קונצרט בהריה" 14.10 לאם דל־לד לקראת חג הפסח 16.11 „אזנת פצנה" 17.05 „מוסיקה קלאסית בבקתהרר".

רשת ב'

06.00 „מה טובו אהליך יעקב". 07.35 „זכר זכור לך". 08.15 „בוקר טוב". 08.55 „הארץ הזאת". 10.05 „כאן בבית". 11.40 לאן הערב. 12.05 „בוקבב יזהר". 12.30 שירים בשלגה. 13.05 „בתוי הרוש". 14.10 „כאן אהוד בנורי" 15.52 „על רגל אחת" — מוזחים ומוספים ביהודה 16.10 רגע של עברית 16.11 „אביב זכירות" — קיר רים ופרקי קריאה לערב פסח 17.00 יהודים בשיכון הכורי.

טלוויזיה בללית

15.00—15.30 הספרית המבוקרת — תכנית לפסח.

טלוויזיה לימודית

14.00 ערב פסח — הגדה נפלאות 14.12 מצפה בתלהה אנשים 14.22 רבי עקיבא ורחל 14.32 דונו שיר — אביב הגיע — פסח בא.

בְּמוֹצָאֵי־חָג

רשת א'

20.05 „קונצרט חג" (סטראו) 22.05 קטעים מספרו של גרוליניבון ... 23.05 „צוחמה של טריה קלאסי 00.10 רגע של שיר.

רשת ב'

21.05 „סיפורו של תיקי" 22.05 עיד בשהדרוך — פיפורם של צוליב ... 23.05 „בינינו לבין עצ־מנו" — שיחות אישיות בפלוס ובאולפן.

טלוויזיה בללית

20.00 „הלל" — שירים מן ההלל, מבצעים בקהלה ... 20.30 הסרבנים ... 20.40 סרט קולנוע — 1935 22.20 „מדבר מדינות 22.45 פסוקו של יום והרהוס.

ישראל צופה לקראת העתיד

(סוף מעמוד 4)

קצרה היריעה ולא נוכל בהזדמנות זו לברר את הבעיות הללו בכבה בחינות. עלינו רק לרמוז כי סוגיה רחבה זו — כך נראים הדברים — תעמוד באופק עם ציפייתנו לקראת העתיד. סוגייה זו תעסיק אותנו בימים הבאים יותר ויותר כי היא נוגעת בענין הזהות היהודית ובהד־מית חיינו הרוחניים־הדתיים במדי־נה. ועל הכל — היא נוגעת ביהודות החנוך הדתי במדינת ישראל ובמס־קנות הרפיזיזה והארגוניות הגוב־עות מן העובדא המציאותית שחלק ארי מן הדור הגדל במדינה משולל ידיעות־יסוד בהבנת יהדות ואורח חיים יהודיים.

ישראל צריכה להיות צופה אל מול פני העתיד באמונה ובבטחון. באופק נראים קשיים ולבטים, בעיות ומשברים; נעמד בפני הכרעות גדו־לות אף בתחום המחשבה והרוח. ההשקפה הדתית־הלאומית לא נת־יראה בעבר מפני הכרעות הריפות והיא צריך לקוות כי אף בעתיד הפתור את הבעיות הקשות בעת רוח וב־אחריות יהדותית־היסטורית. נהקן עצמנו ודרכינו ושיטותינו לפי הצורך ולפי מיטב ההגיון ויישוב הדעת.

מגרש יפה
750 מ"ר בגוש 6400/192
במרכז כפר אברהם פתח־תקוה
פרסיה — סאבו
טלפון 052-24228
בשעות 10.00—8.00

האופרה הישראלית
מוצאי פסח 27/3
הבימה:
המיטה האפיפיור: באו־לם הגדול
סמא אדיר: באולם הקטן
הבימרתף:
על כלות דעה
הקאמרי:
קומדיה של טעויות ב־8.30
תיאטרון עירוני חיפה:
שיין ב־7.00—9.30

הצפה

עתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ, המערכת ... תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ... הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ... טל. 234910, בשריב טל. 528344 ... ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 3, טל. 662628 ... רח' המסגר 66 טל. 36554

●

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות המתפרסמות

מכזא מن الاهل

هكذا من الأصل

תנועת תיירות ערה והתאוששות במסחר — בפרוש חג הפסח

מאת סופרנו הכלכלי

תנועת תיירות ערה, אם כי פחותה מזו שציפו לה; תנועת קונים ערה ושפע של מצרכים, והך מחסור מסוים בביצים ובפרי דה פחותה יותר בקרפיונים והת־ אוששות במסחר שנפגע קשה ב־ זמן האחרון משביתת קונים ציינו את ערב החג הפסח.

התיירים המשיכו אתמול לזרום בארץ ומטוסי „אל על" היו מלאים. תפוסה טובה היתה גם במטוסים של חברות אחרות. עם זאת מספר הטי־ סות המיוחדות שנערכו השנה היה קטן יותר מזה של השנים הקודמות.

התפוסה בבתי המלון
מניחה את הדעת

התפוסה בבתי המלון מניחה את הדעת, אך חלק מבאי המלונות הם מקרב תיירות הפנים, של תושבים המעדיפים לבלות את החג מחוץ לביתם.

סקר שערך משרד התיירות וש־ עליו מסר מנכ"ל משרד התיירות, מר ח. גבתון, בפגישה עם עתונאים, מראה כי לא נרשמו בבית המלון הודעות ביטול מתיירים. בעקבות פרשת מלון „סבוי". בבתי המלון בירושלים יש תפוסה מלאה ב־17 כתוך 22 שנבדקו ו־5 הם בתפוסה של 50 אחוז. בבתי המלון הגדולים של תל־אביב התפוסה היא 75—80 אחוז ואחוז דומה קיים בחיפה. ב־ כבריה התפוסה היא 85 אחוז וב־ צפת גם בימים כתיקונם אין התפוסה גדולה בעונה זו.

ברוב בתי המלון נערכים „סדרים" ציבוריים לבאי המלון ולאורחים מב־ חוץ. ההשתתפות ב„סדרים" אלה היא גדולה, למרות המחיר היקר, המגיע בבתי המלון הגדולים ל־125 ל"י ל־ איש.

ההוזלה נתקבלה בברכה

בשווקים ובחנויות אמון הגיעה התנועה לשיאה במשך השבוע האח־ רון; מול היא נחלשה, לאחר שרוב עק־ רות הבית קנו כבר את הדרוש להן. החלה המחירים שהוכרזה ע"י מש־ רד המסחר והתעשיה, לקראת החג נתקבלה בברכה, אם כי הקיפה מספר קטן בלבד של מוצרים והבחירה של־ הם היתה לפי השיקולים של היצ־ רנים. הללו הוזלו בעיקר מוצרים שלא „הלכו" היה צריך „לדחוף" אותם. עם זאת כלל ההוזלות גם מוצרי יסוד כבשר בקר, שבו הוד־ לה היתה על חשבון המשווקים כל־ בד. בגלל הירידה במכירות, וכן בשפעת בשל הצטברות כמות גדולה של בשר עוף במלאי.

הוזלת מחיר הביצים יצרה לחץ גדול של ביקוש הורגש מחסור ב־ מצרך זה. המחסור נבע בעיקר בשל בעיות שיווק כי במלאי יש כמויות גדולות של ביצים.

מחסור בקרפיונים

בתחילת השבוע היה גם מחסור חמור בקרפיונים וצרכנים עמדו שעות רבות בתנויה בציפיה לביא הדגים. אתמול הוקל כבר „המחסו־ ר". שפע רב קיים בפירות וירקות. אך מחיר רובם גבוה. במיוחד היה גבוה מחירם של הירקות ופירות בפיסיים בעגבניות ומלפפונים ותפוחים ואג־ סים. לעומת זאת היה מחיר הכרוב, כרוביה וגזר נמוך, ויבוא משלים של בצל המאמצים לאספקת תפוחי אד־ מה מנעו מחסור בשני מצרכים מבו־ קשים אלה.

בחנויות ההלבשה, ההנעלה וה־ מתנות היתה תנועה ערה מאד. כמו כן חלה התאוששות גם בחנויות ל־ ממכר כהוברי חשמל, רהיטים וכו'. בכסתר זה שרר שפל רב אך מחשש להתיקרויות החלה שוב הנעשה קנ־ יה.

שר הבטחון והרמטכ"ל ישתתפו ב„סדרי פסח' צבאיים

הרבנות הצבאית השלימה „מבצע פסח"

מאת סופרנו

שר הבטחון שמעון פרס וה־ רמטכ"ל מרדכי גור וכן אלופי הפיקודים והחיילות יעשו השי־ נה את „סדר הפסח" יחד עם חיילי צה"ל. עם זאת בשל בדיניות הקימוצים וההסתכן לא ייערך סדר מרכזי — נמסר ע"י הרבנות הצבאית הרא־ שית האחראית על מיבצע פסח בצה"ל.

הרב הראשי לצה"ל האלוף הרב ג. פירון, סגן הרב הראשי תא"ל הרב בד נבון, הרבנים הצבאיים, קציני דת ואנשי מילואים של הרבנות יבצעו על הסדרים הצבאיים.

הרב הראשי לצה"ל האלוף מרדכי פירון ימכור הבוקר את כל החמץ של צה"ל לידי קצין מיחידת הבי־ עוטים של הצדדים. הרמטכ"ל נתן מכתב הרשאה לרב הראשי לצה"ל למכור את כל החמץ שברשות הצבא ומערכת הבטחון.

סידורים מיוחדים
לתלמידי ישיבות ההסדר

סגן הרב הראשי לצה"ל תת־אלוף הרב גד נבון סייר בפרוס החג ביחי־ דות השונות הפרוסות לאורך הקווים בצפון ובדרום ונועד עם החיילים לשיחות ולבירורי הלכות בכל הקשור בחג.

בעת סיורו נפגש הרב נבון עם תלמידי ישיבות ההסדר המשר־ תים באזור מגדודי השריון ושוחח אתם ארוכות בעניני החג.

סגן הרב הראשי לצה"ל אף קבע סידורים מיוחדים בשביל תלמידי־ ישיבות ההסדר, לפיהם תסופק להם מצה שמורה לסשך כל שבעת ימי החג וכן לא ישתמשו ביחידתם בקט־ ניות.

הרבנות הצבאית הראשית אף הור־ תה לספק ליחידה זו שמן זית, כבק־ שת תלמידי הישיבה ומיץ ענבים לארבע כוסות. — מסר תת־אלוף הרב גד נבון בעת סיורו בצפון.

אתמול ביקר הרב נבון בבסיסי חיל האוויר, נועד עם המפקדים וכן עם האחראים על ביצוע הסדרים והכשרת המטבחים.

בחיל אוויר זריזין מקדימין

בעת בקורו באחד הבסיסים בדרום אמר סגן הרב הראשי לצה"ל, כי חיל האוויר הצטיין במילוי כל ה־ משימות המוטלות עליו, בדיוק ובד מהירות גילה גם זריזות יוצאת מן הכלל בכל הקשור בהכנות לקראת חג הפסח.

הרבנות הצבאית הראשית נכנסה השנה מאות עורכי סדר, כדי לאפשר לכל היחידות, אף המרוחקות והקט־ נות ביותר לקיים סדר פסח כהלכתו וככל משפטו.

כמו־כן סופקו אלפי חבילות סדר מיוחדות לחיילים אשר בשל תפקי־ קתם הצבאית לא יוכלו להסב לשול־ חן הסדר היחידתי. כל חבילה מכילה הגדה של פסח, מיץ ענבים לארבע כוסות, מצה שמורה, מרור וכן „גע־ פילטע פיש", בשר, ליפתן והבר־ כתיקה אחרים.

„השתדלנו — אמר ראש מטה מב־ צע פסח, סגן־אלוף הרב שמעון רפי־ קו — שגם חיילים שיעמדו על המש־ מר בליל־השימורים יוכלו לקיים סדר לעצמם, כדת וכדין".

סגן הרב הראשי לצה"ל, תת־אלוף הרב גד נבון העביר אתמול הנחיות הלכתיות מיוחדות ליחידות במצב של כוננות.

מצה שמורה מכפר חב"ד לראש הממשלה ושריה

ראש הממשלה ושריה, כל חב־ רי הכנסת, הרמטכ"ל האלופי צה"ל היו בין 200 אלף מקבלי המצות השמורות, שחולקו על ידי חסידי חב"ד.

בהתקרב החג הגבירו אנשי חב"ד את מבצע חלוקה המצות השמורות בפקודת האדמו"ר, אשר הורה להם לדאוג לכך שב־ כל בית יהודי תהיה מצה שמורה לליל הסדר.

בכפר חב"ד יערכו שלושה סדרים רבי משתתפים: סדר ל־ משפחות השכולות שיתארחו ב־ בתי הכפר במשך החג; סדר ל־ עולים חדשים במרכז הקליטה וסדר בישיבה המרכזית, בה יש־ תתפו תיירים והתלמידים הנשא־ רים במשך החג בישיבה.

אברכי חב"ד יערכו סדרים ל־ עולים חדשים במרכזי קליטה ב־ מחנות צה"ל ובישובי ספר.

להט מבטיח לבנות בתי כנסת בשכונות תל אביב

מאת סופרנו בתל־אביב

ראש עיריית תל־אביב מר שלמה להט, הבטיח לעשות הכל כדי לממש הקמתם של בתי כנסת חדשים בכל השכו־ נות החדשות בתל־אביב.

מר להט אמר, כי הוא איננו מאו־ שר ממצב בתי הכנסת בשכונות וכי כואב לו שבכל ביקור שהוא מקיים בשכונות בעיר.

מאה צופרים יבשרו הפסקת אכילת חמץ

מאה צופרים ברחבי הארץ יופעלו מחר ויבשרו סיום זמן אכילת חמץ.

הצופרים יופעלו בשעה 9 ו־10 דקות בבוקר.

הצפירות יישמעו עפ"י מנהג קדום כאשר בעבר בישרו על בא החגים באמצעות תצוגה כ־ דברי חז"ל — 6 תקיעות היו תוקעים בערב שבת ובערב חג.

שובתי נמל הנפט מאיימים לערוך „סדר" בלב־ים

שובתי נמל הנפט באשקלון ש־ השתלטו לפני ארבעה ימים על 4 פירות של הנמל מתכוננים לקיים את ליל הסדר בלב ים, לאחר שכל הנסיונות שנעשו אתמול למצוא מוצא מן הסכסוך, נכשלו.

לכתב עתי"ם נודע, שבשעות ה־ צהרים חמקה אחת הסירות מאזור נמל אשקלון והצליחה להצטייד ב־ נמל אשדוד בדלק, מזון ושהיה ול־ פנות ערב נראתה שוב באיזור ה־ נמל באשקלון.

במשך שעות יום אתמול התנהלו שיחות בין סגן ניצב אשר הדר־ביד, סגן מפקד מרחב הנגב שקיבל את הפיקוד על מבצע זה ובין השובתים, כדי להוציא את הסשטרה מהסבך הסתום. מצד אחד נדרשה המשטרה במוצאי שבת לטפל בתלונה פלילית של השגת גבול ותפיסת רכוש. ל־ אחר שלא הצליחה ללכוד את החשו־ דים, אמר מר דוידוביץ לכתב עת־ ים, שתפקידה של המשטרה לא לרדוף אחר השובתים ולא להתערב בסכסוך עבודה, אלא להמתין על החוף וכאשר ייגמר הסכסוך תטפל המשטרה בצד הפלילי בלבד.

עם זאת מציין כתב עתי"ם, כי בשלושת הימים הראשונים, כאשר באמצעות ספינה משמר שהובאה מחיפה ניסתה להדביק את סירות השובתים הפעילה המשטרה כוחות רבים כדי לאתרם ולעצרם.

חקירת העצורים כבין אלה שהיו על הספינות ואשר נעצרו ביום ב' בתל־אביב ובאשדוד שוחררו אמש, בערבות עצמית, מבלי שיובאו בפני שופט.

מצב הכן הוכרז במשטרה לקראת חג הפסח

עירנות ומצב הכן הוכרזו במשטרה לקראת ערב פסח. יחידות המשטרה בערים תתג־ בורנה ותוגברנה בפיזורים.

כן ניתנו הדרכות מיוחדות להול־ כות הבילוש בתחנה מרכזית בחיפה ובפוסדיה ציבור. לעירנות נקראו גם אנשי הג"א, חיילות חיכ"ה והמשמר האזרחי.

אישים ומוסדות

— נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, קיבל אתמול את שגריר נור־ בגיה, מר פטר גראבר, עם סיום תפקידו בישראל. כן קיבל את ההנ־ הלה של יד בן־צבי, שכללה את הי"ה מרדכי איש־שלום, פרופ' בנימין מזר מר מנשה אלישר ומר יהודה בן־ פורת.

— מר משה קנלר, יו"ר התנועה באנטוורפן הגיע עם משפחתו לחוג את חג הפסח בארץ.

הרב הראשי ליהדות רומניה מברך את שר הדתות

בלשכת שר הדתות בירושלים נת־ קבל מברק מהרב הראשי ליהדות רומניה הרב ד"ר משה רוזן. במברק שנשלח לשר הדתות ד"ר יצחק רפאל שולח הרב הראשי את ברכת יהדות רומניה ואת ברכתו האישית לשר הדתות ולעם היושב בציון. במברק נאמר שיהדות רומניה כאחלת לכל בני ישראל בארץ ובתפוצות חג־פסח כשר ושמח והובעה תקוה ששקט ושלום ישרור במדינה.

שגריר ארה"ב מקווה שתימצא דרך להדיפת החרם הערבי

מאת סופרנו הכלכלי

שגריר ארה"ב בישראל, מר ק. קיטינג, הביע את דעתו, בפגישה עם הנהלת לשכת הר מסחר ישראל—אמריקה, כי על אף הנסיבות העדינות תי־ מצא דרך לסיפול פורמלי־ משפטי להדיפת הלחצים של החרם הערבי האמורגן.

עם זאת הבהיר כי ניתן לעשות הרבה לבלימת החרם הערבי במי־ שור המשפטי־וולנטרי, כולל סיוע הקשרים היהודיים.

נשיא הלשכה הי"כ י. מודעי, שבי־ קש להעביר את הודה הלשכה לנשיא פורד על הצהרתו בגנות החרם ה־ ערבי. אמר בפגישה כי על אף הת־ לות הכלכלית המובנת של מדינת ישראל בממשלה ארה"ב עדיין נדד לה ממנה תלות המשק הישראלי ב־ משק הפרטי האמריקאי. לכן סכנת עיוות קשר זה, באמצעות החרם, הי־ נה חמורה יותר למדינת ישראל מא־ שר הפגיעה ביחסים המשקים הפור־ מליים לבין המדינות.

בדיון על הגברת הקשר הכלכלי בין שתי המדינות, צויין כי יש הש־ קעות ופעולות כלכליות אחרות הע־ שויות לתת יתרונות משקיים ניכ־ רים לשותפים האמריקאיים לא רק מעצם הפעולות בישראל אלא גם מהשלכות פעילות זו ממגעים עסקי־ פים עם „השוק המשותף" שישראל הינה חברה נספחת בו ומגעים מש־ קיים עם ארצות אחרות אשר לאמ־ ריקאים אין קשר ישיר איתן השג־ ריר סיפר על קשיים הילפים בנושא זה שגם הם נובעים לדעתו מצילו של החרם הערבי. הוא הביע תקוה כי קשיים אלה יחלפו במהרה.

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות

המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים

מודיעה על הרשמה לשנת הלימודים תשל"ו

לקראת תואר הנדסאי

במגמות הדיבור בנוסף רוחבי יום לימודי קודש.

* פיסיקה אלקטרו־אופטיקה
* אלקטרוניקה ומכ"ם
* מדעי המחשב

בית־הספר מיועד לתלמידים בעלי תעודות בגרות ובעלי־ידע ישיבתי (לאחר שירות צבאי). לאחר שלוש שנות לימוד יקבלו התלמידים תואר הנדסאי.

אפשרות מגורים בפנימיה לתלמידים שאינם גרים בירושלים.

בדבר פרטים והרשמה נא לפנות למזכירות האקדמאית של בית הספר ת. ד. 16031 י־ם, טל. 02—551181 02—534127

ההרשמה לחיילים: בלשכה להכוונת חיילים משוחררים, רחוב אבן גבירול 76, תל־אביב.

האוניברסיטה העברית בירושלים

שנת היובל תרפ"ה — תשל"ה

המחלקה למינהל תלמידים — המשרד לקבלת תלמידים

בחינות כניסה למועמדים לשנת הלימודים תשל"ו

הבחינות תתקיימנה במועדים המפורטים להלן:

1. למקצועות הרפואה (רפואה, רפואת שיניים, רוקחות) יום א' 30.3.75 שעה 10.00
2. לפקולטות למדעי הרוח, מדעי החברה, משפטים, עבודה סוציאלית והמגמה לכימיה:
   - א) יום ב' 31.3.75 שעה 9.45
   - ב) יום ב' 31.3.75 שעה 14.45 (לנבחנים ששפת אמם אינה עברית ונבחנים בשפת זרה)
   - ג) יום ה' 3.4.75 שעה 9.45
   - ד) יום ה' 3.4.75 שעה 14.45
3. לחוג לצרפתית: יום ב' 7.4.75 שעה 13.00
4. לחוג למוסיקולוגיה: יום ג' 8.4.75 שעה 12.30
5. לחוג לערבית: יום ד' 9.4.75 שעה 15.00
6. לחוג לאנגלית: יום ו' 11.4.75 שעה 10.00
7. למגמה לכימיה ולמגמות המתמטיות במדעי הטבע: יום ו', 4.4.75 שעה 10.00

על הנבחן להתייצב במועד ובמקום שצויינו בזימון האישי שנשלח אליו. יורשה להיבחן רק מי שיציג בכניסה לאולם את הזימון האישי ותעודת זהות.

מועמד לפי התנאים המפורסמים בתנאי הקבלה חייב בבחינת כניסה ולא קיבל זימון, יפנה ביום הבחינה, שעה לפני מועד הבחינה, כדלקמן:

לבחינות המפורטות בסעיפים 1 עד 6 — למשרד לקבלת תלמידים גבעת רם;

לבחינה למדעי הטבע (סעיף 7) — לבנין האולמות מדעי הטבע הר־הצופים.

בית ... (מגדל)

„משיעבוד לגאולה"

תערוכת ציורים בנושאים יהודיים פרי עבודתו של הצייר

נתן פיינגולד

עולה מבריה"מ

תוצג בחול המועד פסח תשל"ה
בקרית־ארבע — חברון
י"ח ניסן ג' דחול המועד — כ' ניסן ה' דחול המועד
30.3 — 1.4.75
בשעות 10.00 בבוקר עד 4.00 אחה"צ

מנהלת קרית ארבע

ארגון ציבורי מחפש
צוות רב־מקצועי מעולה
לתבנית משולבת של מערכות סיפול שונות לילדים בגיל הרך ומשפחותיהם

התכנית תופעל בירושלים ואיזור הדרום ותתן אפשרות הכשרה לסטודנטים ממספר פקולטות ותעסוק גם במחקר.

דרושים

(1) מרכז היחידה — עובד סוציאלי
— נסיון בתחום רווחת הילד או טיפול במשפחות
— יכולת ארגונית
— יכולת משא ומתן עם שרותים וגופים ציבוריים
— נסיון בהדרכה
— רצוי נסיון בטיפול קליני

(2) פסיכולוג קליני
— יכולת ונסיון באבחון וטיפול למשפחות וילדים
— יכולת הדרכה

(3) מנהלת — אם־בית (למוסד להסתכלות וטיפול לטווח קצר, עבור קבוצת ילדים קטנה)
— נסיון בעבודה עם ילדים בגיל הרך
— יכולת ונסיון בניהול והדרכת צוות מטפלות
— נסיון מוקדם בעבודה בתחומי החינוך, סיעוד (אחות), או עבודה סוציאלית
— מגורים במקום (ירושלים) חיוניים
— (קיימת אפשרות להעסקה חלקית או מלאה של הבעל במסגרת התכנית, בהתאם לכישורים).

(4) עובדים סוציאליים
— בעלי תואר אקדמאי
— נסיון של 3 שנות עבודה או יותר בטיפול קליני במשפחות וילדים
— יכולת הדרכה
— התפקיד כרוך בנסיעות
— הדרכה מקצועית מובטחת

*

מועמדים באחת מהמשרות הנ"ל מתבקשים לפנות בצירוף תולדות חיים ותעודות השכלה לת.ד. 8143, ירושלים

הדרגות תקבענה בהתאם לכישורים ולנסיון.

אגד — דן — תיור

סע לטייל בעקבות החדשות

סע לפיתחת רפית

טיולים עממיים בחופשת הפסח

טיול מהנה ומעניין בליווי מדריכים מוסמכים לאיזור חדש ובלתי מוכר.

היציאה ממשרדי אגד תיור בשעה 7.30, מרחוב הירקון 198, ת"א בתאריכים 28, 30, 31 במרץ 1975 וב־1 באפריל 1975.

מחיר למבוגר — 45.— ל"י
לילדים 10% הנחה

ההנהלה

מוסדות חינוך ותרבות בע"מ / מועצת המנהלים

דרושים מורים ומדריכים מקצועיים

לביה"ס התיכון המקיף הדתי ע"ש רוגוזין באשקלון

המקצועות:

מורים: תושבע"פ, תנ"ך, עברית, אנגלית, מתמטיקה, פיזיקה, גיאוגרפיה

מדריכים מקצועיים: חשמל, הנהלת חשבונות, מסגרות מכניות, טכנולוגיה ותפירה

*

מורים בעלי השכלה אקדמאית ומדריכים בעלי השכלה מתאימה יפנו בכתב, כולל פרטים על השכלתם ונסיונם בעבודה אל: ביה"ס התיכון המקיף הדתי ע"ש רוגוזין, טל. 051—5777

מחלקת
התרבות וההסברה
המפלגה הדתית לאומית · הסתדרות הפועל המזרחי בישראל

המחלקה לקליטה והעליה — ההסתדרות
המועצה הדתית אור יהודה — הפועל המזרחי

ביום חמישי הקרוב בשעה 6.30 אחה"צ באולם ביה"ס עמרם גאון יהיו אורחי הסדר,

הרב המוגרוב שליט"א — רבה של העדה הבוכרית,
הרב טוטרשוולי ישראל — רבה של העדה הגרוזינית,
הרב עמוס חגיב — רבה של אור יהודה,
מר א. שרון — יו"ר המועצה הדתית אור יהודה,
מר יצחק מנשה — יו"ר הועד המקומי.

קרא ב"

ידיעות אחרונות

המוסף לשבת — **7 ימים** השבועון לכל המשפחה

עולם חדש נפתח

מלחמת יום־כיפור, הפעלת נשק הנפט ומשבר האנרגיה מסמלים תחילתו של עידן חדש: נכסי האומר הורוה של העולם המערבי, המתועש, נעוסים על־ידי יצרניות־הנפט; העולם הרעב מאבד את הסיכוי לצאת לעתיד טוב יותר; מרכז הכובד הכלכלי בעולם עובר לידי שליטי סעודיה ונסיכויות המפרץ הפרסי. האם תמשיך ארה"ב להנהיג את העולב החופשי? האם תרצה לאורך ימים להמשיך ולמלא את תפקיד „השוטר של העולם"?

מאת עמנואל בר־קדמא

● ● ●

הצדקה עקרונית לטרור
מאת ח"כ משה כרמל

דרכו המופלאה של ר' לייבל'ה וייספיש, איש נטורי־קרתא, אל עצמו, אל אלוהיו ואל המלחמה בציונות, בעזרתו של פרידריך ניטשה

מאת אהרון בכר

בין קיסינג'ר לניכסון
פרק נוסף מתוך הספר „לפני הנפילה"
מאת ויליאם ספייר

● ● ●

השפעת החרם הערבי בארה"ב
מאת דב גנחובסקי

● ● ●

צרותיהם של מבקשי רשיונות־נהיגה
מאת אריה אבנרי

פשוט שיריונר
מאת מנחם מיכלסון

ק.ג.ב. — תמנון חובק עולם

● ● ●

מסע קולנועי אל ארץ השפלה
שבוע הסרט ההולנדי בישראל
מאת יהודה סתיו

● ● ●

משמרות בספרות העברית *
אתה לא סחורה
קשר עין מאת אדם ברוך

השתתף בחידון הסמלים של „ידיעות אחרונות"

בית
הסתדרות — הנוער הדתי העובד והלומד — רשת תורה ומלאכה
משרד העבודה — אגף להכשרה והשתלמות מקצועית

מרכז להכשרה מקצועית־תורנית
קדם צבאי — נחלים

החלה ההרשמה לשנת הלימודים תשל"ו למגמות:

* אלקטרוניקה
* חשמל רכב * מכונאות רכב
* מסגרות * טבחות

הלימודים הנם בפקוח משרד העבודה ובשיתוף עם צ.ה.ל.

מתקבלים נערים בוגרי בי"ס ממ"ד בגילאים 16—17½ אשר יעמדו בהצלחה במבחני מיון. הלימודים בתנאי פנימיה.

הבוגרים יועסקו במקצועם בשרותם הצבאי.

מספר המקומות מוגבל.

* בדבר פרטים הרשמה יש לפנות אל מזכירות המרכז להכשרה מקצועית בנחלים בין השעות 9.00 עד 14.00. טלפון: 919847.

המועצה המקומית נתיבות

בית

מכרז לעבודות ביוב

מס' 76/E—7/ISP/74

(במסגרת פרוייקט הביוב הארצי)

המועצה המקומית נתיבות מכריזה בזה על קבלת הצעות מקבלנים לביצוע עבודות ביוב הכוללה הנחת מאספים ראשיים.

את מסמכי המכרז וטפסי ההצעות אפשר לקבל תמורת — 200 ל"י (התשלום לא יוחזר) במחלקה הטכנית של המועצה.

המעוניינים להשתתף במכרז יגישו את הצעותיהם ב־2 עותקים של גבי הטפסים שיומצאו להם ובהתאם לתנאי המכרז.

הצעות בצירוף ערבות בנקאית בגובה 5% (חמישה אחוז) מערך ההצעה, לתקופה של 120 יום מתאריך סגירת המכרז, יש להכניס לתיבת המכרזים לא יאוחר מיום 11.5.75 שעה 12.00 בצהריים.

יש לציין על המעטפה: — פרוייקט הביוב הארצי
מכרז 76/E—7/ISP/74
המועצה המקומית נתיבות

את ההצעות ניתן להעביר גם בדואר רשום בתנאי שתתקבלנה עד לשעת סגירת המכרז הנ"ל. ההצעות שתתקבלנה בכל סיבה שהיא לאחר התאריך והשעה הנ"ל, כמו כן כל הצעות שלא צורפו אליהן ערבות בנקאית, לא תבואנה לדיון.

תנאי התשלום: 90% במזומן על חשבון ביניים שיאושר כבפורט בתנאי המכרז.

במכרז רשאים להשתתף קבלנים שאושרו על ידי פרוייקט הביוב הארצי להיקף כספי של מיליון ל"י לפחות.

כמו כן רשאים להשתתף אותם הרשומים בפנקס הקבלנים במקצועה: ביוב, ניקוז, ומפעלי מים בסוג כספי 4 ומעלה. אלה יצטרכו לעבור את ההליך הרישום על ידי פרוייקט הביוב הארצי.

סיור הקבלנים יתקיים ביום 8.4.75 בשעה 10.00. היציאה ממשרד המועצה.

אין המועצה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר, או כל הצעה שהיא לגבי כל המכרז, חלק או חלקים ממנו.

שלום יצחק
ראש המועצה

בית־הספר התיכון לבנות "בית חנה"
קרית צאנז
רח' רבי טרפון 5, ת"ד 18, טל. 23921/2, נתניה

* המגמות: עיונית — מקצועית (הנה"ח ופקידות, תזונה, כלכלת־בית ותפירה);
* פנימיה עם חדרי מגורים נאים ומרווחים, בפיקוחן של אם־בית ומדריכות מסורות, המסייעות גם בהכנת שיעורי־ בית.
* כתה ט' — ללא תשלום.
כתות י' י"א, י"ב — שכר לימוד מודרג.
* ההרשמה החלה — לצורך ההרשמה יש להצטייד בהמלצת מנהל בי"ס ובתעודת ציוני שליש א'.

הקהילה היהודית של קלן — מערב גרמניה

מחפשת רב

השולט בגרמנית על בוריה המסוגל לנהל לשכה רבנית

פניות בכתב נא להפנות:

Synagogen Gemeinde Koeln. Roonstr. 50

בימי חול המועד פסח אפשר להתקשר ל־02—524819

נוה שמחה · מעון הורים

"NEVEH SIMCHA" • THE LUXURY RESIDENCE FOR SENIOR CITIZENS • JERUSALEM
KIRYAT MATTERSDORF — TELEPHONE 52 53 26 ירושלים — קרית מטרסדורף — טלפון

פנסיונרים

המעונינים להבטיח לעצמם
חיים נעימים ושלוים ברמה גבוהה,
באויר ובאוירה ירושלמית

מוזמנים בימי חול המועד
לסיורים מודרכים

בדירות המעון ההולכות ונשלמות,
ברח' הרב סורוצקין, קרית מטרסדורף,
בין השעות 10.00—12.00 לפנה"צ.

פרטים מלאים במשרד המעון,
כל יום בין השעות 16.00—19.00 אחה"צ,
ביום ג' גם בין 10.00—12.00 לפנה"צ,
רח' פנים מאירות 15, טלפון 525326.
קו אוטובוסים: 1, 7.

תנאים מיוחדים לעולים חדשים

בברכת חג כשר ושמח
הנהלת המעון